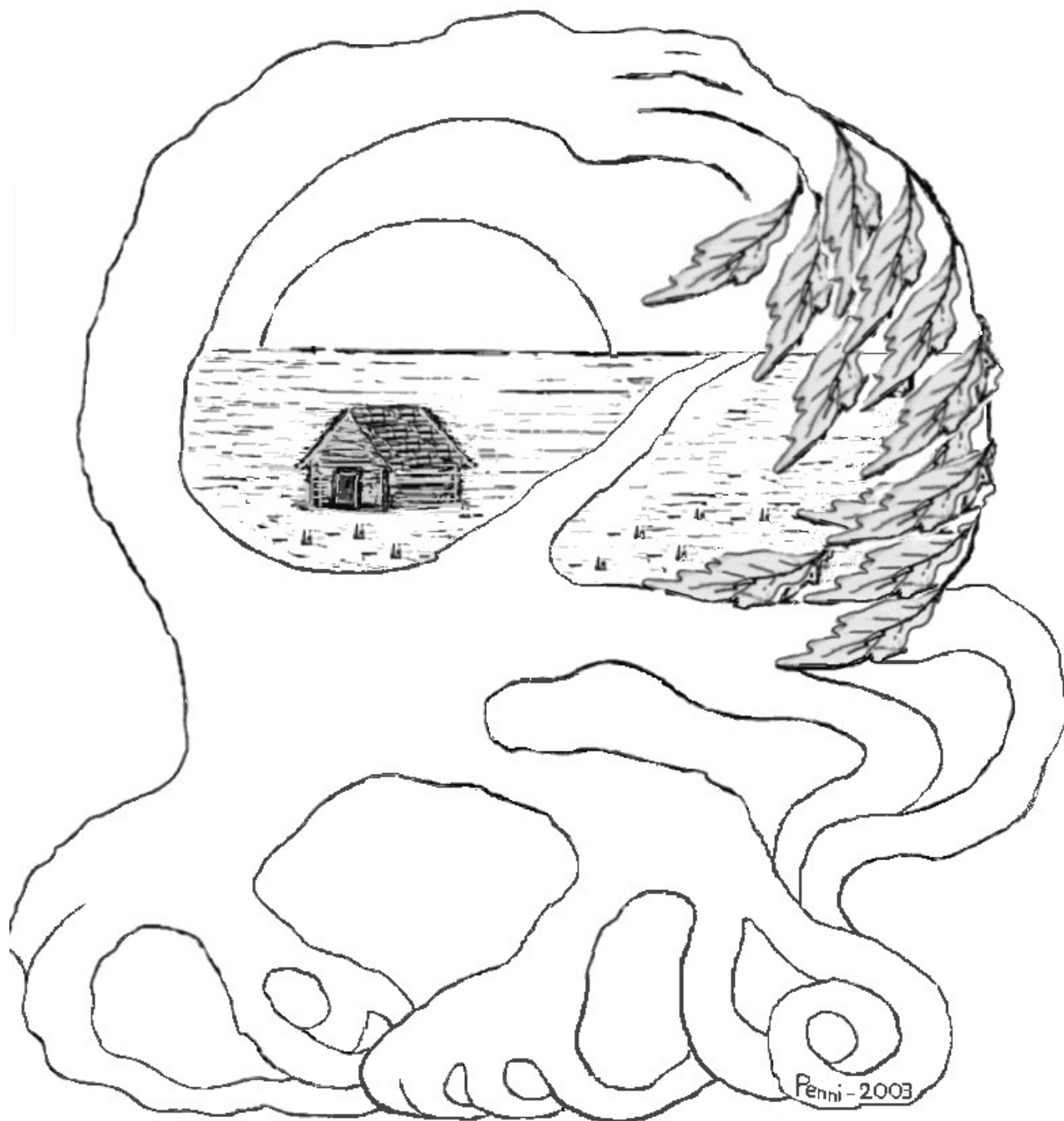

Juuret 1/2003

**Ylistarossa, Isossa- ja Vähässäkyrössä
Vanhassa Ilmajoen pitäjässä
Laihialla ja Jurvassa**

Juuret 2003/1 Sisällysluettelo:

Matti Lehtiö	Hävitetyn kirkon ja kadonneen kylän mysteerit	sivu 4
Penni Airas	Wilhelm Mansin ja Clan Aindreas	sivu 9
Tapio Piirto	Maria Matintytär Ollilan juurista	sivu 12
Matti Lehtiö	Jalasjärven Jokipiin ja Kurikan Krekolan asukkaita Kyrössä	sivu 13
Matti Lehtiö	Tarkennuksia Orismalan Mieltyntalon isännyyksiin ennen Isovihaa	sivu 15
Jouko Niemelä	Alavuden Sampsalamminkylän kantatilojen perustamisajat ja perustajat	sivu 17
Markku Pihlajaniemi	Taavetti Tyninpojan perinnönjako Yrjänäisessä	sivu 19
Matti Lehtiö	Alavutelaisia Norjan tuntureilla vuonna 1719	sivu 21
Markku Pihlajaniemi	Arvoituksellinen Priita	sivu 22
Raimo Latvala	Nimenmuuttoa	sivu 23
Penni Airas	Hane – valloitusuvun jälkeläisiä Ilmajoella	sivu 26
Matti Lehtiö	Paikannimi Naarajoki	sivu 28
Irma Genas	Tilikirja	sivu 31
Kustaa Alahuhta	Tositarina Prännin Erkistä	sivu 37
Matti Lehtiö	Härmäläistä verenperintöä etsimässä	sivu 37
Matti Lehtiö	Kylkkälän kylä	sivu 39
Matti Lund	Luopajärven kummallisen perillisen arvoitus, osa 1	sivu 41

Julkaisija: Juuret-toimikunta/PHS

Yhteyshenkilöt:

Pj, sihteeri ja ”päätoimittaja”: Matti Lehtiö, Vanha Korventie 67 66440 Tervajoki matti.lehtio@designor.com

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri: Päivi Hirvelä Palonkyläntie 2 61500 Isokyrö pirjoh.hirvela@jippii.fi

Lisätilaukset: Tapani Pihlajainen Vainiontie 1C7 61500 Isokyrö tapani.pihlajainen@nic.fi

Ilmajoki yht.henkilö: Tapio Piirto, Rommelinmäentie 17 61330 Koskenkorva, rommelinmaki@yahoo.com

Toimiston avaimet ja mikrokorttien katseluvaraukset: Tarja Ollila 050-5650509, tarja.ollila@pp.qnet.fi

Toimitus ottaa vastaan jäsenten artikkeleita, kysymyksiä ja pieniä uusia havaintoja. Artikkeleiden asiasisällöstä vastaa kirjoittaja, mutta toimitus varaa itselleen mahdollisuuden esittää toivomuksia artikkelin sisällön ja esitystavan suhteen. Koska julkaisu ei sovi hitaan ilmestymistiheyden vuoksi useamman julkaisun mittaiseksi keskusteluareenaksi, siirretään tällaisissa tapauksissa keskustelu suoraan henkilöiden väliseksi, joista julkaisu esittää tiivistelmän.

Artikkeleissa olevien tietojen lainaus on sallittua, lähde mainiten. Kokonaisten artikkeleiden lainaus luvallista artikkelin kirjoittajan luvalla

Tekstin oikoluvussa avustaneet: Liinu Tamminen, Penni Airas ja Harri Ristiniemi

Taitto: Matti Lehtiö Kansikuva: ©Penni Airas Paino: Ylistaron Painopalvelu

Juuret-toimikunta:

Puheenjohtaja Matti Lehtiö, rahastonhoitaja Pirjo Hirvelä, muut jäsenet: Raija Konttas, Allan Valtari, Ilmari Karhu, Pentti Jokela ja Antti Reini

Lehtityöryhmä:

Penni Airas, Tapio Piirto, Markku Pihlajaniemi, Matti Lund ja Matti Lehtiö. Työryhmä voi halutessaan täydentää kokoonpanoa.

V-vuosikerta

”Uusi vuosi – uudet kujeet”

Vuoden ensimmäinen julkaisu on valmis ja jokainen toimikunnan jäsen jää jännittyneenä odottamaan miten hyvin se otetaan vastaan lukijakunnan taholla. Kyselyt siitä milloin lehti ilmestyy, ovat kuitenkin kannustaneet lehden painokuntoon saattamista. Normaalin Juuret-julkaisun lisäksi meillä on suuria odotuksia erikoisjulkaisutoiminnan suhteen. Tässäkin suhteessa alkuunlähtö on ollut lupaava. Toimikunnan osallistuminen Seinäjoen Sukumessuille oli menestys ja siellä tapahtuneet lukijoiden tapaamiset osaltaan siivittävät alkanutta vuotta. Vuoden 2002 toiminnassa takapakkia aiheutti lehden tilaushintaan sisältyneen erikoisjulkaisun tekniset ongelmat, jotka siirtävät julkaisuajankohdan tälle vuodelle. Mikäli ongelmat eivät aukea, siirrymme yksinkertaisempaan esitysasun ja kävi miten kävi, julkaisu ilmestyy ennen seuraava numeroa.

Visio ja käytäntö

Jokaista toimintaa ohjaa visio, tavoite jota kohti se pyrkii.

Juuret-toimikunnan visio on historian- ja sukututkimuksen eteenpäin vieminen ja toiminnan tuloksista kertovan julkaisun toimittaminen. Yksinkertaisia visioita, joilla ei ole juuri elämöity. Valitettavasti vain monella muulla harrastajaorganisaatiolla vision ja käytännön toiminnan välillä on suuri kuilu. Todellisuudessa toimintaa ei ehkä olekaan, on vain visio. Harrastustoiminnassa tällaisissa tapauksissa tavallista jäsenmaksun maksajaa voidaan jonkin aikaa harhauttaa kertomalla olemattomasta toiminnasta taidokkain sanakääntein, mutta jossakin vaiheessa hekin havahtuvat. Pahimmillaan toimintaan saattaa sekoittua myös omia henkilökohtaisia kytköksiä, jotka osaltaan ajavat toimintaa kriisiin.

Ilman sen suurempaa itsekehun tunnetta tuntematta, voimme hyvällä omallatunnolla jo nyt todeta, että toimintamme on ollut erittäin aktiivista ja tämä työ on edennyt valtavin harppauksin. Toimikuntamme työhön on myös sisältynyt vision toteuttamiseen tarvittavan vahvan pohjan rakentaminen. Vahva taloudellinen pohja työlle on rakennettu, mutta aktiiviseen toimintaan osallistuvien puurtajien joukko kaipaava vahvistusta. Toiminnan pyörittäminen kriisitilanteissa saattaa paljastua haavoittuvaksi. Toki tässäkin suhteessa on tapahtunut positiivista kehitystä, jota omalta osaltaan vahvistaa vastavalitut virallinen toimikunta ja lehtityöryhmä. Samalla niiden kautta toteutuu myös vastuun lisäksi myös ”vallan” tasaisempi jakautuminen.

Tämän vuoden tavoitteita ovat tutkimusmateriaalin hankkiminen ja hyödyntäminen mm. erikoisjulkaisujen kautta. Molemmat toimenpiteet on aloitettu heti vuoden alusta. Nyt maaliskuun auringon sulattellessa hankia, olemme saaneet julkaisuuteen jo kolme erikoisjulkaisua. Myös työ Ylistaron, Isonkyrön ja Vähänkyrön vanhempien rippikirjojen puhtaaksikirjoittamiseksi edistyy hyvää vauhtia. Materiaalin työstämiseen tarvitsisimme kuitenkin runsaasti lisää apua. Tiedän kokemuksesta, että monelle kynnyksesi esim. 1600-luvun veroluetteloiden puhtaaksikirjoittamiseen on korkea, vaikka hyppäys 1700-luvun rippikirjoista seuraavalle vuosisadalle ei todellisuudessa ole kovin suuri, kun innostusta löytyy. Toimikunta siis odottaa mielellään yhteydenottojanne.

Yhteistyö

Monen toiminnan yhteyteen liitetään myös visio yhteistyöstä muiden samanhenkisten tai harrastukseen liittyvien kosketuspintojen kanssa. Monesti tässäkin suhteessa yhteistyö liikkuu pääsääntöisesti juhlapuheiden tasolla.

Käytännön yhteistoimintaa olemme harrastaneet tähän saakka ensisijaisesti kuortanelaisten kanssa, mutta tässä suhteessa on mahdollisuus tiivistää toimintaa. Olemme kuitenkin tehneet rohkeita yhteydenottoja ensisijaisesti vanhan Lapuan pitäjän alueelle tämän vuoden aikana. Tarkoituksenamme on kannustaa paikallisia aktiiviseen tutkimus- ja julkaisutoimintaan. Tällaisessa yhteistyössä Juuret-toimikunta pystyy antamaan merkittävää tukea niin aineiston, taloudellisten resurssien, kuin markkinoinninkin suhteen. Tässä suhteessa odotamme jännittyneinä tartutaanko heittämiimme tarjouksiin tai kannustaako tämä kirjoitus sellaiseen.

Yhteistyöterveisin *Matti Lehtiö*

Matti Lehtiö

Hävitetyn kirkon ja kadonneen kylän mysteerit

Hävitetyn kirkon mysteeri

Nykyinen Vähänkyrön pitäjänkirkko seisoo ylväänä pienellä muusta ympäristöstään selväpiirteisesti erottuvalla kumpareella Kyrönjoen rannalla. Nimeltänsä tämä kirkkoa kannatteleva mäki on Rautamäki.

Aina näin ei kuitenkaan ole ollut. Tärkeän tehtävänä Rautamäki sai vuonna 1641. Aikaisemmin kirkko sijaitsi noin 500 metrin päässä yläjuoksulla ns. Kirkkosaarella.

Etelä-Pohjanmaan historian (osa I-II s.466 ja osa III s.666) mukaan Vähässäkyrössä eli silloisessa Alastarossa oli mahdollisesti jo 1500-luvulla pieni kappelikirkko, joka sijaitsi edellä mainitussa Kirkkosaarella. Vuonna 1614 tiedetään kuningas Kustaa II Adolfin myöntäneen vähäkyröläisille 10 tynnyrin vilja-avustuksen uuden kirkon rakentamista vasten. Tämän tiedon perusteella vuonna 1614 rakennettu kirkko ehti toimia vanhalla sijaintipaikallaan vain 27 vuotta tullakseen sen jälkeen hävitetyksi uuden kirkkorakennuksen kohotessa Rautamäen laelle.

Mysteeri on, miksi vähäkyröläiset totesivat 27 vuotta kirkon rakentamisen jälkeen silloisen kirkon paikan olevan huono ja aloittivat työlään rakennusurakan uudelleen?

Kadonneen Heinikkalan kylän mysteeri

Kyrönmaan alueella sijaitsee useita kyläkokonaisuuksia, joiden nimi on jäänyt aikojen saatossa pois puhemieheistä ja asiakirjoista. Useimmat tunnetaan nimeltä, vaikka itse kylän alue on epäselvä. Vähästäkyröstä löytyy kuitenkin kylä, jonka arvelen olevan tuntematon vähäkyröläisillekin.

Vanhimmassa säilyneessä veroluettelossa vuodelta 1546 mainitaan harvakseltaan kylänimiä. Jo näiden joukossa mainitaan Heinikkalan yhdeksäntaloinen kylä. Kyseisen vuoden veroluettelon kylien luettelointijärjestyksen perusteella voidaan Heinikkalan kylä paikantaa Kyrönjoen länsirannalle jonnekin Kuutilan ja Savilahden kylien väliin. Kun veroluetteloita tutkitaan useimmilta vuosilta, tarkentuu Heinikkalan ydinkylä lopuksi nelitaloiseksi yhteisöksi Krekilän ja Hakomäen talorykelmien väliin, kunnes vuoden 1563 jälkeen sitä ei enää mainita. Tämän informaation perusteella voimme todeta Heinikkalan ydinkylän sijainneen nykyisin Kuivamäeksi kutsutulla mäki-alueella. Mäelle vakiintui Anttilan, Loukon, Vappulan ja Kontturin talot. Mysteeri tässä tapauksessa on se, mikä oli Heinikkalan kylän alkuperäinen laajuus ja miksi nimi jäi pois käytöstä?

Entäpä onko näillä kahdella esitetyllä mysteerillä jotakin yhteistä?

Kartta 1 Tutkimusalue Kyrönjoen ja kylien suhteen

Tutkimusalue nykyisin

Kyrönjoen länsipuoli

Päästäksemme paremmin kiinni esitettyihin ongelmiin lienee paikallaan tutustua alueeseen nykypäivän silmin. Kyrönjoen länsirannalla tutkimusalue sisältää kaksi kylää: Krekilän ja Savilahden. Nykyisen Krekilän kylän alueellinen syntyhistoria on yhtenevä Isonkyrön Palonkylän ja Palhojaisten kylien kanssa. Alun perin Krekilän kylä sisälsi ainoastaan nimensä mukaisesti Krekilän talorykelmän. Siitä alajuoksulle päin sijaitsi mystinen Heinikkalan kylä eli Kuivamäki. Heinikkalasta vähän matkaa alavirtaan päin oli vielä Hakomäen talorykelmä. Kun veroluetteloiden kirjausjärjestys eteni alajuoksulle päin rationalisoivat kirjurit vähin erin

pikkukylät pois yhdeksi suuremmaksi kokonaisuudeksi, jolloin tämän uuden kyläkokonaisuuden nimeksi tuli lukemisjärjestyksessä ensimmäinen kylä, tässä tapauksessa Krekilän kylä (vastaavasti Isossakyrössä Palonkylä ja Palhojaisten kylä)

Krekilän kylästä seuraava kylä alajuoksulle päin on Savilahden kylä. Kylän ydinalue sijaitsee heti nykyisen kirkon yläpuolella. Kylään luetaan myös kaksi edellä mainitusta ydinkylästä erillään sijaitsevaa taloa, Housu (kts. kuva No 1) sekä ydinkylän alapuolella heti kirkon takana sijaitseva Rautamäki, joka kuului alun perin vastarannalla sijaitsevaan Ojaniemen kylään.

Kyrönjoen itäpuoli

Kyrönjoen itärannalla tutkimusalueemme etelärannalla sijaitsee Perkiön kylä. Kylän rakenne oli kaksijakoinen. Kylän ydinosan talot sijaitsivat jokirannasta katsoen harvakseltaan perätysten siltä kohdin, josta Kyrönjokeen laskee pieni merkillinen luoma, johon palaamme vielä useasti uudelleen. Tämän lisäksi kylään luetaan muutamien satojen metrien päässä saman luoman varressa Kyrönjoen juoksua seuraten ”alajuoksulla” sijaitseva taloryhmä.

Perkiöstä nykyistä Kyrönjokea alajuoksulle päin edetessä seuraa Selkämäen kylä. Kylän ydinosaa sijaitsee Kyrönjoen rannassa kohdassa, jossa jokeen laskee pieni luoma. Tämä nykyisin varsin vähävetinen luoma on sama, joka alkaa Kyrönjoesta Perkiön kylän ydinalueen kohdalta ja jonka jo aikaisemmin mainitsimme. Luoma kaartaa Perkiön kylän jälkeen ensiksi Kyrönjoesta loivassa kaaressa ulospäin, palatakseen sen jälkeen takasin Kyrönjokeen. Alajuoksulla luoman suosa on syöpyntynyt mahtavaksi kuruksi eli Suntiksi, kuten paikalliset asukkaat paikkaa kutsuvat.

Merestä paljastunut uusi maa ja uusi Kyrönjoki

Kyrönjoen suu tavoitti meren tutkimusalueellamme vielä noin v. 700. Meri työntyi tällöin kapeana lahtena Kirkkosaaren kohdalle. Siitä ajasta maanpinta on noussut keskimäärin 12,5 metriä.

Kuten nuoret joet yleensäkin, niin Kyrönjokikin kierteli ja kaarteli etsien itselleen helpointa virtausuomaa mereen välittämättä kantamansa lietteen alle kätkemistä karikoista.

Tutkimusalueellamme se tarkoitti sitä, että Kyrönjoki todellisuudessa virtasikin siinä nykyisin pienessä ja mitättömän tuntuudessa ojassa, joka alkaa Perkiön kylän kohdalla ja yhtyy nykypäivän Kyrönjokeen Selkämäen ydinkylän kohdalla. Syy uoman valintaan oli Perkiön kylän kohdalla sijainnut maanpintaan saakka ulottuva karikko, joka käänsi joen virtausuomaa. Uoman kääntänyt karikko näkyy yhä nykyisessä jokiuomassa Perkiönkoskena ja saarina. Selkämäen kylän takamaan mäkimaasto taas ohjasi joen takaisin nykyisen uuden ja vanhan uoman yhtymäkohdalle.

Selkämäen kylän ydinkylän kohdalla Kyrönjoki ei kuitenkaan kääntynyt nykyisen uoman suuntaiseksi, vaan jatkoi suoraviivaisesti nykyisen uoman länsipuolelle Kaavontöngän ja Kirkkosaaren väliin. Oma kiersi Kirkkosaaren ja törmäsi Rautamäen kallioihin, jotka käänsivät sen jälleen itään päin. Nykyiseen uomaansa se yhtyi Rautamäen mäen itälaidassa.

Kartta 2 Kyrönjoen alkuperäinen virtausuoma, sekä sen rannalla sijainneet vanhimmat asutusalueet

Edellä esitetty väite saattaa monesta tuntua uskomattomalta, koska luoma on nykyään jokseenkin mitätön. Näin ei kuitenkaan ole aina ollut, sillä vielä 1720-luvulla kyseessä oli jopa 40 metriä leveä viljelysmaaksi kelpaamaton märkä notkelma. Nykyisen Kyrönjoen leveys vaihtelee 80-100 metrin välillä, mutta tällöin pitää huomioida joessa olevien pohjapatojen pintaa korottava vaikutus.

Kyrönjoen vanhan virtausuoman vaikutus alueen varhaisimpaan asutukseen

Tutkimusalueellemme vakiintuneista taloista Kyrönjoen uuden uoman varrella on ainoastaan Kyrönjoen länsirannalla sijaitseva Hakomäen talopari. Muiden talojen sijainti myötäilee vanhaa jokiuomaa.

Housun talo vakiintuu osaksi Savilahden kylää vasta sangen myöhään. Se kuului aikaisemmin pääsääntöisesti vastarannalla sijainneeseen Selkämäen kylään tai vaihtoehtoisesti yläjuoksulla sijainneeseen Hakomäen kylään. Kuvasta No 2 yhteys Selkämäkeen käy hyvin ymmärrettäväksi, sillä Housun talo sijaitsi alun perin samalla puolen Kyrönjokea kuin Selkämäen ydinkylän talot.

Heinikkalan koko kyläyhteisön selvittäminen näyttää perin hankalalta puuhalta, mikä vaatisi täyden varmuuden saamiseksi koko tutkimusalueen asutuksen selvittämisen. Selvää kuitenkin on, että vanhimpaan aikaan siihen luettiin Krekilänkin talopari Hakomäen taloparin kanssa. Hakomäen talopari on kuitenkin voitu perustaa vasta jokiuoman oikenemisen jälkeen. Mielenkiintoinen on merkintä vuodelta 1546, jolloin Heinikkalan kylään on merkitty kuuluvan myös Lauri Pirin asuma talo. Merkintä on ongelmallinen, koska samassa veroluettelossa mainitaan myös Selkämäen kylässä Lauri Piri -niminen isäntä. Pirin talon tarkkaa sijaintipaikkaa ei tunneta, sillä se hävisi 1600-luvulla. Sen verran Pirin talosta kuitenkin tiedetään, että se oli jossakin Flanderin talon lähellä Perkiön kylässä, sillä talon maat liitettiin monien vaiheiden jälkeen lopuksi Flanderiin. Kun esim. vuoden 1669 veroluettelossa Pirin talo mainitaan alajuoksulle päin etenevässä luettelointijärjestyksessä kylän viimeisenä, täytyi talon sijaita jossakin vanhan jokiuoman rannalla siinä osassa, jossa joessa oli isohko saari (kts. kartta No 2). Isojakokartassa sopiva tontinpaikka Pirin talolle löytyisi Flanderin ja Ojaniemen talojen välistä. Näyttää siis siltä, että Heinikkalan kylän varhaisimpaan alueeseen kuului myös osa nykyisen Perkiön kylän aluetta.

Kenen perkiö?

Kylänimi *Perkiö* kätkee sisäänsä merkityksen, joka on selvitetty Joka kodin suuressa nimikirjassa näin: ”*Kaskeamisen rinnalle syntyneet uudet viljelystavat synnyttivät uutta sanastoa, jollaista olivat mm. tavallisesti takamaalle raivattua eli perattua uudispeltoa tai niittyä tarkoittava perkiö*”. Kenen takamaalle Perkiön kylä syntyi? Tutkimalla karttaa No 2 vastaus kysymykseen lienee selvä. Perkiön kylä syntyi Heinikkalan kylän takamaalle, mistä seuraa, että kylä todennäköisesti asutettiin samasta suunnasta. Tästä voimme edelleen tehdä sen johtopäätöksen, että Perkiön kylä on suhteellisen nuori, mikä toisaalta varmentaa Heinikkalan kylän vanhuuden.

Kyrönjoen oikenemisen ensimmäinen vaihe

Periaatteessa tarkan oikenemisen ajankohta voidaan määrittellä laskennallisesti hyvinkin tarkkaan, mutta se edellyttäisi tarkkoja maanpinnan korkeusmittauksia. Kun niitä ei ole käytettävissä, voimme vain määrittellä ajankohdan likiarvion.

Se nykyisin pieni Perkiön ja Selkämäen kylien alueella kiertävä luoma, joka siis oli alunperin Kyrönjoen varhaisin virtausuoma, on ollut syvyydeltään noin 2 metriä uoman käytöstä jäämisen aikaan. (Loppuvaiheessa uoma liettyi tulvien ja hitaan virtauksensa vuoksi. Syvyyttä on pienentänyt myös vuosisatoja jatkunut maanmuokkaustoiminta).

Kun Kyrönjoki puhkaisi uuden uoman Perkiönkosken karikon läpi, virtasi joki ensiksi molempien uomien kautta, kunnes uusi uoma syveni pisteeseen, jossa uoman vedenpinnan korkeus oli vanhan uoman pohjakorkeutta alempi (tämä edellyttää, että meren ja uuden uoman välissä ei ollut koskia eli joen vesipinnan korkeus oli suurin piirtein sama kun meren vesipinnan korkeus, kuten tässä tapauksessa on). Näin tapahtui, kun vanhan uoman pohjan korkeus oli saavuttanut korkeuden 11,2 metriä (alueen maanpinnan korkeus 13,2 m - 2 m) yli silloisen merenpinnan, eikä vettä vanhassa pääuomassa ei enää virrannut. Tämä tapahtui noin vuonna 1150 eli 450 vuotta sen jälkeen, kun meri oli vetäytynyt alueelta.

Mielenkiintoista edellä esitetyssä laskelmassa on se, että historiankirjojen mukaan vuonna 1150 Pohjanmaata oltiin vasta asuttamassa. Kuitenkin alueen talot selvästi myötäilevät vanhan Kyrönjoen virtausuoman kulkua.

Kirjoituksen alussa esitellyistä mysteereistä toinen oli Heinikkalan kylän häviäminen. Ilmeisesti selitys ongelmaan on se, että Heinikkalan kylä tavallaan tuhoutui Kyrönjoen uuden virtausuoman jakaessa sen kahtia jäljelle jääneiden osien saadessa itselleen uudet pienaluenimet.

Nimi Heinikkala ei ole kuitenkaan kokonaan unohtunut. Tapani Härön antaman tiedon perusteella Kuivanmäen kohdalla Kyrönjokeen virtaa pieni Heinikkalanoja, joka kantaa vielä nimessään kylän muistoa.

Heinikka-nimi

Joka kodin suusi nimikirja kertoo nimestä seuraavaa: ”*Nimestä Heinrich on maassamme omaksuttu jo varhaiskeskiajalla saksalaiset muunnokset Heini ja Heinikka, joista on saatu mm. sukunimet Heinikka ja Heininen*” Meille kaikille tuttu etunimi Heikki pohjautuu myös alkuaan samaan nimeen.

Perkiönkoski

Perkiön isojakokartta vuodelta 1735 paljastaa Perkiönkoskesta sen mielenkiintoisen seikan, että nimitys ei olekaan kosken alkuperäinen nimi. Kartan

mukaan kosken varhaisempi nimi on Torstajankoski (*Torstiakåski*) Kosken nimen oikea kirjoitusasu voidaan päätellä hieman yläjuoksulla Perkiön ja Kalsilan kylän alueella tavattavasta ikivanhasta jokirannan vainionimestä Torstajavainio, jonka samanaikainen kirjoitusasu on ”*Torstenvajnio*”. Voisi olettaa nimen syntyneen jonkin ”*Torsti*” nimisen henkilön nautinnasta alueella, mutta mitä ilmeisimmin näin ei ole. Todennäköinen lähtökohta nimelle on juoksevan veden ääntä kuvaileva verbi *torista* (Lähde: Joka kodin suuri nimikirja), josta on kehittynyt mm. paikannimi Toriseva.

Kyrönjoen oikenemisen toinen vaihe

Tällä toisella oikenemisellä tarkoitetaan sitä, että Kyrönjoki, joka alun perin kiersi Kirkkosaaren alueen länsipuolelta, virtasi oikenemisen jälkeen saaren itäpuolelta. Kyrönjoen toinen oikeneminen on yleisesti hyväksytty tosiasia, josta Vähänkyrön seurakunnan internet-sivut kertovat seuraavasti: ”*Itsenäisen seurakunnan ensimmäinen kirkko rakennettiin vuonna 1610 Kirkkosaareen, noin puoli kilometriä nykyisestä kirkosta yläjuoksulle päin. Kyrönjoki on aikoinaan sillä kohdalla kulkenut vähän läntisempää reittiä ja jättänyt vanhaan uomaansa Kirkkolammen. Väliin jäänyttä kannasta sanotaan Kirkkosaareksi....*”

Toisen oikenemisen ajankohdan määrittely

Määriteltäessä Kyrönjoen oikenemisen ajankohtaa Kirkkosaaren luona voimme jälleen turvautua kohtuullisen tarkkaan likiarvolaskelmaan. Maankohoamisen nopeus tiedetään ja sen avulla voimme määritellä, milloin meri ja Kyrönjoki yhtyivät Kirkkosaaren luona. Korkeustietojen mukaan meri lainehti Kirkkosaaren kohdalla 1300 vuotta sitten, noin vuonna 700 jkr. Sillä hetkellä myös Kyrönjoen rannan korkeus ja vesipinta olivat samat normaaleissa olosuhteissa (so. tasaisella maalla). Maanpinta tutkimusalueella on kohonnut tuosta ajasta laskien 12,5 metriä ja samaan aikaan Kyrönjoki on syöpinnyt uomassaan alaspäin n. 6 metriä (12,5 m – 6,4 m eli maankohoaminen - Kyrönjoen vesipinnan nykyinen korkeus alueella). Tästä voidaan laskea, että joki on syöpinnyt keskimäärin syvemmälle uomassaan noin 5 mm/vuosi (6 metriä/1300 vuotta).

Uoman oikenemisen ajankohtaa laskettaessa ratkaisevaa olisi tietää Kirkkosaaren ja rannan väliin jääneen karikon korkeus. Valitettavasti aikojen kuluessa karikon päälle on ajettu täytemaata. Tämä on ollut tarpeen viimeistään silloin, kun karikon reunaan rakennettiin paikallinen tanssilava, Huvikeskus. Lähtökohdaksi korkeutta arvioidessamme voimme ottaa Kirkkolahden vesipinnan korkeuden 7,5 metriä. Tähän mittaan on kuitenkin lisättävä vähintään 1 metri, jolloin olemme kohtuullisen lähellä karikon alkuperäistä korkeutta, jonka siis arvioimme olleen nykypäivän maankohoaminen huomioiden 8,5 metriä. Nyt meidän

tulee yhdistää saamamme erilaiset tiedot: oikenemisen jälkeen tapahtuneen syöpinemisen mitta-arvon ja Kyrönjoen syöpinemisnopeuden.

Oikenemisen jälkeen tapahtuneen syöpinemisen mitta-arvo saadaan kun karikon korkeudesta (8,5 metriä) vähennetään Kyrönjoen vesipinnan korkeus (6,4 metriä). Tämän mukaan Kyrönjoki on syöpinnyt noin 2 metriä uoman oikenemisen jälkeen (Kyrönjoen vesi ei enää virrannut Kirkkosaaren ja rannan välistä). Syöpinmisvauhdilla 5 mm/vuosi tähän on kulunut aikaa noin 400 vuotta (2000 mm:5 mm/vuosi= 400 vuotta) eli Kyrönjoen uoman toinen oikenemisvaihe tutkimusalueella alkoi noin vuonna 1600.

Kyrönjoen toisesta oikenemisestä saatava informaatio

Mitä sitten historian mukaan tapahtuikaan Vähässäkyrössä 1600-luvun alussa? Vastaus tähän on helppo. Vähäkyröläiset alkoivat rakentaa ensimmäistä varsinaista kirkkoaan vanhan kappelikirkon korvaajaksi Kirkkosaareen.

Olisivatko vähäkyröläiset olleet niin tyhmiä, että olisivat rakentaneet kirkkonsa saareen? Saarta rakentamispaiikkana puoltavia syitä ei missään tapauksessa löydy. Päinvastoin, vuosittaiset tulvat veivät mennessään kerta toisensa jälkeen saareen vievät sillat.

Edellä laskemamme ajankohta noin vuonna 1600 antaa meille kaipaamamme vastauksen ja selittää kirkon lyhyen käyttöajan mysteerin.

Kartta No 3 *Kyrönjoki ensimmäisen virtausuoman oikenemisen jälkeen, jolloin kirkko sijaitti vielä joen itäpuolelle.*

Vähänkyrön kappelikirkko ja vuonna 1611 rakennettu ensimmäinen varsinainen kirkko eivät olleetkaan saarella vaan Kyrönjoen mutkassa, joka sijaitsikin Kyrönjoen itäpuolella Selkämäen kylässä pienen kosken kupeella. Tämä pieni koski on se karikko, joka pitkin myöhemmin vanhan uoman kuivumisen jälkeen kirkkoon kuljettiin, jolloin kirkko sijaitsikin joen länsirannalla. Tämä vaihe kuitenkin kesti vain vähän aikaa.

Tapahutumien kulku lienee ollut seuraavanlainen. Vielä vuonna 1614 Kyrönjoki virtasi vanhaa uomaansa pitkin, joten oli luontevaa rakentaa kirkko vanhaan paikkaansa, sillä kallioiden maaperän vuoksi tienoo sopi mainiosti tehtävänsä. Todennäköisesti kuitenkin jo tällöin alkoi esiintyä keväisin tulvia, jotka johtuivat Kirkkosaaren ja rannan välissä sijaitsevasta koskesta. Pian tämän jälkeen kevättulvat alkoivat kaivaa itselleen uutta uoma Kirkkosaaren itäpuolelle, jolloin kirkon alueesta muodostui aluksi saari, Kirkkosaari. Kirkossa kävijöiden kannalta tilanne oli keväisin kestävä ja ongelma paheni vuosi vuodelta. Tilannetta ei helpottanut se, että Perkiössä Ojaniemen talossa asuneiden pappien kulku kirkkoon vaikeutui. Vuoteen 1641 mennessä kirkon sijaintipaikka oli käynyt niin ongelmalliseksi, että pitäjäläiset päättivät siirtää kirkon Rautamäelle.

Edellä esitettyä selvitystä tukevat seuraavat kaksi seikkaa. Ensinnäkin nykyisin joen länsirannalla sijaitseva Kirkkosaari kuuluu edelleenkin joen itäpuolen Selkämäen kylään. Toinen väittämiä puoltava seikka on se, että Vähänkyrön papit asuivat Perkiön kylän Ojanperän taloa, joka sijaitsi siis vain muutamien satojen metrien päässä kirkosta.

Lähteet:

Kirjeenvaihto Leijo Kedon kanssa
Isojakokartat

Missä sijaitsi Savilahti ja Selkämäki?

Alun perin Kyrönjoki oli kiertänyt Kirkkosaaren länsirannan huomattavasti kauempaa ja teki vielä mutkan itään päin törmätessään Rautamäen kupeeseen. Aikojen saatossa joki leveni itään päin suuntautuneen syöpmisen seurauksena muodostaen leveän toispuoleisen pullistuman eli lahden Kyrönjokeen. Tällaisissa laajoissa jokilahdissa joen virtaus hidastuu ja joki liettyy. Tässä lieneekin aihe kylänimeen Savilahti. Samainen lietteisyys on todettavissa edelleenkin Kirkkosaaren länsipuolella sijaitsevassa Kirkkolahdes- sa. Lietteisyys on niin paha, että lapsia aikoinaan kiellettiin menemästä missään tapauksessa uimaan lahteen, näin Maire Salmisen muistikuvan mukaan. Tämän Kyrönjoen lahden rannalla sijaitsi Savilahden kylän ydin.

Selkämäen kylässä on montakin mäkialuetta, mutta mikään niistä ei nykyisin kannan nimeä Selkämäki. Oliko alkuperäinen Selkämäki koko mäkialueen yleisnimitys, vai onko nimi korvaantunut toisella, nykyisin käytetyllä nimellä? Todennäköisesti kumpikaan vaihtoehto ei ole oikea. Ennen Kyrönjoen toista oikenemistä Selkämäen ydinkylä yhdessä Kirkkosaaren kanssa muodosti mäkialueen, joka todennäköisesti kantoi Selkämäki-nimeä. Paikannimen käyttö hiipui aikojen kuluessa nimen Selkämäki saadessa laajemman alueen merkityksen kylänimenä.

Kaavoontönkkä

Maastopaikka *Kaavoontönkkä* sijaitsee Kirkkosaa- ren kupeessa. Alueelta on tehty merkittäviä muinaislöy- töjä. Sana ”*Kaavo*” sisältää nimessään alueen alkupe- räisen merkityksen: vainajien hautapaikka.

Täydennyksiä Vähänkyrön Sprätän asukkaisiin

Juuret 4/2002 olleessa artikkelissa Sprätän talon asukkaista näkyvämpänä asiana oli taloa isonvihan jälkeen hallinneiden Matti Juhonpoika ja Kirsti Jaakontyttären lapsettomuus ja siitä seurannut uuden isäntäparin etsintä.

Ystävänä Pauli Kukko on artikkelissa esiteltyjen asiakirjoitteiden lisäksi löytänyt pari muutakin mielenkiintoista merkintää talon asukkaista/syytingin antajista. Ensinnäkin oikeudessa 23.2.1730 (s.375) käydyssä riitatapauksessa mainitaan erikseen, että Kirsti on äidinkieleltään ruotsinkielinen. Kun tämä tieto yhdistetään siihen, että yksi syytingin antajaksi tarjoutunut oli Vöyrin Karvatista kotoisin oleva Märten Jöransson. Voidaan pitää jokseenkin varmana, että myös Kirstin sukujuuret löytyvät Vöyriltä.

Onko lukijoiden joukossa ketään sellaista, joka tuntisi Vöyrin Karvatin kylän asukkaita Isonvihan jälkeen?

Toinen Paulin löytämä mielenkiintoinen tieto oli se, että toisen syytinkiä tarjonneen Iisakki Juhonpojan Anna Erkintyttären vaimon isä oli Kuuttilan Jussilan lesken uusi aviopuoliso Erkki Martinpoika.

Löytyykö keneltäkään lisätietoja Erkki Matinpojasta, tai artikkelissa mainitusta Pietari Bergfeltistä?

Matti Lehtiö

Etsitään/Ostetaan

Jos sulla on viraaton Koskuun Ukon Kersat-kirja, myy se mulle, pois jaloostas ajelehtimasta!

Aino Leppäpuska, Koivisto-Kokontie 7 B 7, 61800 Kauhajoki

Wilhelm Mansin ja Clan Aindreas

Juuret 2/2002:ssa kerroin esi-isästäni Wilhelm eli Wellam Mansinista ja hänen värikkästä elämästään. Tarina etenee kohti loppuaan, sillä uusien käräjäpöytäkirjakäännösten myötä Wellamin sukutausta on valaistumassa.

Satusetä käräjillä

Närpiön ja Lapväärtin käräjillä mainitaan Wellam Mansin ja hänen autuas isänsä Matts Mårtensson. Asiana on vuonna 1693 saamatta jäänyt velka 30 kuparitaalaria 5 äyriä. Tapauksen tekee kiinnostavaksi käräjäpöytäkirjan maininta:

”Kihlakunnantuomari poistui, koska hän mainitun Mansijnin äidin veljenä ja föörmyntärinä on antanut hankkia tuomion pääasiasta...”³⁾

Toinen kiinnostava maininta löytyy Lapväärtin käräjiltä 1703:

”Pitäjänkirjuri Wellam Mansin tuli esiin valittaen, että isäntä Markus Hannunpoika Ömässasta oli haukunut häntä, joka Hänen Armonsa Herra Maaherran Korkeasyntyisen Johan Ehrenskiöldin määräyksestä oli tehnyt rullan Lapväärtin pitäjän miehistöstä, toteen näyttämättömällä syytöksellä, kutsuen häntä satusedäksi.

Markus myönsi, että hän kyllä oli lausunut tämän sanan, kuitenkin kielsi hän ajatelleensa Mansinia tämän takia haastavansa, koska hän ei tästä tiennyt kuin kunniallista ja hyvää, mutta kun kihlakunnantuomarin todettiin olevan sukulaisen hänelle Mansinille, joka on tämän sisaren poika, olevan lähemmässä suhteessa kuin, että hän voi tämän asian käsittelyyn puuttua, niin jätettiin tämä asia puolueettomalle tuomarille mikäli sitä ei voida muuten sopia.”⁴⁾

Kuka on siis tämä kihlakunnantuomari, jonka sisaren pojaksi satusedäksi haukuttu Wellam Mansin jopa kahdesti käräjillä mainitaan?

Kihlakunnantuomari

Kansallinen elämäkerrasto kertoo Jakob Rossista, Pohjanmaan eteläisen tuomiokunnan tuomarista, joka toimi valtiopäivämiehenä 1672, 1675 ja 1682 ja oli ison vihan aikana niitä aniharvoja virkamiehiä, jotka jäivät virkaansa. Vuonna 1676 hän yhdessä eräiden muiden vaasalaisten kanssa perusti Orisbergin ruukin. Jakob Ross oli kihlakunnantuomarina 1689-1707.⁸⁻⁹⁾ Niilo Liakka kirjassaan Ilmajoen pitäjä kertoo, että ”Tuomari Jaakko Ross mainitaan vuoden 1712 rästiluetelossa olleen virasta eronneena vuodesta 1707, vuoteen omana, sairaana ja ilman mitään omaisuutta.”¹⁰⁾ Kihlakunnantuomari Jacob Ross mainitaan myös talvikäräjillä Lapualla vuonna 1694.

Juuret 2/2002:ssa kerroin, kuinka Kristiinankaupungin käräjillä 1688 pormestarit Johan Hansson ja

Jakob Ross yhdessä Wellam Mansinin isän veljen Johan Mårtenssonin Vöyrin pitäjistä kanssa allekirjoittivat sopimuksen, joka koski alaikäisen Wellam Mansinin perintöä. Pormestari Johan Hansson toi asian yhteydessä esille autuaan Hans Bochmöllerin kuolinpesän velat ja epävarmat saatavat, sekä autuaan Herman Jesenhausenin kuolinpesästä jäljellä olevat perintövaatimukset. Jakob Ross oli Wellam Mansinin holhooja eli föörmyntäri ja hänen omistuksessaan olivat alaikäisen Mansinin perintöhopeat sekä hänen isänsä Matts Mårtenssonin talon myynnistä saadut rahat.²⁾ Talon ostanut Hans Thorsson oli Johan Hanssonin lanko, naimisissa tämän sisaren Britan kanssa.¹¹⁾

Ilmajoen käräjillä vuonna 1674 mainitaan kristiinalaisen porvarin Hans Bochmöllerin vaatineen velallisia selvittämään velat, jotka olivat hänelle langenneet Herman Jesenhausenin Vaasasta ja Mats Mårtenssonin jälkeen hänen vaimonsa kautta.⁵⁾

Wellam Mansinin äiti

Vaasan historiasta voidaan lukea: ”Skotlantilaisten Rossien kohtalot kytkeytyivät monin avioliiton sitein saksalaisten Bochmöllerien ja Jesenhausenien elämänsä vaiheisiin. William Ross solmi ensimmäisen avioliittonsa Vaasan alkuvuosikymmenien varakkaimman kauppiaan Joachim Wesselin tyttären Margaretan kanssa ja tämän kuoltua skotlantilaisen Mathias Longin tyttären Marian kanssa, jonka äiti oli jo edellä mainittu Magdalena Heikintytär Kempus Vähästäkyröstä. Ensimmäisestä avioliitosta syntyneet pojat Jakob ja Wilhelm Ross naivat kumpikin Uudenkaarlepyyn saksalaisen mahtimiehen Kort Bochmöllerin tyttären Margaretan ja Annan, kun taas heidän nuorempi velipuolensa Herman Ross otti puolisoikseen Vaasan kappalaisen Pietari Jesenhausenin tyttären Margaretan. William Rossin kuoltua vuonna 1648 Herman Jesenhausen, joka oli mennyt naimisiin leskeksi jääneen Magdalena Kempuksen kanssa, joutui huolehtimaan koko Rossin perheestä, kunnes lapset kasvoivat täysi-ikäisiksi ja tyttäretkin vihittiin avioliittoon. Saksalaisen Henrik Eggersin nopea nousu Vaasan kauppiaiden eturiviin perustui hänen avioliittonsa Katarina Rossin kanssa. Toisen tyttären Elisabet Rossin puolisoiksi tuli saksalainen Zacharias Werman, kolmannen tyttären Maria Rossin ensiksi vöyriäläissyntyinen kristiinalainen kauppias Matti Martinpoika ja sitten niin ikään Kristiinaan asettunut saksalainen Hans Bochmöller.”⁷⁾

Maria Ross löytyy vuosina 1674-77 Kristiinankaupungin henkikirjoista Hans Boehmollerin vaimona.¹⁾ Tiedetään, että Marian ensimmäinen puoliso oli Kristiinankaupungissa toiminut kauppias Matts Mårtenson, ja että Marian veli oli kihlakunnantuomari Jakob Ross.^{7) 9)} Tähän ja kaikkeen edellä mainittuun perustuen voi todeta, että Maria Wilhelmintytär Ross oli Wellam Mansinin äiti. Mm. valtiopäivämies Pietari Västin jälkeläiset voivat näin kirjata Maria Rossin esivanhempiansa joukkoon.

Rossin suku

”Ross-suku polveutuu Skotlannista, missä sen kantaisä Godfrey de Ros omisti Stevartonin kartanon Ayrshiressä noin 1160. Suku, jonka päämiehellä oli arvonimi Rossin lordi, sammui Skotlannissa 1754. Ross-suvun jäsenillä oli ”runsaasti hengenlahjoja ja he omistivat selviä luonteenpiirteitä, jotka vivahtivat itsepintaisuuteen, olivat perinpohjin sivistyneitä ja kunnollisia virkamiehiä, mutta taloudellisessa suhteessa huonosaisia”⁸⁾

1. Hugh Ross of Kindeace, Skotlanti.

Lapset:

2. George Ross of Kindeace, syntyi Skotlannissa. Kuului vanhan Rossien Jaarlisivun Ross of Balnagowan ja Kindeacen haaraan. Pakeni vanhimman poikansa Williamin seuraamana 1617 Skandinaviaan kuninkaan julistettua hänet velvollisuutensa laiminlyöneenä velallisenä kuninkaan viholliseksi maan lakien mukaan. Lordi Robert Rossin liittolainen 1591 kuningas Jaakko VI:ta vastaan. Puolison nimeä ei tiedetä.⁹⁾

Lapset:

3. William Ross, porvari ja kauppias Vaasassa, teollisuusmies ja salpietaritehtailija, s.n. 1598 Lauder, Haddingtonshire, Skotlanti, k. 1648 Vaasa. Paettuaan isänsä Georgen kanssa Skotlannista Skandinaviaan 1617, siirtyi Turkuun 1627 varakkaan kauppiaan ja salpietaritehtaitten vuokraajan Jacob Wollen palvelukseen. Vuonna 1638 asettui Vaasaan. Perusti oman salpietaritehtaan Mustasaareen. Otti osaa sotaväen

Lähteet:

- 1) Kristiinankaupungin henkikirjat mf CD 995, LT 1516, LT 1517 ja LT 1518.
- 2) Kristiinankaupungin käräjät 1.8.1688, mf ES 1310.
- 3) Närpiön ja Lapväärtin käräjät 26.10.1696, mf ES 2086.
- 4) Lapväärtin käräjät 6-7 maaliskuuta 1703, mf ES 2090.
- 5) Ilmajoen käräjät 22-24 syyskuuta 1674, mf ES 2079
- 6) Närpiön talvikäräjät 1701, mf ES 2089

Kirjallisuus:

- 7) Vaasan historia I, Armas Luukko, 1971, s. 70-71.
- 8) Kansallinen elämäkerrasto IV-osa, 1932, s..530.
- 9) Karl Hedman; Ross, Suomen Sukututkimusseuran vuosikirja V, 1921, s. 35-54.
- 10) Ilmajoen pitäjä, Niilo Liakka, 1986, s. 316-317.
- 11) Genealogia Sursilliana, Kojonen, 1971, s.76, 473 ja 483.
- 12) <http://www.rampantscotland.com/clans.htm>

kuljetuksiin Saksaan kolmikymmenvuotisen sodan aikana. Pso 1: Margareta Wessel. Vanhemmat Joachim Wessel ja Gertrud von Rosen. Pso 2: Maria Longe, s. Skotlanti. Vanhemmat vaasalainen kauppias Matti Filpusson Longe ja Magdalena Heikintytär Kempus Vähästäkyröstä. Magdalena Kempuksen 2. puoliso oli vaasalainen kauppias Herman Jesenhausen.^{7) 9)}

Lapset:

1. Jakob, s.1634 Vaasa, k.1720 Mustasaari, Korsholman kreivikunnan vouti 1662-66. Vaasan pormestari 1669-88 ja Pohjanmaan eteläisen kihlakunnan tuomari 1689-1707. Pso Margareta Kortintytär Boehmoller. Vanhemmat: Kort Boehmoller ja Anna Gammal.^{7) 9)}¹¹⁾

2. Wilhelm, s.1635 k.1690. Uudenkaarlepyyn pormestari 1671-90, valtiopäivämies. Puoliso Anna Kortintytär Bockmoller. Jakobin pson sisar.^{9) 11)}

3. Herman, s.1636 k.1687. Isänsä kauppahuoneen jatkaja ja raatimies. Pso 1 Margareta Pietarintytär Jesenhausen. Pso 2 Margareta Christiernintytär Wernberg.⁹⁾

4. Katarina, pso vaasalainen porvari ja kauppias Henrik Eggers.⁹⁾

5. Elisabet, k.1677. Pso vaasalainen raatimies Zacharias Zachariasson Werman l. Wörman.⁹⁾

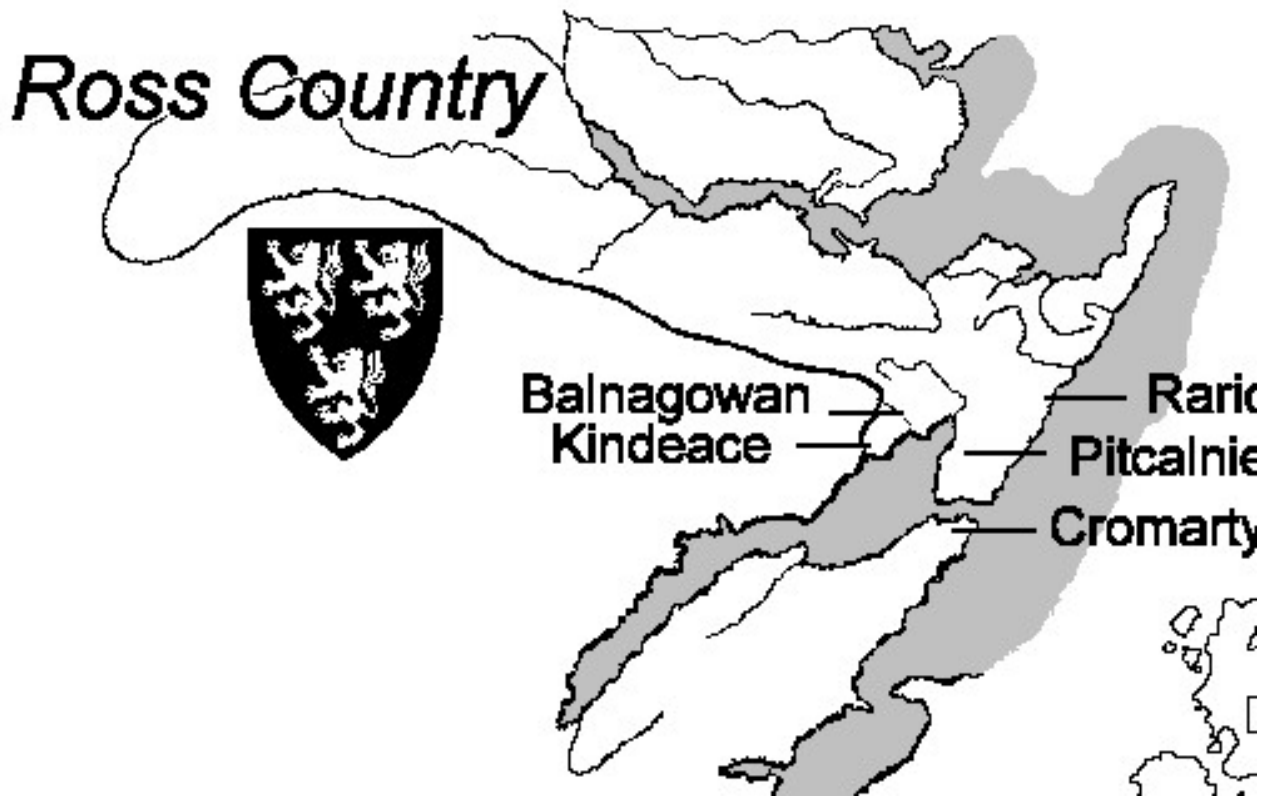
6. Maria, pso 1: kristiinalainen kauppias Matts Mårtensson. pso 2: kristiinalainen kauppias Hans Boehmoller.^{1) 7) 9)}

Marian poika I avioliitosta Wellam Mattsson Mansin, s.n.1665 k. n.1719 Ilmajoella. Pso 1 Elisabet Ryttare. Pso 2 Valpuri Heikintytär. Wellam Mansinin toinen vaimo Valpuri Heikintytär mainitaan Närpiön talvikäräjillä 1701 todistajana. Samasta pöytäkirjasta selviää myös, että pitäjänkirjuri Mansinin Valpuri-vaimo oli ollut palveluksessa Antti Niileksenpoika Riipin luona Teuvalla.⁶⁾ Pso 3 Liisa Mikontytär Ilmajoen Raskulasta.

Käräjöpöytäkirjojen käännökset: Markku Pihlajaniemi. Kiitokset Markulle ja Tapio Piirrolle tuesta artikkelia kirjoittaessani.
Kartta: Skotlannin klaanikartasta ¹²⁾ muotoillut Penni Airas.

Rossin klaanin motto: Spem–Successus–Alit. (Success Nourishes Hope/Menestys kasvattaa toivoa)

Nimi Ross johtuu muinaisesta kelttiläisestä sanasta Ros, joka tarkoittaa suomeksi sanaa niemi. Tässä tapauksessa ”niemi” tarkoittaa itäistä Rossin maata. Skotlannin Ylämaan ihmiset tunsivat klaanin nimellä Aindreksen klaani eli Andreksen pojat.

Tiedoksi kaikille:

Kyrönmaan Opiston sukututkimuspiiri loppuu tältä vuodelta taas huhtikuun loppupuolella ja Isonkyrön seurakunnan rippikirjojen mikrofilmikortit ja katselulaitteet siirretään toimistolle, vanhaan Naiskotiteollisuuskouluun kaikkien Juuret-tilaajien ympärivuorokautiseen käyttöön.

Kuten varmaan muistattekin toimistolla on runsaasti muutakin historiallista materiaalia ja tietokone tallennustyötä varten. Löytyy sieltä sellainenkin tuiki tarpeellinen väline, kuin kahvinkeitin, sokeria jne. Mikrokorttien käyttö on lukijoillemme täysin maksutonta ja kannattaa mainita, että samasta rakennuksesta löytyy pieni paikallisen yrittäjän majoituspalvelu. Henkilökohtaisesti aion poiketa toimistolla kesän aikana useammankin kerran ja olisi hauskaa tavata tuttuja toimistolla.

Käyttäkää ihmeessä mahdollisuutta hyväksenne.

Maria Matintytär Ollilan juurista

Ilmajoen Ollilaa 1686-97 isännöineen Pentti Tuomaanpojan vaimon Maria Matintyttären isä on jäljitettävissä seuraavien käräjäpöytäkirjojen perusteella.

Ilmajoen kesäkäräjät lokakuun 10 ja 11 päivinä 1673

Suostuttiin jakamaan ja tasaamaan autuaan Mikki Levunpojan lasten ja perillisten välillä, koska hänen pojan lapset, varsinkin Pentti Tuomaanpoika Kirkonk-lästä vaimonsa Maria Matintyttären puolesta nyt tätä vaati, jolloin kaikki aiheellinen ja todistettava velka pitää ensin ottaa huomioon ja mitä yli jää jaetaan lain mukaan asianomaisten perillisten välillä, tämä suorittamaan nimettiin oikeudesta Juho Pertunpoika ja Mikki Joosepinpoika.

Ilmajoen talvikäräjät maaliskuun 4, 5 ja 6 päivinä 1701

Valentin Tuomaanpoika Kokkolasta syytti Matti Erkinpoikaa Tuiskulasta koskien Levulan ½ manttaalin verotaloa, jota Matti asuu, väittäen, että hän, jolla on vaimonaan vanhemman veljen Matti Mikinpojan tyttären tytär Priita Pentintytär, on lähempi perillinen Levulan taloon kuin Erkinpoika, jolla on hänen vaimonsa äidin isän nuoremman veljen Antti Mikinpojan tytär Susanna Antintytär vaimonaan. Tämän vuoksi tarjoutui Valentin ottamaan perinnöksi usein mainitun talon, pyytäen, että tämän vuoksi voitaisiin Matti tuomita talosta pois. Mutta vastaaja esitti Hindrich Kluwensichin tuomiolla 20 päivältä syyskuuta 1680, että hänen isänsä Erkki Matinpöika lain mukaan, ja ilman valituksia oli saanut laillisen vahvistuksen ja kiinnekirjan tähän taloon. Niin julistettiin Valentin Tuomaanpojan kante tässä asiassa mitättömäksi, mutta Matti Erkinpoika pitää isänsä ½ manttaalin perintotaloa Levulaa laillisena omaisuutenaan talosta vuonna 1680 myönnetyn kiinnekirjan mukaisesti.

Valentin Tuomaanpoika oli lampuotina Ilmajoella Kokkolankylän Raskulassa vaimonaan Priita Pentintytär Ollila. Priitan vanhemmat ovat Pentti Tuomaanpoika Ollila ja Maria Matintytär, jonka isäksi paljastui jutuista Matti Mikinpoika Levulasta.

Matti Erkinpoika isännöi Kurikan Tuiskulankylän Levulaa, vaimo Susanna Antintytär taas oli Matti

Mikinpojan nuoremman veljen Antti Mikinpoika Levulan tytär.

Matti Erkinpojan isän Erkki Matinpöjan isännöiden alkuvaiheita Levulassa käsiteltiin mm. syyskäräjillä 1679, jolloin niittyriidan yhteydessä kerrottiin Erkin tulleen taloon kolme vuotta aikaisemmin. Vuoden 1680 kesäkäräjillä puolestaan ilmeni, että Erkki oli lunastanut talon velkojen käsistä edellisen asujan leskeltä Priita Tynintyttäreltä. Käräjillä esitettiin arvio 16 päivältä helmikuuta 1677 jossa todettiin 158 taalarin velkojen olevan suuremmat kuin talon arvo. Priita Tynintytär oli halunnut estää Erkkiä saamasta taloa, mutta koska Erkin poika Matti ja Priitan tytär Susanna olivat avioituneet, ei Priita ollut enää enempää vastustanut.

Henkilöt:

Mikki Levunpoika, Levulan isäntä 1624-73 Kurikka Poika Matti Mikinpoika, kirjataan nihdiksi vuoden 1653 ruotuluettelossa.

Tytär Maria Matintytär, k. Ilmajoella 1697, pso Pentti Tuomaanpoika, Ollilan isäntä 1686 – 1697, k. Ilmajoella 1697

Tytär Priita Pentintytär, synt. Ilmajoella 1675 – k. Ilmajoella 11.12.1711. Pso vih. Ilmajoella 13.01.1695 Valentin Tuomaanpoika Uppa, synt. Seinäjoella 02.1669 – k. Ilmajoella 02.12.1741. Valentin oli vuosina 1698 – 1701 Raskulan lampuoti, 1702 – 1716 Ilomäen ja 1717 – 1726 Rannan isäntä Ilmajoella. II-pso Anna Tuomaantytär Karjanmaa

Antti Mikinpoika, Levulan isäntä 1674, pso Priita Tynintytär isännöi leskenä 1675, haud. Kurikassa 14.08.1692.

Tytär Susanna Antintytär, k. Kurikassa 71-vuotiaana 14.02.1734. Pso vih. Ilmajoella 21.10.1676 Matti Erkinpoika joka oli Levulan isäntänä 1689 – 1705. Matti kuoli Ikkelijärvellä Kauhajoella 80-vuotiaana 11.01.1739, haud. Jalasjärvelle. Vanh. Erkki Matinpöika, Levulan isäntä 1676 - 1688, haud. Ilmajoella 23.09.1688 ja Valpuri Pertunytär, haud. Kurikassa 29.03.1696.

Lähteet:

Ilmajoen käräjät 1673 mf ES 2079, 1679 - 1680 mf ES 2027 ja 1701 mf ES 2089, käännös Markku Pihlajaniemi.

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY), mf OS 120 ja 121.

Pohjanmaan rykmentin ruotu- ja väenottoluettelot, mf WA 773 ja 774.

Ilmajoen, Kurikan, Kauhajoen ja Jalasjärven kirkonkirjojen mikrofilmit.

Salomon Hanneliuksen pitämiä muistopuheita; Tapio Piirto, 2001.

Jalasjärven Jokipiin ja Kurikan Krekolan asukkaita Kyrössä

Juuret-julkaisussa 2/2002 kerrottiin Karhun talon ilmajokelaissyntyisen Elias-isännän syntymäpaikka, Kurikan Krekola. Samassa artikkelissa tuli esiin, miten Eliaksen äidinpuoleista sukua näyttäisi liikkuneen enemmänkin Isossakyrössä, ja että siinä varsinkin Orismalan Karhun talo on esittänyt merkittävää roolia. Artikkelissa kerrotaan edelleen, että Elias Karhun äidin kotitalolla Kurikan Krekolalla oli vahvat sukulaissiteet Jalasjärven Jokipiin taloihin, joista muutti asukkaita vastaavasti Isoonkyröön, monessa tapauksessa Orismalan Karhun talon kautta.

Lyhyt katsaus Krekolan ja Jokipiin sukulaisuussuhteisiin

Elias Heikinpojan, Orismalan Karhun vävyisännän, äidin sisko Anna Tuomaantytär Krekola avioitui vuonna 1693 Matti Luukkaanpoika Yli-Jokipiin kanssa ja vastaavasti Ala-Jokipiin leskiemäntä Maria Pertuntytär avioitui vuonna 1691 Elias Tuomaanpojan kanssa, joka todennäköisesti oli edellä mainitun Anna Krekolan veli. Näin ollen Jokipiissä oli samanaikaisesti molemmissa taloista Krekolasta saapunut emäntä tai isäntä.

Sukuyhteyksiä ennen isoavihaa

Jokipiin ja Isonkyrön yhdistäviä henkilöitä näyttää löytyvän jo ennen isoavihaa, sillä Yli-Jokipiin talossa vuonna 1708 mainitaan talonväen veljenpoika Antti, jonka kerrotaan ryhtyneen sotilaaksi isokyröläiselle ruodulle. Vuoden 1709 sotilasruodutuksesta löytyy yksi sopiva henkilö, Antti Jaakonpoika Valtaalan sotilasruodun Nro 18 sotilas. Veroluettelon ”veljenpoika” määre on yleisesti horjuva käsite, joten tässä vaiheessa jää hieman arvoitukseksi, kenen veljenpoika Antti Jaakonpoika Jokipiissä oli. Saattaa kyllä olla mahdollista, että ennen isoavihaa oli olemassa toinenkin yhdistävä tekijä. Kyröön Karhun vävyisännän vanhemmat Heikki Jaakonpoika ja Liisa Tuomaantytär nimittäin katoavat samanaikaisesti veroluetteloista, joka avaa sen mahdollisuuden, että todellisuudessa heidän poikansa ja Karhun vävyisäntä Elias varttuikin Isossakyrössä nuoruutensa.

Jaakko Eliaanpoika Jokipii

Ala-Jokipiin vävyisäntänä vuodesta 1700 alkaen toimineella Krekolan pojalla Elias Tuomaanpojalla mainitaan vuonna 1713 poika Jaakko, joka kastettujen luettelon mukaan on syntynyt 18.7.1695. Myöhemmin vuonna 1731, erään oikeustapauksen yhteydessä paljastuu, että hän on elossa. Vaikka häntä ei löydykään

koko vanhan Ilmajoen pitäjän alueelta, Kyrönmaan alueelta löytyy yksi Jaakko Eliaanpoika -niminen mies.

Nykyisen Ylistaron Torkkolan kylän Suomalaisen talossa esiintyy vanhimmassa rippikirjassa aviopari Jaakko Eliaksenpoika ja Maria Antintytär. Jaakon nimen edessä on osittain vielä harmittavasti epäselväksi jäänyt teksti: ”gl Suomal. S_{lf}”, vastaavasti hänen vaimonsa kohdalla esiintyy nimen edessä teksti: ”gl. Suom. hust.” Edellä esitetyn epäselväksi jääneen tekstin vuoksi Jaakon ja Marian suhde Suomalaiseen jää vielä epävarmaksi, mutta todennäköistä on, että heistä Maria oli taloa ennen isoavihaa isännöineen Antti Suomalaisen tytär. Jaakko ja Maria isännöivät taloa 1720-luvun puoleen väliin saakka, jolloin talo saa uuden isäntäparin. Uuden isännän nimi on myös Jaakko, mikä helposti sekoittaa Jaakot keskenään¹⁾. 1730-luvulla Jaakko ja Maria muuttavat Suomalaisesta pois matkaten ensiksi Palonkylään ja sieltä Napuelle, josta edelleen Orismalaan, Kannaston taloon. Kannastossa heille on ensi kertaa merkittynä syntymäaika ja -paikka. Rippikirjatiedon mukaan Jaakko Eliaanpoika oli syntynyt 1693 Ilmajoella, puoliso Maria sen sijaan mainitaan kyröläiseksi. Orismalan Kannastossa heillä on mukanaan vain yksi lapsi, tytär Liisa. Jaakko Eliaanpojan ja hänen vaimonsa tarina saattaisi loppua tähän, ellei tapahtuisi jotakin mielenkiintoista.²⁾

Orismalan Karhun rippikirjan täytyttyä 1734–40 on pappi joutunut kirjaamaan saman kylän Katilan rippikirjasivulle merkinnän, jonka mukaan Elias Karhun talon asukkaina on tuolloin asunut ”*vuonna 1720 syntynyt Elias Jaakonpoika ja hänen siskonsa, helmikuussa 1714 Jalasjärvellä syntynyt Maria*”. Heistä Maria avioituu myöhemmin liminkalaisen Heikki Stenmanin kanssa, mutta veli Jaakon kohdalla löytyy mielenkiintoinen tieto: hän avioituu Jaakko Erkinpoika Suomalaisen tyttären Kaisan kanssa. Ilmajokisesta Jaakko Eliaksenpojasta tulee myöhemmin kahtia jaetun Suomalaisen talon toisen puolen (Ala-Suomalaisen) isäntä, ja heistä löytyy nykypäivään saakka asti ulottuvia sukuselvityksiä tämänkin lehden lukijoiden tekeminä.

Löytyykö Eliaksesta ja Mariasta sitten Ilmajoelta mitään merkintöjä? Jalasjärven Yli-Jokipiin talosta on isonvihan jälkeisissä rippikirjoissa merkintä: ”*Elias Jaakonpoika, s .0.6.1720, Isoonkyröön vuonna 1736*”, ja vastaavasti Ala-Jokipiin kohdalla ”*tyttö Maria Jaakontytär, s. 0.2.1714.*”. Kun kaikki edellä esitetyt tiedot yhdistää, on selvää, että sisarukset Elias ja Maria olivat Ala-Jokipiin vävyisännän Elias Tuomaanpojan (Krekola) pojan Jaakko Eliaanpojan lapsia. Tämän perusteella Orismalan Karhun vävyisäntä Elias Heikinpoika oli edellä mainitun Jaakko Eliaanpojan

serkku, mikä selittää perheen muuttamisen Jalasjärveltä Isoonkyröön.

Jaakko Eliaanpoika s. 18.07.1695
Elias Ala-Jokipiin poika Jalasjärveltä. Torkkolan kylän Suomalaisen talon isäntänä jonkin aikaa isonvihan jälkeen.

Pso Maria Antintytär s. 00.00.1689
Todennäköisesti Antti Juhonpoika Suomalaisen tytär.

Lapset:

Maria s. 00.02.1714, Taulu I

Elias s. 00.06.1720, Taulu II

Aune s. 11.01.1721

Matti s. 10.09.1723

Matti Jaakonpoika saattaa olla se mies, joka vuonna 1751 yritti häätää Yli-Suomalaisen silloisen isäntäparin talosta, vedoten olevansa talon perillinen.

Liisa s. 13.02.1728

Isän ja äidin mukana Orismalan Kannastossa. Vaiheet tutkimatta.

Juho s. 05.06.1729

Jaakko s. 17.07.1730

Marketta s. 23.04.1739

Taulu I

Maria Jaakontytär s. 00.02.1714, Ilmajoki

Pso (vih. 22.05.1751)

Heikki Heikinpoika Stenman, s. 00.00.1702 Liminka.

Eron saanut sotilas

Lapsia:

Esa s. 25.09.1752

Briitta s. 04.11.1757

Jälkeläisten vaiheet tutkimatta.

Taulu II

Elias Jaakonpoika s. 00.06.1720

Ala-Suomalaisen isäntä

Pso (vih. 21.9.1740)

Kaisa Jaakontytär s. 00.00.1723

Jaakko Erkinpoika Suomalaisen tytär Torkkolasta

Suku jatkuu tähän päivään saakka.

Vaikka edellä onkin esitetty jo merkillisen suuri määrä Jokipiin, Krekolan ja Isoonkyrön Orismalan Karhun keskinäisiä yhteyksiä, eivät yhteydet jääneet vielä tähän. Kurikan Miedon kylän Torkon taloa isännöi Knuutti Matinpoika 1600-luvun loppupuoliskolla. Kurikan Krekolan taloon hänet yhdisti veli Yrjänä, jonka taloa hän isännöi. Knuutti Torkolla oli Niku-niminen poika, jolle on merkitty syntyneeksi Jaakko-niminen poika 25.3.1682 ja joka on merkitty muuttaneen Teuvalle vuonna 1705.

Isonvihan jälkeen Ala-Jokipiin talossa mainitaan vuosina 1723–37 aviopari Jaakko Nikunpoika, jonka syntymäajaksi rippikirja mainitsee 4.1682 ja Priita Heikintytär, syntynyt 9.1687, mutta heidän avioliittonsa solmimisaikaa ei löydy. Aviopari katoaa salaperäiseksi Jokipiistä, mutta vuona 1738 ilmestyy Isoonkyrön Orismalan Karhuun sama aviopari. Aviopari asuu Karhussa koko loppuelämänsä, eikä heillä näyttäisi olevan jälkikasvua.

Jaakko Nikunpoika 25.03.1682 k. 18.09.1763

Kurikan Niku Torkon poika

Pso Briitta Heikintytär 00.09.1687 k. 07.06.1761

Merkitty syntyneeksi Ilmajoella

Lapsia Jokipiissä:

Jaakko 19.04.1726

Matti 00.00.0000 k. 13.02.1730

1) Suomalaisen talolle on myönnetty sukutilakunniakirja, jossa yhtenäisen omistajasukuketjun ensimmäisenä isäntä on Jaakko Erkinpoika, joka on merkitty aloittaneen isännöidyn vuonna 1722. Tässä kohdin sukutilakunniakirjan laatija on kuitenkin sekoittanut hänet tilalla isännöineeseen Jaakko Eliaksenpoikaan, josta sekaannusta aiheuttavasti käytetään kastettujen luettelossa nimitystä Jaakko Suomalainen, ilman patronymia. Asia varmistuu mm. vaimon nimen avulla. Lisäksi Jaakko Erkinpojan tiedetään asuneen muualla ainakin vielä 1724 loppuvuodesta ja saaneen päätöksen vuokraoikeudesta 22.12.1725 Suomalaisen taloon.

2) Juuret 3/2001, s 4–5 sisältää Raimo Salokankaan artikkelin ”*Emäntä, renki ja rakkaus*”. Artikkelissa käsitellään myös Suomalaisen talon vaiheita Isonvihan jälkeen ja eritoten Yli-Suomalaista. Myös tässä artikkelissa varmistuu Jaakko Erkinpojan isännöidyn alkamisajaksi vuosi 1725.

Lahjoitus arkistoon

Aarre Äystö Jurvasta on luovuttanut muutaman Jurva-Seuran arkistosta puhtaaksikirjoittamansa asiakirjan 1800-luvulta. Asiakirjoissa käsitellään Jurvan Haapalan talon asukkaiden asioita. Sijansa asiakirjoissa saa mm. Haapalaan Isostakyröstä myyty varastettu hevonen. Asianosaisena Simuna Koiraniemi Laurolasta ja Joonas Vuotila (Napuelta?). Asiakirjoista käy myös ilmi, että vähäkyröläinen Heikki Gråholm (ilmeisesti samaa sukua kun Vähäkyrön nykyiset Gråholmat) on ollut Haapalan tilan omistaja ja hän on myynyt omistuksensa Kuuttilan kyläläiselle Mikki Kaaponpoika Valtarille

Matti Lehtiö

Tarkennuksia Orismalan Mieltyn talon isännyyksiin ennen Isoavihaa

Uuseita vuosia sitten kopioin laihialaisen sukututkimuksen uranuurtajan A. Alapotin arkistosta Isonkyrön Orismalan kylän Mieltyn taloa koskevan isäntäluettelon, joka sijoittui 1400-luvulta isoonvihaan saakka. Arkistosta kopioimassani isäntäluettelossa ei ollut merkitty laatijan nimeä, ja sen sekä Alapotin arkiston tarkemman tarkastuksen perusteella se ei voi olla Alapotin itsensä laatima. Mieltyn talon isäntäluettelo löytyy myös K.J.Mieltyn arkistosta, mutta Sisko Mieltykään ei osannut kertoa, kuka luettelon olisi voinut laatia. Todennäköisimpänä laatijana pidän henkilökohtaisesti useissa yhteyksissä mainittua Jaakko Laurilaa luettelossa esiintyvien ”laurilamaisten” piirteiden vuoksi. Luettelon eteen on toisaalta nähty suurta vaivaa, mutta toisaalta se eräin kohdin herättää kummastusta. Kun Mieltyn talon asukkaiksi isonvihan jälkeen vakiintui uusi suku, jäi isäntäluettelo silloin tarpeettomana pöytälaatikkoon. Asian esiin nostaminen juuri nyt monen vuoden jälkeen lähti liikkeelle siitä, että samaisen isäntäluettelon omistava henkilö kummasteli siinä esiintyviä ristiriitaisuuksia omiin tutkimustuloksiin verrattuna. Koska allekirjoittaneella ei ole täysin kattavaa veroluetteloaaineistoa, keskittyy tarkastelu tässä ensisijaisesti 1600-luvun loppupuoleen, mutta joitakin hajahuomioita on aikaisemmaltakin ajalta.

Mieltyn talon isäntäluettelo isoonvihaan saakka
(Henkilönimet luettelon mukaisessa asussa, joita käytetään artikkelissa jatkossakin)

<i>Pietari Mieltyn</i>	<i>1400-luvun loppu</i>
<i>Lasse Pietarinpoika</i>	<i>–1553</i>
<i>Pertti Lassenpoika</i>	<i>1553–1601</i>
<i>Nisius Jööränpoika</i>	<i>1602–?</i>
<i>Matti Ollinpoika Karhu</i>	<i>1621–35</i>
<i>Sipi Ollinpoika Mieltyn (Karhu)</i>	<i>1634–69</i>
<i>Antti ja Krister Sipinpojat</i>	<i>1669–71</i>
<i>Jöörän Sipinpoika</i>	<i>1671–73</i>
<i>Krister Sipinpoika uudelleen</i>	<i>1673–85</i>
<i>Johan Kristerinpoika</i>	<i>1685–1708</i>
<i>Krister Johaninpoika</i>	<i>1708–</i>

Pietari Mieltyn 1400-luku

Pietarin esiintyminen isäntäluettelossa ei voi perustua asiakirjalähteisiin, koska niitä ei ole 1400-luvulta. Lista hänestä lienee kirjattu sen oletuksen perusteella, että listassa seuraavana oleva Lasse Pietarinpoika olisi seurannut isänsä Mieltyn talon isäntänä.

Lasse Pietarinpoika, isäntänä vuoteen 1553

Lasse Pietarinpoika -niminen isäntä Orismalasta löytyy vanhimmasta veroluettelosta, ja vuonna 1551 Orismalassa mainitaan ”Lasse Melthe”, joka näyttäisi olevan sama mies.

Pertti Lassenpoika 1553–1601

Pertti Lassenpoikaa (Bengt Larsson) ei veroluetteloissa esiinny. Todennäköisesti kysymyksessä on tulkintavirhe, koska veroluetteloista löytyy samalta ajanjaksolta Perttu Lassenpoika (Bertil Larsson).

Nisius Jööränpoika 1602

Nisius löytyy kyseisenä vuonna veroluettelosta.

Matti ja Sipi Ollinpojat 1621–69

Veljekset Matti ja Sipi Ollinpojat ovat ongelmallisia. Orismalan kylästä molemmat löytyvät, jopa samanaikaisesti. Ongelmana heidän kohdallaan on kuitenkin se, että heidän sijaintinsa vanhimmassa ruodutusluetteloissa ei vastaa Karhun Mieltyn talojen keskinäistä sijaintia kylässä. Vuoden 1627 luettelossa. Sipi Ollinpoika mainitaan 1 manttaalitalon isännän Olli Martinpojan poikana ja Matti Ollinpoika heti hänen jälkeensä 2/3 manttaalitalon isäntänä. Käräjäpöytäkirjalähteistä voidaan selvittää, että kylässä vuonna 1655 mainittu Sipi Mieltyn oli patronyymiltään Ollinpoika. Sippo Ollinpoika niminen isäntä löytyy Orismalasta vielä vuonna 1661.

Antti ja Krister Sipinpojat 1669–71

Jöörän Sipinpoika 1671–73

Krister Sipinpoika 1673–85

Ajanjakso 1669–85 pitäisi pitää sisällään kolmen veljeksen isännyydet. Allekirjoittaneelta ei valitettavasti löydy kattavaa veroluettelomateriaalia-aineistoa kyseiseltä ajalta, mutta jo muutamien hajanaisten tietojen perusteella, joita voidaan tukea käräjäpöytäkirjoilla, voi todeta isäntäluettelon laatijan aikaansaaneen perin hämmästyttävän tutkimustuloksen. Allekirjoittaneen arkistossa oleva yksittäinen veroluettelovuosi 1669, joka sisältää useammankin veroluettelon, lisää vain ongelmia.

Vuosi 1669, joka näyttää olleen vaikea vuosi Mieltyn talossa, tilan ollessa käytännössä autio. Lisäksi Mieltyn liitettyä naapuritaloa viljeltiin erikseen. Kahdessa siemenviljan kylvöväriä sisältävässä luettelossa Mieltyn talo mainitaan autioksi, vaikka toisaalta mainitaan viljaa kylvetyn. Kun toisessa

autiomerkinän jälkeen mainitaan nimi ”Thomas”, tarkoittanee se ilmeisesti jonkun muualla asuneen Tuomas-nimisen miehen viljelleen Mieltyin maita. Samalta vuodelta löytyy vielä manttaaliveroluettelo, josta löytyy merkintä ”Anders Mielty”, mutta ilman asukkaita. Manttaaliveroluettelo vahvistaa Mieltyin talon tilapäisen autoitumisen.. Veroluettelossa mainittu *Anders Mielty* ei kuitenkaan ole vanhassa tilan isäntäluettelossa mainittu Antti Sipinpoika, vaan Söyrinki Korvolan omaa asuinpaikkaa etsivä poika. Vuonna 1675, jolloin taloa olisi pitänyt isäntäluettelon mukaan isännöidä Krister Sipinpoika, veroluettelossa isäntänä kuitenkin mainitaan Matti Mielty, jolla oli Kalle Antinpoika -niminen veli, jotka voisivat olla Antti Sipinpoika Mieltyin poikia.

Vuonna 1686 oikeudessa käsiteltiin Mieltyin talon vanhoja perintökiistoja (Isonkyrön talvikäräjät 15–16.2.1686, s.149–150). Asiakirjassa käy ilmi, että Krister Mielty oli kuollut hukkumalla loppuvuodesta 1668 ja hänen vaimonsa paria vuotta aikaisemmin. Tämän perusteella Krister Mielty oli kyllä olemassa, mutta ei voida olettaa hänen voineen toimia enää kuolemansa jälkeen Mieltyin isäntänä. Kristerin nimi kyllä esiintyy ainakin vuoden 1685 maakirjassa, mutta kuten tiedetään, maakirjoissa isäntien nimet vaihtuivat hitaasti kertomatta talon todellista isäntää.

Lisää hämmennystä ja tutkittavaa löytyy vuodelta 1654 peräisin olevasta asiakirjasta. Siinä mainitaan jo Krister Sipinpoika, joka hakee jotain isälleen päätettyä korvausta Myllykyläläisiltä. Kummastusta asiakirjassa herättää ajankohdan lisäksi se, että asiakirjassa isäksi mainitaan edesmennyt Jaakko Mielty.

Jöörän-(oikeammin Yrjänä) niminen isäntäkin Mieltyin talosta löytyy, mutta hänen patronyyminsä on Matinpoika. Kun Jööränin ensimmäinen isännysvuosi 1676 on heti Matti Mieltyin isännyyden jälkeen, voisi helposti ajatella, että hän oli edellisen isännän poika

patronyyminsä perusteella. Todennäköisesti näin ei kuitenkaan ollut, sillä jo edellä mainituilla vuoden 1686 talvikäräjillä (s. 157–158) käy ilmi, että Jöörän ei ollut talon oikea perillinen. Isännyytensä Jöörän kertoo asiakirjassa alkaneen vuonna 1676, jolloin Mielty oli ollut vuoden viljelemättömässä tilassa. Asiakirjasta käy myös ilmi, että Krister Mieltyin lapset olivat olleet isänsä kuoleman aikaan alaikäisiä, minkä vuoksi lasten holhoojat lienevät asettaneet taloon vieraan viljelijän siihen saakka, kun lapset aikuistuvat. Kyseinen vuosi 1686 olikin Jööränin viimeinen isännysvuosi Mieltyssä.

Johan Kristerinpoika 1685–1708
Krister Johaninpoika 1708–

Listan kaksi viimeistä isäntää löytyy veroluetteloista, ja heidän kohdallaan isännysvuodetkin ovat kohtuullisen tarkasti oikein. Johan Mieltyin ensimmäinen isännysvuosi heittää kyllä yhdessä luettelossa vuodelta, sillä juuri vuoden 1686 talvikäräjissä hän sai hädettyä Jöörän Matinpojan pois tilalta.

Kun nykyisen Mieltyin talon asukkaiden sukuyhteys katkeaa isonvihan aikana ”vanhaan Mieltyin sukuun”, lukija saattaa jäädä pohtimaan, kannattiko edellä esitetty selvitys? Tietenkin, sillä aivan varmasti 1600-luvulla Mieltyin taloa asunut suku levisi alueelle ennen isoavihaa. Itse asiassa Mieltyin vanhaa sukua löytyy todennäköisesti vanhoista orismalaisista suvuista, sillä Isonkyrön käräjillä 19.10.1724, (s. 710) Krister Mieltyin tytär, leski Maria Kristerintytär Orismalasta, vaati Mieltyin lesken nykyiseltä mieheltä Simuna Heikinpojalta Mieltyin talossa olevaa vanhaa perintöään, jota Simuna ei voinut kieltää.

Etsintäkuulutus!

Useissa yhteyksissä tutkimuksissa törmätään Vöyrin alueen asutukseen, näin varsinkin Vähänkyrön ja Isonkyrön tutkimusten kohdalla!

Tämän vuoksi etsintäkuulutammekin henkilöitä, joilla olisi mahdollisimman laajat yleistiedot Vöyrin asutuksesta. Tai jotka olisivat kiinnostuneita auttamaan niissäkin tapauksissa, jolloin tietoa ei valmiina omista tiedostoista löydy.

Yhteydenotot: Matti Lehtiö

Löytyisikö saarnoille puhtaaksikirjoittajia?

Toimikunnalla on hallussaan paperikopioita Stenbäckin ruumissaarnoista. Ne ovat suomenkielisiä ja koskevat Ilmajoen ja Kurikan alueella n. 1700-luvun vaiheilla eläneitä henkilöitä. Etsimme niille puhtaaksikirjoittajia tai puhtaaksikirjoittajaa. Julkaisemme saarnat erillisjulkaisuna, kun ne kaikki ovat puhtaaksikirjoitetut. Jokaisen puhtaaksikirjoittajan nimi tullaan mainitsemaan julkaisussa. Sitovat ilmoittautumiset lehden toimitukseen. Yhteistyössä saamme paljon enemmän aikaan!

Jouko Niemelä

Alavuden Sapsalamminkylän kantatilojen perustamisajat ja perustajat

Sapsalamminkylään perustettiin ennen suurta asutusvyöryä vuoteen 1711 mennessä viisi tilaa ja vv. 1776–95 13 tilaa. Yhteensä tuli perustetuksi 18 kantatilaa. Kahdeksan perustajista oli Alavudelta eli 44 prosenttia, viisi perustajaa oli muualta Etelä-Pohjanmaalta eli 28 prosenttia, Savosta oli kaksi perustajaa eli 11 prosenttia ja Varsinais-Suomesta oli yksi perustaja eli kuusi prosenttia. Kahden perustajan syntyperä on selvittämättä.

Ilkka n:o 15, per. n. 1571, perust. Olli Vihoinen, Savosta

Olkkonen n:o 14, per. n. 1575, perust. Lauri Pekanpoika Olkkonen, Ähtäristä, johon isä Pekka Olavinpoika Olkkoinen oli tullut Savosta

Seppälä (Miekkasaari) n:o 13, per. n. 1694, perust. Simo Yrjänänpoika, seppä, k. 1697

Sytelä n:o 8, per. n. 1686, perust. Yrjänä Antinpoika Ilkka, pso Maria Juhontytär, s. 1649, k. 1.1.1722 Alavus

Pyylampi n:o 18, per. n. 1711, perust. Antti Matinpoika Seinäjärvi, s. n. 1682, k. 4.6.1732 Alavus, 1. pso Liisa, 2. pso 12.6.1720 Ruovesi Vappu Matintytär Tuhoinen, s. -3.1679, k. 20.5.1757 Alavus

Sepänmaa n:o 9, per. 6.12.1776, perust. Jeremias Heikinpoika Olkkonen, s. 30.5.1735 Alavus, k. 14.4.1796 Alavus, pso 13.10.1765 Alavus Marketta Tuomaantytär Seppälä, s. 17.3.1747 Alavus

Huhtala n:o 5, per. 16.6.1778, perust. Matti Iisakinpoika Ilkka, s. 10.7.1742 (Laihia?), pso 16.11.1766 Ilmajoki Marketta Jaakontytär Ilkka, s. 1.10.1742 Alavus

Valkealahti n:o 6, per. 12.10.1779, perust. Matti Yrjänänpoika Salmi, s. 4.9.1739 Alavus, k. haud. 13.4.1788 Alavus, pso 27.11.1763 Alavus Susanna Tuomaantytär Seppälä, s. 12.2.1742 Alavus

Harjumäki n:o 16, per. 12.10.1779, perust. Elias Eliaanpoika Röyskö, ennen Opman, Röyskön sotilasvirkatalon lampuoti, s. 20.9.1750 Kurikka, pso Ingrid Matintytär Reinikka, s. 15.4.1741 Kurikka

Ritari n:o 2, per. 15.1.1780, perust. Martti Martinpoika Riddarström, s. 23.11.1746 Isokyrö, k. 8.3.1821 Alavus, pso 11.2.1770 Isokyrö Anna Martintytär, s. 1748 Lapväarti, k. 25.5.1835 Jalasjärvi

Uusitalo (Nygård) n:o 3, per. 23.7.1789, perust. Kaappo Israelinpoika Olkkonen, s. 9.1.1755 Alavus, k. 10.12.1830 Alavus, 1. pso 7.12.1777 Alavus Marketta Yrjöntytär Ansioniemi, s. 30.7.1756 Kuortane, k. 26.7.1792 Alavus, 2. pso 16.5.1796 Alavus Anna Petterintytär, s. 1757, k. 9.9.1808 Alavus

Nurmi (Nurmimäki) n:o 17, per. 30.6.1790, perust. Juho Heikinpoika Pyylampi, s. 28.1.1759 Alavus, k. 2.3.1836 Alavus, pso 14.10.1788 Alavus Maria Erkintytär Asunmaa, s. 20.11.1765 Alavus, k. 5.10.1848 Alavus

Keisari n:o 1, per. 13.8.1790, perust. Matti Yrjänänpoika Kankaanpää, s. 7.8.1759 Alavus (Peräseinäjoki), k. 20.1.1845 Alavus, pso Liisa Kaapontytär Latva-Kahra, s. 8.11.1762 Alavus, k. 26.1.1835 Alavus

Knuutila n:o 11, per. 1.10.1790, perust. Tuomas Simonpoika Seppälä, s. 22.1.1762 Alavus, k. 21.3.1836 Alavus, pso 29.10.1782 Alavus Maria Matintytär Laulaja, s. 4.4.1759 Kurikka, k. 25.8.1842 Alavus

Hannuksela n:o 10, per. 1.10.1790, perust. Erkki Tuomaanpoika Seppälä, s. 21.4.1754 Alavus, k. 20.9.1808 Alavus, pso 14.12.1777 Ilmajoki Klaara Matintytär Laulaja, s. 13.8.1756 Kurikka, k. 17.9.1808 Alavus

Honkola n:o 7, per. 27.4.1795, perust. Mikki Heikinpoika (Sytelä?), s. n. 1755, k. 1807 Alavus, pso Maria Juhontytär, s. n. 1765, k. 6.8.1840 Kuortane

Rajalahti n:o 12, per. 24.9.1795, perust. Jooseppi Joosepinpoika Katajamäki (Pänkälä), s. 3.3.1767 Töysä (Kuortane), k. 26.8.1843 Alavus, pso Kaisa Erkintytär Putula, s. 27.6.1764 Alavus, k. 26.12.1845 Alavus

Neste n:o 4, per. 11.12.1795, perust. Abraham Erkinpoika Lignell, s. 17.11.1748 Uskela, k. 16.2.1806 Alavus, 2. pso 1795 Alavus Elisabet Sillström, s. n. 1755, k. 7.9.1808 Alavus

Taavetti Tyninpojan perinnönjako Yrjänäisessä

Syksyllä 1694 suoritettiin Kauhajoen Yrjänäisessä Taavetti Tyninpojan perinnöstä sovittelu perillisten kesken. Tapahtumaa todistamaan oli kutsuttu Kauhajoen kappalainen Jaakko Haustramnius, lautamies Simo Sipinpoika Arosta ja isäntä Lauri Matinpoika Korhosesta. Asiakirjasta saa kuvan, että jako oli tapahtunut hyvässä hengessä ja vävyn, Yrjänä Matinpojan, panosta talon edistämässä, isäntänä ollessaan pidettiin niin merkittävänä, että hänelle suotiin pojan osa perinnöstä. Taavetin poika Heikki oli kuitenkin jo ottanut isännyyden talossa, ja hoiti sitä aina kuolemaansa saakka, vuoteen 1714.

Asiakirjasta selviää mitä rahanarvoista talosta löytyi ja miten sitä arvostettiin. Suurimman erän muodosti luonnollisesti kiinteä omaisuus, johon kuuluivat rakennukset maineen. Tavan mukaan vähennettiin tiedossa olevat velat omaisuudesta, joita tässä tapauksessa näyttää olevan melko vähän, muun muassa usein mukana olevat kauppiasvelat, mitkä saattoivat olla huomattavatkin, puuttuivat kokonaan. Veloissa on Taavetin langon Kreko Sipinpojan perillisten saatavia ja mahdollisesti vanhoja perintöjä Heikki Luukkaanpojan leskelle, jonka yhteys taloon on vielä selvittämättä.

”Leski saa mustan valakan”

Sovittelu autuaan Taavetti Tyninpojan lesken ja hänen perillistensä välillä 24 päivältä lokakuuta 1694, tehty herra Jaakko Haustramniuksen, Simo Sipinpojan ja Lauri Matinpojan läsnä ollessa, esiteltiin nyt oikeudelle, mikä julkistettiin ja kuului seuraavasti:

Armon vuonna 1694 lokakuun 24 päivänä olimme me allekirjoittaneet kutsuttu Yrjänäiseen, autuaan Taavetti Tyninpojan lesken ja hänen perillistensä toimesta, kuulemaan heidän sovitteluaan, tapahtuen siis arviointi ja sovittelu seuraavalla tavalla:

Ihmisasumukset ja karjarakennukset arvioituna yhteensä 280;-

Viljellyt pellot vanhan arvioinnin mukaan 122;-

Summa kuparitaalaria 402;-

Vävy Yrjänä Matinpoika, hänen pitkäaikaisesta palveluksestaan ja uskollisesta työstään rapistuneen Yrjänäisen talon kuntoon saattamisesta, saa pojan osan, niin irtaimesta kuin kiinteästäkin, hänen autuaan appensa tekemän testamentin mukaan, samoin lisäksi kaikkien perillisten hyvässä yhteisymmärryksessä jakamattomasta 70 kuparitaalaria, ja tästä hän saa käteisenä heti 29 kuparitaalaria, sitten jäljelle jäävän 41 kuparitaalaria maksaa Heikki hänelle mahdollisuuksien mukaan.

Ja talon todistettavat velat ja maksut pitää ottaa pois kiinteästä, jotka velat ovat:

Vävyille Yrjänä Matinpojalle	41;-
Autuaan Kreko Sipinpojan perillisille	29;-
Autuaan Heikki Luukkaanpojan leskelle	8;-
Summa kuparitaalaria	78;-

Jää siis lesken osaksi kiinteästä	108;-
Vävy Yrjänän	61;-
Jokaisen pojan	61;-
Tytär Valpurin	31;-

Vilja

Lesken osa säilytetään vielä pojan Heikin luona

	19 tynnyriä
Vävy Yrjänä saa osansa yhdessä talvikustannusten kanssa	15 tynnyriä
Jokainen poika	10 tynnyriä
Tytär Valpuri	5 tynnyriä

Kotieläimet

Lehmiä 18 kpl a 3 taalaria kpl 144;-

Nuoria nautoja 9 kpl a 6 taalaria kpl 54;-

Näistä on leskellä hänen osansa hänen poikansa luona, Nimittäin 6 kpl lehmiä ja 3 kpl nuorta nautaa

Muut jaettiin lasten kesken niin, että jokainen poika ja vävy saivat 27;16

Ja tytär Valpuri 13;16

Hevoset

1. musta valakka	30;-
2. vaalea valakka	30;-
3. harmaa työhevonen	20;-
4. kaksi tammaa a 18 taalaria kpl	36;-

Leski pitää mustan valakan, muut jaettiin lasten kesken niin, että jokaiselle pojalle ja vävyille tuli 24 taalaria 16 äyriä, tyttärelle 12 taalaria 16 äyriä

Rahat

Selvää käteistä rahaa oli	46;-
Mistä vävy Yrjänä sai	29;-
Piika sai	10;-
Renkipoika	5;-
Muut sai kirjuri toimestaan	

Taloukkapineet

Kupari

1. pieni viinapannu, jonkin verran viallinen a 1 naula 20;-

2. vanha kuparikattila a 1 naula 20;- nämä pitää leski kuolemaansa saakka

Rautakapineet

1. kaksi kuorimakirvestä a 1 taalari 16 äyriä kpl 3;-
 2. 10 kpl viikatteita a 16 äyriä kpl 5;-
 3. 6 kpl kirveitä a 24 äyriä kpl 4;16
 4. 3 kpl lapioita a 24 äyriä kpl 2;08
 5. 4 kpl rautasurvinta a 16 äyriä kpl 2;-
- Rautakapineista on Yrjänä saanut osansa, mutta muiden osa on Heikin luona

Näin soviteltiin heidän välillään todistamme me allekirjoittaneet
Actum Kauhajoki Anno die ut supra

J: Haustramnius

Simo Sipinpoika Lauri Matinpoika

Tämä toimenpide otettiin asianomistajien pyynnöstä huomioon, mistä heille todistus kirjoitettiin, maaomistuksen edellä mainittu leski, joka vielä elää, pitää elinaikansa.

Talo hyvässä hoidossa

Edellä olevasta voi päätellä, että Yrjänäisessä asiat olivat hyvällä mallilla. Elettiin vaikeita, niin sanottuja ”kalliita aikoja”, mutta viljaa oli runsaasti, mikä irtaimesta olikin selvästi arvokkain osa, elämisen ehto. Kotieläimiä oli myös runsaasti ja hevosista ilmeisesti musta valakka oli arvostetuin, koska se jätettiin talon

emännälle, jolla on ollut talosta tomera ote. Käteistä rahaa on ollut melkoisen vähän, mutta tuolloin tarpeellisempaa omaisuutta olivat pellot, niityt, kotieläimet ja vilja. Kotitalouskaluista kiinnittää huomiota niiden vähäisyys, mitä kirjoihin vietiin. Kupariastiat ovat arvoltaan korkeat, jos vertaamme niiden hintaa esimerkiksi hevosiin. Viinapannu löytyi tuolloin useimmista taloista. Rautaisia työkapineita oli metsätöihin, tervapuiden kuorintaan ja peltotöihin.

Yrjänäisen vanhan emännän asema oli vahva ja hänelle jätettiin maan omistaminen hänen kuolemaansa saakka.

Henkilöt:

Taavetti Tyninpoika, Yrjänäisen isäntä 1676-85

Vaimo Marketta Sipontytär

Vävy Yrjänä Matinpoika, Yrjänäisen isäntä 1686 - 92

Vaimo Susanna Taavetintytär, vihitty Ilmajoella 29.12.1678

Poika Heikki Taavetinpoika, Yrjänäisen isäntä 1693 - 1714, kuoli 1714

Poika Matti Taavetinpoika, syntynyt 9.1677 – kuoli Puskassa 6.5.1755

Tytär Valpuri Taavetintytär, syntynyt 5.1670 – kuoli Sepässä 05.01.1744

Kiitos Penni Airakselle ja Tapio Piirrolle avusta artikkelin valmistelussa.

Lähteet:

Ilmajoen käräjät 21.01.1695, mf ES 2085

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY)

Pohjanmaan rykmentin ruotuluettelot

Salomon Hanneliuksen pitämät muistopuheet/Tapio Piirto 2001

Ilmajoen vihityt, Kauhajoen rippikirjat ja kuolleet

Korjaukset Alavuden Sulkavankylän kantatilojen perustajiin

Viime Juuret-lehdessä oli tekemäni artikkeli Alavuden Sulkavankylän kantatilojen perustajista. Lukijapalautteen johdosta totean, että Vuoriluoman perustajan syntyperä on selvittämättä ja Salomon Juhonpojan isäksi ei voi osoittaa Juho Tuomaanpoika Strömania ja täten Salomon Juhonpoika Vuoriluoma on syntynyt noin 1751 vielä tuntemattomassa paikassa.

Rantamäen perustaja Mikki Antinpoika ei ole Peräseinäjoen Luomalta vaan Tapio Niemelän lisätutkimuksessa on selvinnyt, että hän on syntynyt 20.9.1767 Ilmajoella ja hänen vanhempansa ovat sotamies Antti Tuomaanpoika Pihlfeldt ja Beata Matintytär

Jouko Niemelä

Etsintäkuulutus Vöyrille

Isonkyrön Tuuralasta muuttaa Vöyrille Korvolan talon tytär Liisa Kaapontytär, miehensä Iisakki Erkinpojan kanssa. 1730-luvulla. Vöyrin syntyneiden luettelon mukaan pariskunnalle syntyy siellä lapsia seuraavasti:

25.5.1743 Liisa Bergby, 13.10.1744 Simuna Koskby, 17.12.1746 Liisa Jörala

14.2.1749 Iisakki Jörala ja 3.5.1751 Marketta Jörala

Onko kenelläkään lisätietoja perheestä? Perheen lopullinen asuinpaikkaa, vanhempien syntymä- kuolinajat ja jatkuuko suku?

Yhteydenotot: Matti Lehtiö matti.lehtio@designor.com

Matti Lehtiö

Alavutelaisia Norjan tuntureilla vuonna 1719

Käräjäpöytäkirjat muodostavat historiantutkimuksen kannalta ehtymättömän tietopankin. Erityisen mielenkiintoiseksi tutkimuksen tekee se, että jossakin aivan yleisiäkin asioita käsittelevässä riitajutussa saattaa piillä historiallisesti merkittävää tietoa varsinaisen asian käsittelyn kannalta sivuasiana.

Markku Pihlajaniemen kääntämässä pöytäkirjassa Ilmajoen kesäkäräjiltä vuonna 1726 esiintyy hyvä esimerkki tällaisesta asiakirjasta. Itse käsittelyssä ollut asia ei sinällään sisällä historiallisesti mitään erikoisen merkittävää historiatietoa. Asiana oli nimittäin vain se, että alavutalainen Mikki Saarijärvi halusi käräjillä kirjallisen vahvistuksen ennen ison vihan alkua värväämistään ja kustantamastaan sotilaasta, Matti Kristonpojasta.

Matti Kristonpojan värväys oli tapahtunut tammikuussa 1714, juuri Napuen taistelun kynnyksellä, eikä Matti ollut ennättänyt liittyä joukko-osastoonsa. Tämän johdosta hänet oli kotiutettu itse värväyssopimuksen jäädessä voimaan.

Kuten tunnettua Napuen taistelun jälkeen armeijan rippeet perääntyivät Ruotsin puolelle, josta se vuonna 1718 aloitti sotaretken Norjaan. Etelä-Pohjanmaan Historia IV:n mukaan (s.137-139), Napuella kärsityn tappion jälkeen perääntyvä armeija suoritti lisävärväyksiä siitä osasta lääninä, joka ei ollut vielä silloin joutunut venäläisen miehittämäksi. Lisäotot eivät kuitenkaan saattaneet rykmenttiä täysilukuiseksi. Tämän johdosta rykmenttiä pyrittiin täydentämään suorittamalla värväystä edelleen myös Pohjanmaalta, vaikka maakunta oli venäläisten miehittäminen. Tällaiselle asialle saapui vuonna 1717 ilmajokinen Jaakko Peldan, jonka uhkarohkea retki ulottui hänen kotipitäjäänsä saakka. Tehtävässään Peldan onnistui Etelä-Pohjanmaan historian mukaan hyvin.

Nyt käsittelyn alla oleva, vuodelta 1726 peräisin oleva asiakirja käsittelee ja varmentaa juuri tämän

Peldanin suorittaman värväysmatkan ja sen ajankohdan. Yksi Jaakko Peldanin mukanaan viemä sotilas oli nimittäin Mikki Saarijärven värväämä Matti Kristonpoika.

Matti Kristonpojan kohtaloksi koitui monen muun kanssa paleltua kuoliaaksi Norjan sotaretken paluumarssilla sattuneen lumimyrskyn aikana Norjan tuntureilla.

Ilmajoen komppaniasta ei varmuudella pysty tunnistamaan Matti Kristonpoikaa, joka johtuu ilmeisesti siitä, että hänen nimensä mainitaan ilman patronymia. Joka tapauksessa tämänhetkinen tieto siitä, ettei yksikään Alavutelaisten värväämä sotilas olisi kuollut Norjan sotaretken aikana, osoittautuu virheelliseksi.

Ilmajoen kesäkäräjät v.1726 s.576-577

Mikki Erkinpoika Alavudelta kertoo, että vuonna 1714, silloin tapahtuneen ruodutuksen mukaan piti hänen talonsa, ¼ manttaalin Saarijärven varustaa sotilas, ja hän oli hankkinut kelvollisen miehen, Matti Kristonpojan, mutta kirjoihin vieminen vihollisen hyökkäyksen johdosta estyi, ja sotilas kotiutettiin vuoteen 1717, jolloin luutnantti Jaakko Peldan oli tänne komennettu partioon, jolloin Matti Kristonpoika, yhdessä muiden kaltaistensa kanssa vietiin armeijaan, missä hän Rykmentissä palveli, kunnes hän onnetoman marssin aikana yli tuntureiden menetti henkensä, saatuaan, pois lukien vaatteet ja varusteet, lain mukaan yli 40 taalaria ja hänen äitinsä Anna Yrjänäntytär oli saanut 30 taalaria, mistä kaikesta Mikki Erkinpoika (tekstissä Yrjänänpoika) pyytää käräjäoikeuden todistusta, että hänelle maksua määrättäessä pitää hänen miehensä hänen talonsa hyväksi nauttia.

Luutnantti Peldan sekä lautamiehet Jaakko Uppa ja Kalle Plosila, yhdessä nimismiesten Juho Reinin ja Gabriel Öbergin kanssa todistavat yksimielisesti, että Mikki Erkinpojan mainittu sotilas v.1717 Rykmenttiin vietiin ja palveli kunnes hän tuntureilla kuoli, mikä Mikki Erkinpojalle laillisena todisteena ilmoitettiin.

Asiakirjakäännös Markku Pihlajaniemi

Onko tietoa?

Maria Jaakontytär Markko s.8.3.1890 Ylistaro. **Hermann Jaakonpoika Markko** s.4.5.1892 Ylistaro, muuttanut Amerikkaan. **Matti Jaakonpoika Markko** s.14.12.1885 Ylistaro, muuttanut Amerikkaan. Oli kaksi kertaa naimisissa. 1. vaimo Maria Matilda Matintytär Katila s.26.8.1885 Ylistaro. Avioliitosta syntyi 3 lasta: Eino Matias s.5.7.1911 USA, Tyyne Maria s.27.10.1912 USA ja Hilja s.26.6.1918 USA. Hilja asuu nykyisin Helsingissä ja hänen sukunimensä on Penttilä. Matin 2. avioliitosta syntyi tiettävästi 10 lasta. Einon osoite Amerikassa vuonna 1945 oli sama kuin Ohiossa olevan Markko Wineyardin (viinitarhan) nykyinen osoite. Perustiko Eino kyseisen viinitarhan? Kiitän vähäisimmistäkin tiedoista.

Hannu Rouru

Mäkeliininkatu 41 A 7

90100 Oulu

Markku Pihlajaniemi

Arvoituksellinen Priita

Jaakko Yrjänänpoika Saaren vaimon, Priita Matintyttären on arveltu tulleen Jalasjärven Jokipiistä. Asiassa onkin hieman perää, mutta koko totuus paljastuu asiakirjasta Ilmajoen talvikäräjiltä 1634.

Tuli oikeuden eteen Jaakko Yrjänänpoika Kurikan kylästä, ja esitti kanteen Jaakko Pertunpojalle Jalasjärveltä, näistä jäljessä olevista tavaroista, nimittäin: Ruista 2 tynnyriä, ohraa 2 tynnyriä, rahaa 3 taalaria, lehmii 2 kpl, mitkä rahat ja tavarat Yrjänä arvelee olevan hänen vaimonsa oikeutettu perintö, mitä vastaan vastasi Jaakko Pertunpoika ja sanoi, että hän nämä tavarat oli ottanut vastaan ja näillä tavaroilla ruokkinut ja vaatettanut tämän Jaakko Yrjänänpojan vaimon, mainitun Britan ja tämän veljen Erkin, heidän ollessaan alaikäisiä, ja niin kaikki edellä mainitut rahat ja tavarat arvelee Jaakko Pertunpoika menneen lasten kustannuksiin, mutta koskien 2 kpl lehmii, arveltiin tämän Jaakko Yrjänänpojan vaimon äidin ne perivän Matti Pertunpojan äidin, mainitun Dordi Heikintyttären jälkeen, ja sen johdosta, että Dordi Heikintytär ja Jaakko Pertunpoika eivät ole saaneet yhtään lapsia keskenään.

Oikeus tunnustaa, että Jaakko Pertunpojan pitää suorittaa ja toimittaa tälle Jaakko Yrjänänpojalle lehmii 2 kpl, rahaa 3 taalaria, mutta koskien viljaa, tunnustaa oikeus, että tämä lasketaan lasten kustannuksiin ja ylläpitoon, ja näin on heidän välillään tuomittu asia ikuisiksi ajoiksi.

Pöytäkirjan esittämä tieto vaikuttaa ensi alkuun melko sekavalta, mutta selittyy seuraavasti:

Priita ja Erkki, Dordi Heikintyttären jo edesmenneen pojan Matti Pertunpojan lapset, on otettu alaikäisinä Jokipiihin isoäitinsä uuden miehen hoiviin,

Lähteet:

Ilmajoen talvikäräjät 1634, mf ES 2027. Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY), mf OS 120 ja OS 121. Pohjanmaan rykmentin ruotu- ja väenottoluettelot, mf WA 773 ja WA 774. Ilmajoen Pitäjä; Liakka; 1986, 2 painos, talonhaltijaluettelo.

Korjaus Kauppilan miniän syntymäpaikkaan

Juuret 4/2002 olleessa artikkelissa mainittiin Jaakko Juhonpoika Kauppilan s.7.8.1719 puolison Sofia Martintyttären olevan sotamies Rönqrantzin tytär, joka oli syntynyt 12.7.1729. Veijo Antila on kuitenkin tullut siihen tutkimustulokseen, että todellisuudessa kysymyksessä oli Ritaalan kylän Martti Ritarin 3.11.1728 syntynyt tytär. Ongelmana Sofian kohdalla on puutteelliset tiedot rippikirja- ja vihittyjenluetteloissa. Kauppilan rippikirjassa hänen syntymäaikana on pelkkä vuosi 1729 ja vihkimerkinnästä puuttuu kokonaan Sofian kohdalla tiedot asuinpaikasta. Tutkimalla Sofia Ritarin ehtoollismerkintöjä ja perheen käyttämiä kummeja, näyttää täysin varmalta, että Veijon havainto on täysin oikea. Toivon, että Kauppilan ja Ritarin suvun jäsenet korjaavat tiedon muistiinpanoihinsa.

Matti Lehtiö

joka on Jaakko Pertunpoika Jokipiistä ja Dordi Heikintytär on hänen luonaan toisessa avioliitossa.

Isäntäluettelot paljastavat, että Matti Pertunpoika ja Dordi Heikintytär ovat kotoisin Ilmajoen Rinta-Nikkolasta, missä Matti Pertunpoika on isäntänä 1603, leski Dordi 1604-05 ja Matti Pertunpoika uudelleen 1606-09. Näin siis Jaakko Yrjänänpoika Saaren vaimon, Priita Matintyttären, juuret johtavatkin Ilmajoen Rinta-Nikkolaan.

Henkilöt:

Jaakko Yrjänänpoika, Kurikan Saaren isäntä 1639-53, v. 1627 ruotuluettelossa iäksi mainittu 20 vuotta. Vaihtoi talon Ilmajoen Possoon, jonka isäntänä 1655-73, sitten Laihialla Heikki Sööringin lesken Liisa Istantyttären miehenä ja Sillanpään isäntänä 1676-1680. Jaakko kuoli Laihialla 1680. (Lähde: Matti Lundin tutkimukset)

Jaakon isä: Yrjänä Prusinpoika Kohtala, myöh. Saari, v. 1627 ruotuluettelossa iäksi mainittu 70 v.

Jaakon vaimo: Priita Matintytär Ilmajoen Rinta-Nikkolasta.

Priitan isä: Matti Pertunpoika, Rinta-Nikkolan isäntä 1603 ja 1606-09.

Matti Pertunpojan äiti: (Dordi Heikintytär, Rinta-Nikkolan isäntänä 1604-05.

I-mies Perttu Krekonpoika, Rinta-Nikkolan isäntä 1585 ja 1587-1601

II-mies Jaakko Pertunpoika, Jalasjärven Jokipiin isäntä vuoteen 1636, v. 1627 ruotuluettelossa iäksi mainittu 70 v.

Erkki Matinpoika, Priitan veli.

Artikkelin laadinnassa ovat olleet mukana Penni Airas ja Tapio Piirto

Raimo Latvala

Nimenmuuttoa

Ote, Lisälehti Suomalaisen Virallisen Lehden numeroihin 109, 110 ja 111 vuonna 1906.

Me alempana nykyisten kotipaikkaimme mukaan kaupungittain ja pitäjittäin luetellut suomalaiset saatamme täten yhteisesti tiedoksi, että tästä toukokuun 12:nneistä päivästä, suomalaisuuden herättäjän J.V. Snellmannin muistopäivästä alkaen tulemme käyttämään kukin sitä suomenkielistä sukunimeä, joka alempana mainitaan tähänastisen niememme vierellä.

Samalla pyydämme niiden seurakuntain arvoisia kirkkoherranvirastoja, joihin nykyään kuulumme, hyväntahtoisesti ensi tilaisuudessa merkitsemään nimenmuutoksemme kirkonkirjaan.

Lapua – Lappo

Ahlgren Juhan Kustaa – Lepänhaara Juhan Kustaa

Anander Juho Kustaa – Koivumäki Juho Kustaa

Arenius Eetu – Airola Eetu

Backa (Pakkala) Kustaa – Lammi Kustaa

Backström Kalle – Kujanpää Kalle

Björkqvist Kustaa – Koivuoksa Kustaa

Blom Aleksanteri – Luomanmäki Aleksanteri

Boman Valee – Tuomivirta Valee

Bäck Jaakko – Ojanen Jaakko

Bäck Maria – Luoma Maria

Damm Vilho – Ala-Ampiala Vilho

Ellman Herman – Valo Hermanni

Falbn Aukusti – Keisala Aukusti

Falbn Juho – Keisala Juho

Filppula Jalo – Alajoki Jalo

Filppula Maiju – Alajoki Maiju

Filppula Vihtori – Alajoki Vihtori

Fossi Iida – Haapala Iida

Fossi Matti – Haapala Matti

Fossi Matti – Koskisaari Matti

Fransila Salomon – Haapaja Salomon

Friman Vihtori – Vuorenlulta Vihtori

Fält Juha – Ketonen Juha

Hacklin Ernst – Mäntyvuori Ernsti

Hast Esa – Lehto Esa

Hedberg Matti – Pyhävuori Matti

Hellbacka Juha – Kivistö Juha

Hellbacka Juho – Haapamäki Juho

Hellsberg August Albin – Louhivaara Aukusti Albin

Hellsberg Väinö Verner – Louhivaara Väinö Verner

Hjorth Adolffiina – Salovaara Adolffiina

Höcklin Fredrik – Kivelä Fredrik

Höcklin Juha Kustaa – Kivelä Juha Kustaa

Höcklin Kustaa – Lahtinen Kustaa

Klang Johan – Soini Juho

Lag Helmi – Lapinjoki Helmi

Lagerstedt Aliina – Lahdensuo Aliina

Lagerstedt Arvo – Lahdensuo Arvo

Lagerstedt Eeva – Lahdensuo Eeva

Lagerstedt Elin – Lahdensuo Elin

Lagerstedt Hanno – Lahdensuo Hanno

Lagerstedt Helmi – Lahdensuo Helmi

Lagerstedt Hilja – Lahdensuo Hilja

Lagerstedt Jalmari – Lahdensuo Jalmari

Lagerstedt Justiina – Lahdensuo Justiina

Lagerstedt K.F. – Lahdensuo Kalle

Lagerstedt Manda Vihtorint. – Lahdensuo Manda

Anander Iisak Vihtori – Koivumäki Iisakki Vihtori

Arenius Aini – Airola Aini

Arenius Elin – Airola Elin

Backa(la) Jaakko – Salomaa Jaakko

Björkholm Matti – Yliniskala Matti

Björkqvist Mikki – Koivuoksa Mikki

Bokman Juha – Tamminen Juha

Bäck Heikki – Luoma Heikki

Bäsk Liisa – Ojanen Liisa

Bäck Matti – Luoma Matti

Eknäs Herman – Hakala Hermanni

Enqvist Elsa – Kataja Elsa

Falbn Jaakko – Keisala Jaakko

Filppula Impi – Alajoki Impi

Filppula Lenni – Alajoki Lenni

Filppula Toivo Änsti – Alajoki Toivo Änsti

Filppula Änsti Jalmari – Alajoki Änsti Jalmari

Fossi Juha Kustaa – Haapala Juho Kustaa

Fossi Juha – Koski Juha

Fossi Anna – Ojala Anna

Fransila Juho – Kangas Juho

Fält Jaakko – Ketonen Jaakko

Granfors Juha – Kuusikoski Juha

Hacklin Vilho – Mäntyvuori Vilho

Hasti Herman – Lehto Herman

Hella Herman – Jussila Hermanni

Hellsberg Matti Oskari – Heinonen Matti Oskari

Hellbacka Erik – Hietämäki Eerikki

Hellsberg Jaakko Gabriel – Louhivaara Jaakko Kaappo

Hellsberg Matti – Paasivuori Matti

Höbacka Jaakko – Alahautanen Jaakko

Höcklin Juho Yrjönp. – Kivelä Juho

Höcklin Jaakko – Lahti Jaakko

Johansson Ida Sofia – Tannermaa Iida Sofiia

Kustor Jaakko – Huhta Jaakko

Lag Nestori – Lapinjoki Nestori

Lagerstedt Anja – Lahdensuo Anja

Lagerstedt Aukusti – Lahdensuo Aukusti

Lagerstedt Eino – Lahdensuo Eino

Lagerstedt Fiina – Lahdensuo Fiina

Lagerstedt Hellä – Lahdensuo Hellä

Lagerstedt Helvi – Lahdensuo Helvi

Lagerstedt Ilmi – Lahdensuo Ilmi

Lagerstedt Jalo – Lahdensuo Jalo

Lagerstedt Kaisa – Lahdensuo Kaisa

Lagerstedt Kustaa – Lahdensuo Kustaa

Lagerstedt Martta – Lahdensuo Martta

Lagerstedt Matti – Lahdensuo Matti
 Lagerstedt Pentti – Lahdensuo Pentti
 Lagerstedt W. W. – Lahdensuo Wille
 Lagerstedt Vieno – Lahdensuo Vieno
 Latva Stekar Juho Kustaa – Rinta-Kari Juho Kustaa
 Latva-Stekar Herman – Latva-Mäki Hermann
 Lillbacka Matti – Vähämäki Matti
 Lundén Feetu – Lehdikko Feetu
 Lundqvist J. August – Weikkola J. August
 Lundqvist Paavo – Weikkola Paavo
 Lundqvist Sofia – Weikkola Sofiia
 Lång Matti Matinp. – Hautamäki Matti
 Löfberg Isak – Jaakkola Iisakki
 Malmberg Arvi Einar – Malmivaara Arvi Einar
 Malmberg Hilma – Malmivaara Hilma
 Malmberg Saima Hilma Helena – Malmivaara Saima Hilma H
 Malmberg Väinö Rafael – Malmivaara Väinö Rafael
 Mandelberg Iida – Vaurio Iida
 Mandelberg Justiina – Vaurio Justiina
 Menander Agatha Wilhelmina – Melakoski Agatha Wilhelmin
 Moberg Gertrud Maria Elisabet – Mäntyvaara Kerttu Maria E.
 Molander Herman – Mäkinie mi Hermann
 Molander Jaakko – Mäkinie mi Jaakko
 Molander Juha – Mäkinie mi Juha
 Molander Kustaa – Mäkinie mi Kustaa
 Nekander Hilma – Nummi Hilma
 Nekander Maiju – Nummi Maiju
 Norberg Emma – Nurmivaara Emma
 Pajonet Iisakki – Kukkasela Iisakki
 Pajonet Juha J. – Kukkasela Juha Jaakko
 Portin Salomon – Syrjämäki Salu
 Prepula Esa – Repola Esa
 Prepula Iida – Järvinen Iida
 Prepula Vilho – Repola Wilho
 Ringman Esaias – Puuskala Esa
 Ro Maria – Sulkala Maria
 Rosbacka Yrjö – Kangas Yrjö
 Rönn Frans H. – Rantasalo Franssu H.
 Rönn Maria – Rantasalo Maria
 Saksi Maija Jaakont. – Koivisto Maija
 Saksi Maria – Koivunie mi Maija
 Saksi Sanna Jaakont. – Koivisto Sanna
 Saksi Vihtori – Linjamäki Vihtori
 Sandström Iida – Hietavirta Iida
 Stekar Jaakko – Talosela Jaakko
 Stekar Juho Ernst – Kari Juho
 Stekar Justiina – Ylijoki Justiina
 Storhög Maria – Kaunisto Maria
 Söderman Emil – Sarparanta Emil
 Söderman Helmi – Sarparanta Helmi
 Söderman Lauri – Sarparanta Lauri
 Söderman Paavo – Sarparanta Paavo
 Toppari Esa – Alarinta Esa
 Toppari Heikki – Koskilahti Heikki
 Toppari Heikki Kustaa – Kortekoski Heikki Kustaa
 Toppari Jaakko – Jokilahti Jaakko
 Toppari Juha Henrik – Ylikossi Juha Heikki
 Toppari Juha Jalmari – Kivirinta Juha Jalmari
 Toppari Juho – Rintaniemi Juho
 Toppari Juho Jalmari – Koskiahde Juho Jalmari
 Toppari Kustaa - Koskilahti Kustaa
 Lagerstedt Oskari – Lahdensuo Oskari
 Lagerstedt Taimi – Lahdensuo Taimi
 Latva-Stekari Juho Eenokki – Latva-Kari Juho Eenokki
 Lagerstedt Ville – Lahdensuo Ville
 Lillbacka Jaakko – Vähämäki Jaakko
 Latva Stekari Sanna Liisa – Ojaniemi Sanna Liisa
 Lindeman Jaakko – Lehtiniemi Jaakko
 Lundén Sanna – Lehdikko Sanna
 Lundqvist Kaarlo – Weikkola Kaarlo
 Lundqvist Sanni – Weikkola Sanni
 Lång Matti August – Hautamäki Matti Aukusti
 Lång (l. Erkkilä) Juho – Hietämäki Juho
 Malmberg Aili Rakel – Malmivaara Aili Rakel
 Malmberg Ellen Maria – Malmivaara Ellen Maria
 Malmberg Onni – Malmivaara Onni
 Malmberg Wilh. – Malmivaara Wilh.
 Mandelberg Hilma – Vaurio Hilma
 Mandelberg Juho – Vaurio Juho
 Mandelberg Rauha – Vaurio Rauha
 Menander Emil – Melakoski Eemeli
 Molander Elias – Mäkinie mi Elias
 Molander Jaakko – Mäkinie mi Jaakko
 Molander Juha – Mäkinie mi Juha
 Molander Herman – Mäkinie mi Hermann
 Molander Sannu – Mäkinie mi Sannu
 Nekander Iida – Nummi Iida
 Nordberg Jaakko – Mäki Jaakko
 Nordman Kaisa – Tynjälä Kaisa
 Pajonet Jaakko – Kukkasela Jaakko
 Pelander Matti – Wesala Matti
 Prepula Matti – Hakala Matti
 Prepula Esa – Repola Esa
 Prepula Tilda – Järvinen Tilda
 Reisbacka Kustaa – Ylimäki Kustaa
 Ruu (Ro) Herman – Niemi Herman
 Rosbacka Salomon – Hietakangas Salomon
 Rysberg Maiju – Rauhanranta Maiju
 Rönn Jaakko – Rantasalo Jaakko
 Saksi Jaakko Manunp. – Koivisto Jaakko
 Saksi Sanna – Koivisto Sanna
 Saksi Maija Eliaksent. – Linjamäki Maija
 Saksi Ville Jaakonp. – Koivisto Ville
 Salander Kustaa – Kuivila Kustaa
 Sax Justiina – Vuorisalo Justiina
 Stekar Juho Heikinp. – Talosela Juho
 Stekar Yrjö Aukusti – Mantere Yrjö Aukusti
 Stenman J. – Kivivaara J.
 Storhög Antti Kustaa – Kujala Kustaa
 Söderman Emma – Sarparanta Emma
 Söderman Impi – Sarparanta Impi
 Söderman Olli – Sarparanta Olli
 Söderman Rosa – Sarparanta Ruusa
 Toppari Heikki Kustaa – Jokilahti Heikki Kustaa
 Toppari Jaakko – Koskilahti Jaakko
 Toppari Aukusti Henrik – Koskiahde Aukusti Heikki
 Toppari Heikki – Kivirinta Heikki
 Toppari Yrjö Kustaa – Ylitalo Yrjö Kustaa
 Toppari Yrjö Kustaa – Kivirinta Yrjö Kustaa
 Toppari Juho Nikolai – Rintaniemi Juho Nikolai
 Toppari Sanna Kaisa – Koskiahde Sanna Kaisa
 Toppari Kustaa Vihtori – Rinnankoski Kustaa Vihtori

Toppari Kustaa Vihtori – Rintaniemi Kustaa Vihtori
 Toppari Matti – Vainiotalo Matti
 Wallenberg Jaakko – Vaahtoniemi Jaakko
 Wallenberg Kustaa – Isoluoma Kustaa
 Westerlund Maria – Vartio Maria
 Öster Maiju – Petäjä Maiju

Seinäjoki:

Alberg Matti – Leppälä Matti
 Anttus Juho – Haapala Juho
 Björkqvist Jaakko – Koivusalo Jaakko
 Björkqvist Sanna – Koivusalo Sanna
 Bäck Matti – Puro Matti
 Eklund Kalle – Tammilehto Kalle
 Finska Juho – Ojanperä Juho
 Harberg Solmu – Alho Solmu
 Hertull Jaakko – Luhtanen Jaakko
 Häggman Hj. – Kuusalo Hj.
 Kallenberg Walentiini – Saarela Walentiini
 Larm Alfred – Laine Alfred
 Lilli J. – Niemelä J.
 Michelsén F. – Mantere F.
 Nordberg Kalle – Vuorinen Kalle
 Rosenqvist J. E. – Rinne J. E.
 Sallmén Sanni Elisabet – Salmenkallio Sanni Elisabet
 Sparf Leander – Suomela Leander
 Uppa Tilda – Ulappa Tilda
 Öster Alfred – Huhtala Alfred

Nurmo:

Ahlgren Hetviiki Matilta – Leppänen Hetviiki Matilta
 Flinkman Kustaa - Aalto Kustaa
 Flinkman Kustaa – Levy Kustaa
 Hellén Juho Jalmari – Kesälahti Juho Jalmari
 Lång Aleks – Eerola Aleks
 Lång Mikki – Hopea Mikki
 Mandelin Iivar Jaakko – Kivistö Iivar Jaakko
 Silén Kalle Tuomas – Salo Kalle Tuomas

Toppari Juha – Rintanummi Juha
 Toppari Verner Heikki – Vainiotalo Verner Heikki
 Wallenberg Karl – Vaahtoniemi Kalle
 Westerlund Frans – Vartio Frans
 Åkerblad Juho Eliel – Pienisaari Juho Eliel

Ahlberg Jaakko – Valo Jaakko
 Björkqvist Herman – Koivusalo Herman
 Björkqvist Mikki – Koivusalo Mikki
 Bäck Jaakko – Puro Jaakko
 Eklund Akseli – Tammilehto Akseli
 Fast Matti – Teerisalo Matti
 Finska S.W. – Ojanperä S.W.
 Hertull Erkki – Luhtanen Erkki
 Hjerpe Emil – Havu Emil
 Kajanus K. – Kajastus K.
 Larm Tuomas – Ketonen Tuomas
 Larm Kustaa – Laine Kustaa
 Lång Juho – Laiti Juho
 Nordberg Juho – Vuorinen Juho
 Rauman Iisakki – Wirtanen Iisakki
 Rupp J. – Ruoho J.
 Silfverberg Ilma – Hopiavaara Ilma
 Söder Alfred – Hakala Alfred
 Öhman Jaakko – Saarinen Jaakko
 Öster Kaarlo – Rinne Kaarlo

Flinkman Jaakko – Aalto Jaakko
 Flinkman Jaakko – Levy Jaakko
 Granholm Aleksanteri – Kuusisto Aleksanteri
 Jernström Aleksanteri – Niemi Aleksanteri
 Lång Hermann – Honkala Hermann
 Mandelin Antti Vihtori Leonard – Kivistö Antti Vihtori
 Mandelin Matti – Kivistö Matti
 Unger Lempi Kristiina – Luoto Lempi Kristiina

Uutta tietoa Kainaston alueen asutukseen

Juuret 4/2002:ssa julkaistiin artikkeli Ylistaron Kaukolan kylän takamaalle syntyneestä uudisasutuksesta 1600-luvun lopulla. Artikkelissa esitettiin sen ulottuvan ainakin vuoteen 1675, alunperin itsellisuonteisena. Yhtenä ensimmäisenä tunnettuna alueen asukkaana esiteltiin seppä Matti Tuomaanpoika Härkänen.

Markku Pihlajaniemen läpikäymissä Isonkyrön käräjissä vuodelta 1665 olemme saaneet uutta tietoa seppä Matista. Kyseisenä vuonna Matti mainitaan nimittäin kaksilla käräjillä syytteessä naineena miehenä tehdystä syrjähypystä Kalajoella syntyneen Kaisa Taavetintyttären kanssa. Luvattomasta suhteesta oli myös syntynyt lapsi.

Todennäköisesti tieto tarkoittaa sitä, että Matti asusti jo tällöin Kaukolan kylän takamaalla Kainastolla ja että alueen asutus ulottuu ainakin vuoteen 1665 saakka. Matti Lehtiö

Tarkennus Vähänkyrön Ritarin talon sijaintiin

Juuret 4/2002 olleessa artikkelissa Ritari-nimestä, kerrotaan Vähänkyrön Ritarin talon sijainneen ristiriitaisesti Kuuttilan – Kalsilan kylissä. Talo ei tietenkään muuttanut paikkaansa ja kyläkin pysyi saman. Oikea kylä on tässä tapauksessa Kalsilan kylä, joka sijaitsee Kuuttilan kylän kohdassa Kyrönjoen vastarannalla. Matti Lehtiö

Hane – valloonisuvun jälkeläisiä Ilmajoella

Sukua tutkiessaan voi löytää juuristaan mitä erilaisimpia esivanhempia. Suuri yllätys oli löytää ranskankieliseen Belgiaan johtava sukuhaara. Tämän suvun nimi on Hane, jota nimeä olen nähnyt myös muodoissa Hahne ja Hahn. Hanet olivat vallooneja.

Rautaruukkirakkaus ja masuunimasurkka

Ruotsin Värmlannissa, nykyisessä Örebron läänissä, Karlskogan pitäjässä asuivat 1700-luvulla hamarisepä Claes Andersson Hane ja hänen vaimonsa Margareta Jonsdotter. Claes mainitaan manttaaliluette-loissa hamarisepänä Kortforsin seppien joukossa ainakin vuosina 1706-1712. Claesin ja Margaretan pojan Eliaan tytär Brita tuli vanhempiansa mukana Suomeen, Orisbergin ruukkiin. Brita oli vasta yhdeksänvuotias isänsä, seppämestari Elias Claessonin kuollessa vuonna 1749¹⁾.

Vuorikäräjillä Isossakyrössä helmikuun 4 päivänä 1760 anoi Elias Claesson Hanen leski Margaretha Hane itselleen ja alaikäisille lapsilleen avustusta köyhyyteensä. Koska läsnä oleva lautakunta, sekä ruukin johto antoivat hänelle hyvän arvosanan kristillisestä ja siveellisestä elämästä, sekä lisäksi todistivat hänen elävän suuressa köyhyydessä, oikeus päätti, että Margaretha Hane vuosittain saisi laatikkorahoista 6 taalaria kuparirahaa aina seuraaviin vuorikäräjiin saakka, jolloin oikeus ratkaisee voiko hän jatkossakin saada laatikosta avustusta.

Laatikkorahastoon talletti ammattipätevyyden tai mestarityön suorittanut kisälli rahaa. Myös valtakunnallinen vuorikollegio antoi samaan rahastoon avustusta. Rahaston varoja käytettiin myös työkyvyttömiä seppien avustuksiin³⁾.

Britan äiti Margareta Olofsdotter eli leskenä hieman yli kymmenen vuotta. Vuonna 1761 hän avioitui Anders Erichsson Stålen kanssa. Brita oli jo tuolloin aviovaimo. Hänet vihittiin 19-vuotiaana nippuseppä Mikki Heikinpoika Hellbergin kanssa 1759¹⁾.

Rakkauttako vai taloudellisin perustein ja järkisyin solmittu avioliitto? Luultavasti jälkimmäinen, sillä ruukkiyhteisössä oli tapana avioitua omaan ryhmään kuuluvan kanssa, sillä vallooneit halusivat säilyttää oman uskontonsa, omat tapansa, kielensä ja sepäntaitonsa omassa piirissään. He sopeutuivat huomommin paikalliseen yhteisöön kuin esimerkiksi saksalaiset. Vallooneit asuivat omissa taloissaan veljeskuntina ja saattoivat olla jopa riidoissa muiden, kuten saksalaisten tai ruotsalaisten kanssa. Tätä taustaa vasten voi ihmetellä ruotsalaissyntyisen Britan ja suomalaissyntyisen Mikin seka-avioliittoa, joka lienee ollut ensimmäisiä lajissaan. Mikki oli Heikki Erkinpoika Kallion ja isokyröläisen Saara Martintyttären poika. Mikon sisar Sofia avioitui nippuseppä Abraham

Jaakonpoika Björklundin kanssa ja langokset tekivät työtä samassa työkunnassa, saman ahjon ääressä. Mikon ja Sofian sisaren Margaretan aviopuoliso oli ruukin päivätyömies Jaakko Rönn²⁾. Kallion sisarusparvi puhalsi siis samaan hiileen ja lämmitteli yhteisessä raudanhehkussa ollen samalla sekä Orisbergin ruukin työntekijöitä että sen asukkaita. Ehkäpä luontaisetuihin kuului oman ruukin valmistamat padat ja pannut, sekä kankivasaralla taotut rautakanget. Ruukkien elämäntapa oli täysin toisenlainen kuin sitä ympäröivän maaseudun elämä. Ruukit työntekijöineen toivat yhteisöön ja ruukkia ympäröivälle maaseudullekin uusia kulttuurivaikutteita ja tapoja. Ruoka- ja juomatottumuksetkin poikkesivat totutusta, sillä vallooneilla oli tapana ottaa osa palkastaan viininä. Orisbergin ruukin masuunimasurkka soi tauotta, eikä masuunin ympärivuorokautisessa urakkasävelessä ollut sijaa satokauden vuodenajoista riippuvaiselle elämänrytmille.

Kurikan ja Jalasjärven kautta Ilmajoelle

Kurikan historiassa mainitaan, että ”Luovan kylään muutti vuosisadan lopulla pitäjänsepäksi Elias Niilonpoika Hellberg Orisbergistä. Hän ei nähtävästi hakeutunut tänne ensisijaisesti työtillaisuutta etsien, vaan häntä satoi kylään naimakauppa Susanna Jaakontytär Oppaan kanssa. Samoja jälkiä seurasi toinen orisbergiläinen seppä Juho Mikinpoika, joka nai Klaara Jaakontytär Oppaan ja asettui asumaan Ala-Jyrän taloon.”⁵⁾

Mainittu Elias Niilonpoika ei ollut kukaan muu kuin Elias Mikinpoika Hellberg, sillä nimittäin juuri hän avioitui Susanna Jaakontytär Oppaan kanssa juhannuksena 1785. Kurikan historiassa mainittu toinen orisbergiläinen seppä Juho Mikinpoika oli Elias Mikinpoika Hellbergin veli, syntynyt 26.6.1768. Hänen vaimonsa Klaara Jaakontytär Opas taas oli Susanna Jaakontytär Oppaan sisar, syntynyt Kurikassa 30.12.1767. Ruukkiyhteisön tavat siis seurasivat mukana myös Kurikkaan, sillä sisarusten avioituessa sisarusten kanssa voitiin samalla kätevästi varmistaa perinteisten tapojen säilyminen suvun piirissä. Elias Mikinpoika Hellbergille ja Susanna Jaakontytär Oppalle syntyi kaksostyttäret Elisabet ja Susanna. Näistä 19.5.1790 Jalasjärvellä syntyneistä sisaruksista Elisabet on esiäitini. Hän avioitui Kurikassa vuonna 1814 Salomon Israelinpoika Kuusiston kanssa.

Vihkimerkinnässä Elisabetin mainitaan olleen pukeutunut aitoon morsiamen vihkiasuun.

Elisabet ja Salomon Kuusiston lapsista Helena, joka syntyi Jalasjärvellä 1815, oli vihdoon viimein se henkilö, joka toi sukuhaarani valloonijuuret Ilmajoelle, avioituessaan Jouppusen talon pojan, Juhon kanssa Jalasjärvellä 1838. Helenan ja Juhon Liisa-tyttärestä tuli Juho Samelinpoika Mäkysen äiti. Juho asui Ilmajoen Hoppalan kylän Mäkysen torpparina vaimonsa Maria Sofian kanssa ja heidän jälkeläisiään asuu vieläkin Ilmajoella. Oma sukuhaarani on jo ennen syntymääni muuttanut pois lakeuksilta.

Valloonit – itsepäinen kansa?

Ketä ja mitä ovat siis nämä valloonit? Tietosanakirja kertoo valloonien olevan ranskan murretta puhuva kelttiläinen kansa Etelä-Belgiassa, ja heitä on noin 4 miljoonaa. Vallonien kotiseutua ovat nykyinen Pohjois-Ranska ja Belgian eteläosat. Belgiasta tunnetaan parhaiten pääkaupunki Bryssel, ja EU:n päämaja, jossa suomalaiset eu-edustajat väkertävät direktiivejä ja liehuttelevat siellä pikkuruisen Suomen siniristilippua. Belgia on kuitenkin muutakin kuin Bryssel, jonka pohjoispuolella Flanderin alueella asuvat flaamit, joiden kielikin on flaami. He ovat Belgiassa enemmistönä. Brysselin eteläpuolella sijaitsee Vallonia, jossa asuvat ranskaa puhuvat valloonit. Heiltä ei turisti ulkomaankielistä sanaa suusta ulos saa, sillä he haluavat säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa. Valloonien kieli poikkeaa muutamien sanoin ja korostuksin virallisesta ranskan kielestä.

Belgia itsenäistyi vuonna 1830, ja sen rajanaapurit ovat Hollanti, Ranska, Saksa ja Luxemburg. Maata hallitsivat muinaisina aikoina kelttihallitsijat, joiden jälkeen tuli hallitsijoiksi saksalaisia ja espanjalaisia, keisareita ja kuninkaita, Itävalta-Unkarin hallintokautakaan unohtamatta. Myöhemmin maassa huseerasi hallitsijana historiankirjoista tuttu Napoleon sekä hollantilaiset kuninkaat. Kielimuuri on vielä tänäkin päivänä tosiasia valloonien ja flaamien välillä, ja sen molemminpuolisena panssarina Bryssel siis toimii yhä toisiaan vieroksuvien flaamien ja valloonien eläessä tiukasti omilla reviiereillään; valloonit omissa pikku kylissään mm. Ardennien kukkuloilla luonnon läheisyydessä. Vallonia ja Flander ovat kuin kaksi täysin erilaista maata. Belgian piparkakkutaloja ja kaupunkien katolisia holvikirkkoja ihaileva turisti voikin todeta, että yhteisiä asioita flaameille ja vallooneille ovat vain uskonto ja kirkko. No, ehkä maan jalkapallojoukkue sentään yhdistää urheilusta kiinnostuneet.

Valloonien matka Belgiasta Ruotsiin ja Ruotsista Suomeen

Keski-Euroopasta Ruotsiin ja sitä kautta myöhemmin myös Suomeen muutti useita tuhansia

vallooneja 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa. Heitä tuli Meuse-joen ja Namurin laaksoista, ja monien entisiinä kotiseutuina olivat myös Chimay, Liège ja Sedan. Maastamuuttojen taustalla oli paitsi Ruotsin kaivostoiminnassa ja metallinvalmistuksessa tarvitsema työvoima, myös sodat ja poliittiset levottomuudet ajoivat vallooneja pakosalle kotimaastaan. Valloniassa oli Euroopan metalliteollisuuden keskuksia, mutta useat ruukit joutuivat sotien vuoksi lopettamaan toimintansa. Valloonit olivat siis otollista ja erityisen haluttua ammattitaitoista ainesta ruotsalaisten ruukkeihinsa hamuaman työvoiman rekrytointirattaan pyöriessä. Muuttajissa oli seppiä, hiilenpolttajia ja muita ammattilaisia. He toivat mukanaan uuteen maahan uusia taontataitoja ja työmenetelmiä, joiden ansiosta Ruotsin rauta- ja kupariteollisuudesta tuli maan tärkein teollisuudenhaara. Belgialaiset olivat erittäin arvostettuja, ja valloonirauta oli maailman parasta, koska se vastasi melkein terästä. Valloonivirtoja Ruotsin ruukkeihin ohjaili myös Belgiassa esiintyvä uskonnollinen suvaitsemattomuus, sillä pääosa vallooneista oli kalvinisteja. Kalvinistit kuuluivat ns. ”vallonilaiseen kirkkoon”, ja he elivät maassaan vainottuna vähemmistönä. Kalvinistikirkon perustaja ranskalainen reformisti Jean Calvin eli vuosina 1509-64. Valloonit perheineen toivat uuteen kotimaahansa mukanaan oman uskontonsa ja kulttuurinsa. Suomessakin vaikuttaneita valloonisukuja on useita, ja monia heistä onkin esiintynyt Ruotsin ja Suomen ruukkien ja metallitehtaiden työntekijälistoilla.

Varo – vallooni suutelee poskelle

Jos siis Ilmajoen kylänraitilla kohtaat vieraan näköisen, vilkkaanoloisen henkilön, joka puhuu käsillään elehtien; aivan kuin kädet voisivat kertoa sen kaiken muun mitä suu yksinään ei ehdi, sitten kenties erotessanne suutelee sinua yllättäen ensin vasemmalle poskelle, sitten oikealle ja vielä kerran vasemmalle, hän on todennäköisesti aito ilmajokinen valloonien jälkeläinen, jonka veressä on pisara ranskankielisen Vallonian verta, eikä hän sille mitään voi. Hän ei ehkä itsekään tiedä juuristaan. Älä siis hämmästy tai nolostu, suhtaudu vain ymmärtäväisesti hymyillen, sillä heitä on yhä täällä joukossamme. Tiedän, koska olen yksi heistä, yhdennentoista polven jälkeläinen, sillä Hoppalan torppari Juho Samelinpoika Mäkynen oli isäni äidin isä.

Valloonisuku nro 79 Hane - sukuhaarani esivanhempia:

1. *Claes Andersson Hane*.

Hamariseppä Kortforsin ruukissa Karlskogan pitäjässä, s.n. 1680. Pso 1702 Kortfors Margareta Jonsdotter.¹⁾

2. *Elias Claesson Hane*.

Hamariseppämestari s.18.3.1711 Kortfors k.22.6.1749 Orisberg Isokyrö. Pso Margareta Olofsdotter s.1715 Karlskoga Bergslag k.14.1.1765 Orisberg.¹⁾

3. Brita Eliadotter Hane

s.4.10.1740 Karlskoga Bergslag k.25.2.1785. Pso 21.10.1759 nippuseppämestari Mikki Heikinpoika Hellberg, s.1739 Isokyrö k.28.5.1809 Ylistaro Topparla.¹⁾

4. Elias Mikonpoika Hellberg.

Pitäjänseppä, s.12.2.1763 Orisberg k.18.11.1830 Kurikka. Pso 24.6.1785 Kurikka Susanna Jaakontytär Opas s.27.1.1765 Kurikka k.26.9.1844 Kurikka.¹⁾

5. Elisabet Eliaantytär Hellberg

s.19.5.1790 Jalasjärvi k.19.1.1856 Jalasjärvi. Pso 12.10.1814 Kurikka Salomon Israelinpoika Kuusisto s.4.10.1789 Jalasjärvi k.15.4.1852 Jalasjärvi.⁴⁾

Lähteet ja kirjallisuus:

1. Hane från Kortfors Sammanställt i januari 1985, av Clas-Erik Vester
2. Abraham Björklund – Seppä syntyessään, Matti Lehtiö 1995
3. Vuorikäräjät Isossakyrössä helmikuun 4 pnä 1760, Matti Lehtiön arkisto
4. Ilmajoen ja Kurikan kirkonkirjat
5. Kurikan historia, Osmo Rinta-Tassi, 1980, s. 360
6. Internetin tarjoamaa tietoa vallooneista sekä Karlskogasta ruotsinkielisenä:
<http://www.vallon.a.se/> <http://www.karlskoga.se/historia.htm>

6. Helena Salomonintytär Kuusisto

s.26.6.1815 Jalasjärvi k.4.12.1849 Ilmajoki. Pso 23.3.1838 Jalasjärvi Juho Juhonpoika Jouppunen s.26.4.1813 Ilmajoki k.22.05.1868 Ilmajoki.⁴⁾

7. Liisa Juhontytär Jouppunen

s.15.4.1842 Ilmajoki k.14.2.1904 Ilmajoki. Pso 12.4.1862 Ilmajoki Sameli Antinpoika Mäkyne s.26.6.1838 Ilmajoki k.13.6.1900 Ilmajoki.⁴⁾

8. Juho Samelinpoika Mäkyne

s.13.3.1876 Ilmajoki. Pso 10.3.1907 Ilmajoki Maria Sofia Jaakontytär Koivulahti s.3.1.1875 Ilmajoki.⁴⁾

Matti Lehtiö

Paikannimi Naarajoki

Naarajoki ja sen lähialue

Naarajoki on sekä pienen luoman että laajahkon viljelysaluen nimi. Se sijaitsee pää-osiltaan Isonkyrön alueella, mutta paikannus onnistuu parhaiten Laihian pitäjän suunnasta. Naarajoen viljelysalue on osa laajemmasta kolmiosaisesta peltoalueesta. Laajemman alueen läntisintä osaa kutsutaan **Alliseksi**, vanha nimi oli **Allisenmaa**. Keskiosa on **Naarajoki**. Peltoalueen itäisintä osaa kutsutaan **Purtiloksi**.

Kyseessä oleva viljelysalue alkaa Laihian Käyppälän kylän peltoalueen takarajalta noin 4 kilometriä Laihianjoen rannasta. Viljelysaluen leveys on tällä kohdin vain noin 300 metriä. Alue on noin 8 kilometriä pitkä ja sen keskileveys on noin 800 metriä. Itäosastaan alue rajoittuu Tonolannevaan. Nevan takana on samanlainen kapea peltoalue ja näitä kahta erottaa kapeimmillaan vain 200 metrin leveä raivaamaton suoalue. Jos tämä nevakapeikko olisi raivattu pelloksi, voisimme patikoida kapeaa peltoaluetta vielä noin 8 kilometrin matkan ja Käyppälän takamaalta alkava peltoalue olisi silloin pituudeltaan jopa 16 kilometriä. Tonolannevan alue on tämän tienoon vedenjakajan Seljänkankaan reuna-alue. Ilman Seljänkankaan erottamaa peltoalueen jatkostakin muodostaa Allisen-Naarajoen-Purtilon alue mielenkiintoisen pitkän ja kapean notkoalueen. Kun tutustumme alueen geologiaan ja yhdistämme kartasta saatavat tiedot alueella asuvan Taisto Allilan tietoihin huomaamme, että alue koostui luonnontilassa kolmesta erillisestä alueesta, Allisesta, Naarajoesta ja Purtilosta, joita erottavat toisistaan hyvin

kapeat karikkoalueet. Naarajoki virtaa ainoastaan Purtilon ja Naarajoen viljelysaluen läpi. Naarajoen peltoalueen ja Allisen alueen erottava karikkoalue käänsi Naarajoen luoman kohti Isonkyrön Ritaalan kylää, jossa se yhtyy Tervajokeen.

Peltoalueen itäpäässä Purtilon perällä maanpinnan korkeus on 32 metriä. Pitkä ja kapea merenlahti alkoi siis nousta veden alta jo yli 3000 vuotta sitten. Purtilon-Naarajoen rajalla maanpinta nousi veden alta noin 2800 vuotta sitten ja Naarajoen-Allisen karikko nousi veden pinnan yläpuolelle noin 2500 vuotta sitten. Eri alueita erottavat karikat eivät todennäköisesti padonneet yläpuolisen alueen vettä niin tehokkaasti, että pitkäikäisiä isoja järviä olisi syntynyt, mutta ne aikaansaivat erittäin määrän, upottavan ja hedelmällisen suoalueen, joka keväisin täyttyi väliaikaisiksi isoksi tulvajärviksi. Mainittakoon, että alueeseen Naarajoen eteläpuolella liittyvä Järvineva lienee nimensä mukaisesti ollut varsin pitkään pieni lampi. Taisto Allilan antaman tiedon mukaan keskellä Järvisuota on ehkä vieläkin paikannettavissa ladonpohja muistona entisaikaisesta luonnonheinän korjuusta.

Isonkyröläisille, jotka asuivat Kyrönjoen eteläpuolella, ja Laihian ylipääläisille Allisen-Naarajoen- Purtilon alue oli erittäin tärkeä kautta vuosisatojen. Se oli yksi Kyrönmaan tärkeimmistä karjanrehun hankinta-alueista luonnonniittyjen kaudella. Alueen merkitys tuleekin toistuvasti esiin asiakirjoista erilaisissa raja- ja omistussriidoissa.

Naarajoen ja siihen liittyvät Purtilon ja Allisten niittyalueet

Nimi Naarajoki

Naarajoki-sana on yhdyssana. Nimen määriteosa, joka yksilöi perusosan ”-joki” merkityksen on tässä tapauksessa Naara. Mitä sitten Naara sana ilmaisee?

Nykyään naara tarkoittaa hukuneiden etsintään käytettävää välinettä. Voisiko olla mahdollista, että Naarajokeen olisi joskus hukunut ihminen, jonka löytämiseen olisi tarvittu Naaraa? Tämäkin on toki mahdollista, mutta ilmeisesti pieni ja matala joki ei ole saanut nimeään näin.

Kuten usein paikannimistön merkitystä selvitetäessä kannattaa tutkimukset tässäkin tapauksessa laajentaa käsittämään koko Suomen etsimällä muita saman määriteosan sisältäviä paikannimiä. Aineistoa voi sitten tutkia mm siltä pohjalta, löytyykö kertyneestä nimistöstä joitakin yhdenmukaisuuksia. Tässä tapauksessa tutkittaessa sanan esiintymistä Suomessa, voimme havaita sen liittyvän oleellisesti veteen (vertaa: *Naarajoki, Naarajärvi, Naarlahti*). Vedellä tai jollakin siihen liittyvällä elementillä on siten keskeinen merkitys paikannimen määriteosassa.

Muinaisgermaanisessa kantasana-astossa on sana **Norv/Nor**, jolla on kuvattu kapeikkoa (esim. salmi). Sana on mm. lainattu Englannin kieleen, jossa sana **Narrow** merkitsee ahdasta väylää, salmea. Yksi sanan merkityksen johdannainen on myös Eestin paikannimi **Narva**. Samaan sarjaan voidaan lisätä myös Norjan **Narvik**. Näyttää myös siltä, että Suomessa esiintyvä paikannimi **Narva** täyttää nämä ehdot. Lasse Hurtilan antaman tiedon mukaan Suomen Narva sijoittautuu kahden järven yhdistävään salmeen. Entäpä Härmän

Naarasluoma? Ei ole syytä epäillä, etteikö tämäkin paikannimi sisältäisi saman merkityksen. Näyttää siis siltä, että joskus aikojen saatossa myös suomenkieleen on lainattu muinaisgermaaninen sana **Norv/Nor**, jonka merkityssisältö on tunnettu.

Isonkyrön Naarajoen nimen syntyhistoriaa pohtiesamme meidän tulee nähdä alue niiden eränkävijöiden silmin, jotka näkivät alueen vuosisatojen takaisessa luonnontilassa. Vaikka alue ei ollutkaan kesällä yhte-näisesti veden peittämä, se oli kuitenkin aina märkä ja tiheää saraa kasvava alue, joka työntyi aavana ja puuttomana kilometrien mittaisena kapeana kiilana erämaan keskellä. Jos eränkävijä saapui alueelle kevään tulvaveden aikaan, yhtäläisyys edellä mainittuihin paikannimen merkitykseen on silmiinpistävä. Tilanne ei paljon poikennut kesälläkään, niin poikkeava alue oli muuhun maastoon.

Naara-sanan vanhempi muoto oli ilmeisesti **Nar**, joka esiintyy myös muodossa **När**. Joka kodin suuressa nimikirjassa arvellaan **Närvä** nimen olevan Narva nimien etuvokaalinen variantti. Asian tulkintaan on helppo yhtyä, sillä Jurvan talonnimi Närvä tulee alueella virtaavasta **Närvijoesta**, jossa tapaamme jälleen vesielementin. Lisäksi Närvijoen uoma kulkee pitkässä entisessä merenlahdessa. Närvijokeen palautuu puolestaan **Närpiön** alkuperäinen nimi. Joka kodin suuren nimikirjan mukaan asutusnimi **Näränen** esiintyy vanhastaan mm. Etelä-Karjalassa, Ala-Satakunnassa ja Lapissa. Tornionjoen suussa sijaitsevan Närän kylän nimen on Jouko Vahtola arvellut syntyneen lappalaisesta ”*matalaa koskea, virtapaikkaa*”

merkitsevistä sanasta (peräpohjolan *närä*, lapin *njärre*). Vaikka ko. kirjassa ei olekaan yhdistetty nimiä Närvä ja Närä, sisältää Närä-nimi samat elementit: veden ja kapeikon.

Naarajoen ylä- ja alapuolinen nimistö

Naarajoen alapuolista osaa kutsutaan Alliseksi. Nimen on jossakin lähteessä katsottu tulleen samannimistä linnuista. Toisaalta nimen on ehdotettu syntyneen samannimisen talon nautinta-alueesta (jota ei kylläkään ole paikannettu). Todennäköisesti nimen syntyyn löytyy näitä luontevampi selitys. Alueen geologian takia johdonmukaiselta vaikuttaisi tulkita sanan merkitsevän alavaa aluetta; *allikka*.

Entäpä Naarajoen yläpuolisen alueen nimi Purtilo? Purtilo-sana kuuluu nykyiseenkin sanavarastoon, kutsummehan pientä venettä/ruuha edelleen tällä nimellä. Nimen Purtilo merkitykseen sisältyvä vesielementti on mielenkiintoinen sanan Naarajoki yhteydessä. Olisiko nimi sitten syntynyt mahdollisesti joskus siitä, että eränkävijät tai rehunkerääjät olisivat liikkuneet alueelle purtiloilla? Todennäköisesti ei. Luontevampaa olisi ajatella, että nimitys on syntynyt joko siitä, että Purtilon alue oli pienin näistä kolmesta niittyalueesta, tai että alueen muodossa on nähty purtilon ääriiviivat, mikä vuoden 1744 isojakokarttaa katsellessa vaikuttaa mahdolliselta.

Naarajoen lasku-uoma

Allisen ja Naarajoen niittyalueet erottava karikko siis kääntää Naarajoen luoman Isonkyrön Ritaalan kylää kohden. Se etenee aluksi varsin suoraviivaisena ja käytännössä ilman kaatoa kierrellen sen jälkeen pienehköjä mäki-alueita. Jo kartan perusteella huomataan, että Naarajoen luoman vedenkulku on sangen työlästä. Tämä on ymmärrettävää, sillä nykyinen Naarajoen uoma kaivettiin käsin tällä vuosisadalla.

Lähteitä:

Kirjeenvaihto maisteri Leijo Kedon kanssa.

Keskustelut Taisto Allilan kanssa.

Alkuperäinen Naarajoen luoma kääntyi Naarajoen peltoalueen jälkeen enemmän itään niin, että se juoksi suurimman osan matkaansa Hevonkosken kylän alueella. Luoma kuitenkin kääntyi lopuksi länteen päin, joten sen suosa laski Tervajokeen suurin piirtein samassa kohdassa kun nykyinen uoma.

Sitä osaa, jossa luoman alkuperäinen uoma Naarajoen peltolakeuden jälkeen kulki nykyisessä raivaamattomassa Tervanevassa, kantaa nimeä **Laivanvana**. Nimen Laivanvana ovat monet nähneet muistona alueen ammoisesta laivaliikenteestä. Toki laivoja alueella on purjehtinutkin, mutta kun pellonkorkeus Laivanvanan kohdalla on 23 metrin tietämissä, voi jokainen päätellä, että kovin kauan tuosta purjehduksesta lienee. Jos laskemme, että laivat tarvitsivat vähintään metrin verran vettä päästäkseen liikkumaan, aikaa tuosta ajasta on kulunut noin 2300 vuotta. Todennäköistä onkin, että nimi perustuu johonkin toiseen merkitykseen. Yhtenä hyvänä lähtökohtana voisi olla se, että Naarajoen niittyjen karjanrehua kuljetettiin rintamaalle joskus veneillä tai lautoilla Naarajokea pitkin. Tällöin nimi olisi kehittynyt vähän samaan tapaan kuin Höysälän niitymailta alkavan Vähänkyrön ja Laihian alueelle luikertelevan Vedenojan nimi. Sen alkuperäinen nimi näyttää olevan Vetämäoja, ilmeisesti muistona lauttojen ja veneiden vetämisestä.

Naarajoki ja sukututkimus

Onko Naarajoella sitten mitään sukututkimuksellista arvoa? Kyllä toki. Ainakin hyvän ystäväni Markku Sillanpään kannalta. Markun jo kauan sitten poisnukkuneet isokyröläinen ”mumma” ja laihialainen ”paappa” todennäköisesti kohtasivat juuri Naarajoen heinäniityillä, jonne laihialainen renkipoika oli saapunut heinäkorjuuseen. Iltamyöhällä laihialaiset renkipojat lähtivät varmasti katsastamaan niittyalueen toisella puolella asuneita kyröläistyttöjä.

Tilikirja

”Mitä palveliat on kunakin vuonna saanut ja kuinka otot ovat. Mitä Jaakko Arkkolan palveliat on saanut palkka ja mihnä lais ne ovat palkan ottanut. Aloitetaan v. 1854”

Tätä tilikirjaa on pitänyt **Jaakko Juhonpoika Arkkola** s.23.2.1832. k.2.4.1899. Isä Juho Kustaanpoika oli kuollut v.1843 43-vuotiaana, joten Jaakko jäi orvoksi 11-vuotiaana. Isä oli hankkinut omistukseensa koko Arkkolan 2/3 manttaalin talon yhdistäen Yli-Arkkolan ja Ala-Arkkolan. Yli-Arkkola oli ollut välillä testamentin nojalla Laurilan hallussa. V.1837 Juho ja hänen toinen puolisonsa Hedvig Matint. Fossi saivat koko talon haltuunsa. Juhon kuoleman jälkeen Hedvig ja hänen sisarensa miehineen (Hannuksela) viljelivät ja hoitivat talon. Poikien Jaakon ja Kustaan holhoajana oli isän veli Kustaa Kustaanp. Vakkinen.

29.1.1855 Ilmajoella tehdyllä kauppakirjalla pojat ostavat Hedvigin sisaren pois talosta. Hedvigin kuoleman (1850) jälkeen hänellä oli ollut sisarensa naimaosuus hallussaan. Myös sisaren Sofia Juhont. Pispan osuus ostettiin ja sen jälkeen talo jaettiin kahteen yhtä suureen osaan, joten pojat Jaakko ja Kustaa omistivat 1/3 osa manttaalin talon kumpikin.

Maailman historiassa elettiin levottomia aikoja, vaikkakin Suomessa oli suotuisia kehityksen vuosia 1800-luvun alkupuolella. Suomihan oli joutunut Venäjän alle 1809 ja keisarina oli Aleksanteri I (k.1825), hyvä ja Suomelle autonomian antanut tsaari. Ranskassa hallitsijana oli Napoleon, joten sotia käytiin, vaikka ne eivät Suomea niin paljon rasittaneet kuin Ruotsin sodat. Napoleon joutui luopumaan vallasta 1814. V.1837 tuli Englannin kuningattareksi Viktoria. Ruotsiin tuli Napoleonin kenraali Jean Babtiste Bernadotte v.1810 kruununperilliseksi ja sitten kuninkaaksi 1818-44 Kaarle XIV Juhanan nimellä. Venäjällä oli tsaarina Nikolai I 1825-55, Aleksanteri II 1855-81, Nikolai II 1881- vallankumoukseen saakka.

Venäjän suuret kirjailijat Tolstoi ja Dostojevski elivät Jaakon aikana, vaikka ei hän välttämättä niistä mitään tiennyt. Suomessa taas esim. Runeberg ja Topelius elivät silloin. 1860-luvulta lähtien Suomessa alkoi merkkejä siirtolaisuudesta, 1867-68 oli suuret nälkävuodet, nämä asiat olivat enemmän Jaakonkin arkipäivää. Kansallinen herääminen alkoi, häjyt tappeli, Malmivaarat julisti sanaa jne. Jaakon aikana vaihdettiin valuuttaa monelle kertaan ja hän käytti niitä ihan tuosta vain.

Piikojen ja trenkien palkkaukseen kuului rahapalkan lisäksi ns. parseelit kuten piika Maija Liimakan kohdalla on sanottu: *”kaikki parseelit ja maat paitti villoja”*. Parseelit käsitti ruoan, vaatteet ja useimmiten asumisen talossa.

Tästä alka trenkin Matti Matinpoijan Talkriinin	
otot. Alottan 8 päivä marraskuus 1854	
Vaskin vanhalta Antilta osti liivin knapit	.08 rupl/kop
Laurilan Gustalta harmaat housut	1.20
Pumpuli aivinasen pairan joka olis väarti	.45
Krätärille takin neulojaasta	
35 kop.ruasta 13 kop.	.48
Yksi pusuri aivinasta Liisa anto	.35
Kesällä kaupunkista lakin keulan	.07
Koulus kulki	
Liisa anto 10 kop, minä annon 20 kop.	.30
Lankasta ostamahan meni sai raha	4.00
Mun vanhasta villapairastani lupas	1.00
summa	7.93
Tästä jää toisen vuoren räkninkihin	1.93
Masa on saanut tältä vuorelta palkka	6.00

Tästä alka trenkin **Matti Matinpoijan Talkriinin**
otot 8 päivä marraskuuta 1855

Toisen vuoren räkninkistä jää	1.93
Puoli tuopia juhla viina 80 kannu, se tuloo	.20
Meirän Liinalta fuari kankasta osti, sai rahaa	.50
Tällin Marijallen kankahasta makson	.87
Vanhan kaprakin sai multa	1.25
Räkninkin teolla annon rahaa	4.50
Masa on saanut tänä vuonna palkka summa	9.25

Jakop Arkkola

Tästä alka piijan **Helena Esaijaksentytär Löfkriinin**
otot, alkaa 8 päiväs marrask.1957

Pestiraha sai kun rupes	2.00
Leena tuli kipiäksi 12.pv joulukuus ja hoirettiin meillä 9 päivää eli vuorokautta, sitten vietiin lääkäriin ja oli sielä 1 kuukautta ja 7 päivää, ylipään sinä olit pois tyästä 1 kuukauren 16 päivää	
Liisalta sait Varsanpään häihin raha	.20
Liisalta sait valmihiksi	
poomillen pannut lankat	.30
Pääsiäisnä Maijalasta lankoja osti sait raha	2.00
Masalta sun oli saamista 40 kop.,annon 45 kop.	
siitä tuloo sun räkninkihin	.05
Heluntaina sait Liisalta korttelin terkrattua viinaa 20 kop. eikka ½ korttelia paloviinaa 6 ¼ ko., ylipään .26 ¼	
Heikki serän pojallen sait rahaa markinan jälkee	.10
Räkningingteolla sait rahaa	3. ¾
Takseringraha, jota meni	.08
Ylipään	8.00
Räkninki tehtin marraskun 12 päivä 1858, Leena sai tällä vuorella palkka	Ylipään 8.00

Tästä alkaa **Karu Liina Juhantyttären Savanterin**
otot, alka 8 päivä marraskuu 1857

Pestirahaa sai kun rupes	2.00
Laukkuryssän pikkuselta pojalta osti kaulahitten	

sai rahaa siihen lisäksi	.15
Juhlan erellä laukkuhoijalta kaulahitten	.25
Toiskasta osti juhlatiinaa sait sait rahaa	.25
kun suutari oli puolipohjattiin sun kengus nahka makso 15 kop., kiinnipanneminen 5 kop	.20
markkinollen sai rahaa,	
ryripäitä tuotti Laurilassella	.50
Liisalta sait Varsanpään häihin rahaa	.15
toiskan Sussalle oli velkaa, sait rahaa	1.00
Liisalta sait valmihiksi poomillen pannut langat.	30
Liisalta sait jyviä 10 kopeikan	
erestä, ostit saipuaa	.10
Liisalta sait rahaa, kenkuhin	
rustasit puolipohjat	.20
Liisalta sait rahaa Liimakan auksioni huutohon	.06
Asessorin auksioni huutoja maksoit, sait rahaa	.95
Kökkää pirit, sait Liisalta korttelin viinaa	.13½
sait Liisalta korttelin viinaa	
Heluntain erellä pyhänä	.13½
Helluntaina sait Liisalta korttelin paloviinaa	.12½
sait yhren kynttylän, joka makso	.03
Takseringi raha, jota meni	.08
Lammas hajettiin Laihialta,	
josta ruokkua meni	.10
Räkninginteolla sait rahaa	.28½
Ylipään	7.00
Räkninki tehtiin 12 päivä marraskuuta 1858	
Liisa sai palkkaa päällä olevan summan	7.00

Jakop Arkkola

Tästä alkaa trengi **Juha Matinpoijan Myllykosken** ottoja. Alotan 8 päivästä marraskuuta 1858

Markinoillen meni sai pestirahaa	3.00
kinkeripäivänä sait puali tuoppia viinaa multa	.15
kinkeripäivänä sait puali tuoppia viinaa Liisalta	.15
Marijanpäivä lauantaina sait puali tuoppia viinaa	15
Marijan päivän jälkehin pyhänä sait rahaa	4.00
minä toin kaupungista 1 kyynärän karnprissia ja liivin selkämystähän soljen	.12
sait piipunpislait, josta sinä lupasit	2.75
takserinkiraha	.12
Liisa anto Flintallen sun pualestas eli karkystis(?)	.10
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>8.46</u>
Ylipään	19.00
Räkninki tehtiin 8 päivä marraskuuta 1859	
sait palkkaa ylipään	19.00

Jakop Arkkola

Tästä alkaa trengi **Matti Matinpoija Talkriinin** otot. Alotan 8 päivästä marraskuuta 1858

Markinollen menit, sait rahaa	2.00
sait multa tulpit, josta sinä lupasit	8.00
Liisalta sait keväällä puali toupia viinaa	.20
takserinkiraha	.12
<u>räkninkinteolla sait rahaa</u>	<u>5.70</u>
Ylipään	16.02
Räkninki tehtiin 8 päivä marraskuuta 1859	
sait palkkaa ylipään	16.02

Jakop Arkkola

Räkninkinteolla mun jäi maksamata 1 rupla, mutta kun Masa moitti palkkaa vähäksi, niin minä annon tiikutun (?) vyön jällestäpäin, joka makso 2 ruplaa, siitä tuloo päällä

olevaan summahan lisää yksi rupla	1.00
Masa sai tänä vuonna palkkaa ylipään	17.02

Jakop Arkkola

Tästä alkaa piijan **Soffia Gustatyttären Hekmannin** tot. Alotan 8 päivästä marraskuuta 1858.

Pestiä sait kun rupesit	2.00
Rönkvistin oli sullen velkaa 30 kopeikkaa ja minä makson sen, ja siinä samas annon yli	.70
Talvella Liisalta rahaa sait, ostit kaulahitten	.10
Heikki-serän oli sullen velkaa 50 kopeikkaa, jonka minä makson ja annon yli 2 ruplaa	2.00
Isonjosten poikaan päitä kerittit,	
sai korttelin viinaa	.10
Liisalta sait valmihin tiipetti karin(?)	.80
Liisalta sait kaulahitten, joka makso	.30
sait keväällä ohran siemeniä 4 kappaa	.50
markinolle sait rahaa	.30
Liisalta sait rahaa sillon kun Kuivilahan menit pohtimiin parantoja (?) pyytöhön	.10
taakserinki raha	.08
Rupes vielä piijaksi ethenpäin ja sai pestiä 150 kop. mutta kauppa tuli rukatuksi enkä minä saanut rahaa takaisin	
<u>niin se pannaan tämän vuoren räkninkihin</u>	<u>1.50</u>
Ylipään	8.48
Räkninki tehtiin 8 päivä marraskuuta 1859	
ja sai palkkaa ylipään	8.48

Jakop Arkkola

Tästä alkaa piijan **Susanna Ylisenpään** ottoja, alotan 8 päivästä marraskuuta 1858.

hopiaa	
Talvella sait Liisalta rahaa, siskoltansa hamehen	1.00
koulus lahjotusrahaksi sai	.12
Soffia meni kaupunkihin, sait sen joukkohon rahaa	.10
porvarilta ostin sulle kamman, joka makso	.05
loimiraitaanen tröijy	.60
kaati joka makso 25 kop. ja paita 20 kop	.45
Tällin Marijalta hames, joka makso	1.12
Tällin Marijalta kaulahinen	.30
takserinkiraha	.08
Laukkumieheltä osti kaulahitten, joka makso	.25
sait rahaa Liimakan Sussalta, ostit kankasta	1.00
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>.93</u>
Ylipään	6.00
Räkninki tehtiin 8 päivä marraskuuta 1859 ja sai tänä vuonna palkkaa ylipään	6.00

Jakop Arkkola

Tästä alkaa trenki **Juha Matinpoijan Myllykosken** ottoja, alotan 8 päivästä marraskuuta 1859.

Pestiä sai kun rupes	2.50
juhlatiinaa 2 puolta toupia	.40
häihis sait löyhään poljetun halkokrinnin heiniä	.90
vaimos puolesta köyhänraha, joka on talon verokirjas ja siältä nährään	.08
sotamiehen Jakop Rourun vaimollen	
makson sun puolestas	.20
kesällä oltiin flankkuja viemäs, sait rahaa	1.00
sait 2 nelikkaa päirinän siemeniä	.60
kaksi nelikkaa päirinötä maas, 4s päivä eli rahaa	.60
sait kymmenen kappaa rukhia kesäkuun 4 päivä 1860	

450 tynnyri, kymmenen kappaa tulis sitten	1.50
markinoilta toin 1 naulan mustanvaaleita lankoja 63 kop.	
ja ½ naulaa nokimustia lankoja 30 kop. ylipään	.93
Lukkarista meni kurkkuhunsa	
voiretta hakohon sai rahaa	1.00
päänpitoviikolla sait rahaa kolme ruplaa	3.00
takserinkiraha kaksitoista kopeikkaa	.12
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>6.17</u>

Ylipään 19.00

Räkninki tehtiin marraskuun 10.päivä 1860 ja on tullut saamaan palkkaa tänä vuonna 19.00

Jakop Arkkola

Jussi oli 5 päivää päänpitoviikolla tyäs ja Liina oli tyäs 28 päivää , ylipään 33 päivää. Mutta Kinnarin taksvärkkiin suljettiin 14 päivää, jäi sitten 19 päivää, josta kohta maksettiin 19 kappaa ja 11 kappaa siitä palkka räkningistä niin, että Jussi tuli saamaan tynnyrin rukhia.

Jakop Arkkola

Tästä alkaa **Matti Matinpojan Talkriinin**

otot, alotan 8.päivästä marraskuuta 1859

Juhlaviinaa sait puoli toupia	.20 hopiaa
kräätarillä teetit prässiliivit merän ruas	.08
sait markinolle rahaa	1.00
Liimakan Esallen neulomapalkkoja maksot,	
sait rahaa	.50
takserinkirahaa	.12
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>15.10</u>

Ylipään 17.00

Räkninki tehtiin marraskuun 9.päivänä 1860 ja Masa sai tältä vuorelta palkkaa 17.00

Jakop Arkkola

Tästä alkaa **Susanna Israelintyttären Karhun**

ottoja , alotan 8.päivänä marraskuuta 1859.

Pestiä sait kun rupesit yhden ruplan	1.00 hopiaa
juhlaviinaa sait puoli toupia	.20
Brukihin menit Jussin häihin, sait rahaa	.35
ristiraitasen kankahan ostit, sait rahaa	.30
sait markinolle rahaa	2.00
Tällim Marijallen makson sun puolestas	
kaulahitten hinnan	.20
takserinkiraha kahdeksan kopeikkaa	.08
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>3.87</u>

Ylipään 8.00

Räkninki tehtiin 7.päivä marraskuuta 1860

Sussa on tullut saamaan tältä vuorelta palkkaa 8.00

Jakop Arkkola

Tästä alkaa piika **Susanna Juhontyttären Ylisenpään**

ottoja, alotan 8.päivä marraskuuta 1859.

Juhlaviinaa sait puolen toupia	.20 hopiaa
laukkuryssä osti kaulahitten, sait rahaa	.25
markinollen Ylipään joukkohon, sait rahaa	.40
Katilan häihin sait rahaa	.20
yhreltä flikalta takin numpren osti, sai rahaa	.03
Liimakan häihin sai rahaa	.10
Tantun osti Liisalta, joka makso 2.30 ja Tromparin	
Sussalta 1 kappa pellavasiemeniä, joka makso 20 kop.	
ylipään	2.50

kaupungis olit flankkuja viemäs,	
sait Jussilta rahaa	.25
sait Liisalta rahaa syksyn puolella	1.20
takserinkiraha 8 kopeikkaa	.08
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>2.82</u>

Ylipään 8.03

Piika Susanna Ylipää on tullut saamaan tältä vuorelta palkkaa 8 ruplaa 3 kop.

räkninki tehtiin 7.päivä marraskuta 1860

Jakop Arkkola

Tästä alkaa piijan **Katariina Gustantyttären Röngivistin** otot, alotan 8.päivästä marraskuuta 1860.

Pestiä sai kun rupes markinan erellä	1.50 hopiaa
sait Liisalta kaulahitten joka makso	.35
sait Liisalta lasaretis rahaa, lankoja ostit	.25
kaupungista toin kamman	.06
ostit Rönnin Liisalta paitakangasta, sait rahaa	.40
takserinkirahaa	.08
lasaretis sait rahaa	.50
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>5.94</u>

Ylipään 9.08

Piika Katarina Röngivisti sai palkkaa 9 ruplaa 8 kopeikkaa räkninki tehtiin 4.päivä marraskuuta 1861.

Jakop Arkkola

Tästä alkaa trengin **Matti Matinpoijan Talkriinin**

ottoja, alotan 8.päivästä marraskuuta 1860

Sait pärinän siemeniä 2 nelikkaa	.40
saman frakti 2 nelikalta	.60
Huirkulla(?) teetin pöytäkaapin, jota teki 6 ½ päivää ja se vei	
17 kop.päivältä 110 kp. ja 6 ½ päivän ruoka 65 kop. ja 16 syltä	
lautaa 75 kop. ylipään	2.50
kaupungista toin 2 paria kaapin saranoota,	
jotka makso	.20
kaupungista toin kaapin lukun, joka makso	.25
kräätäri teki eli neulo sullen housut meirän ruas,	
se on 20 kop. siihen meni pasma painettua	
rihmasta 4 kop	.24
kaupungista toin 6 looran knuppia 15 kop. ja 2 tuumaasia	
nauloja, jotka maksoo 4 kop.	.19
takseringiraha	.12
Masa sai räkninginteolla rahaa	12.50

Ylipään

Trengi Matti Talkriini on saanut tältä

vuorelta palkkaa 17 ruplaa

Räkninki tehtiin 4. päivä marraskuuta 1861.

Jakop Arkkola

Tästä alkaa trengin **Juha Matinpoijan Örkvistin**

ottoja, alotan 8. päivästä marraskuuta 1860

Sait lankasen harmaan valmihin takin,	
joka makso	3.00
laukkumieheltä osti mustapojasen kaulahitten,	
sai rahaa	.20
kaupungis oltiin flanguja viämäs ostit hatun,	
sait rahaa	.45
markinoolle Masa sai rahaa, osti	
ullen pairanainan	.50
sait yhtenä pyhänä rahaa, kun menit Ylistaron	
kirkkohon	1.00
takseringirahaa	.12

räkninginteolla sait rahaa	4.73
Ylipään	10.00

Trengi Juha Örkvisti on saanut palkkaa tältä vuorelta 10 r
Räkninki tehtiin 4.päivä marraskuuta 1861.

Jakop Arkkola

Tästä alkaa piijan **Marja Jaakontyttären Näkyvän** ottoja, alotan 8.päivästä marraskuuta 1860

Pestiä sait kun rupesit päänpitoviikolla	.00
olima yhtenä kaupungis, sait siälä rahaa	.41
Lasaretista tulit, sait kaupungis rahaa	1.00
takseringirahaa meni	.08
Lasaretis sait rahaa	.90
räkninginteolla sait rahaa	2.19
Ylipään	5.58

Maija Näkyvä sai palkkaa 5 ruplaa 58 kopeikkaa
räkninki tehtiin marraskuun 4.päivä 1861

Jakop Arkkola

Tästä alkaa **Juha Matinpoijan Örkvistin** ottoja, alotan 8.päivästä marraskuus 1861

Kristiinas olima, sait rahaa 3 markkaa	.75 ruplaa
toisen kerran olima Kristiinas, sait rahaa	.25
Vaasas olima flanguja viämäs, sait rahaa	.20
keväällä ostit kangasta, sait rahaa	.75
krätäri teki housut meirän ruas ja rihmasella	.25
olima kesällä flanguja viämäs, sait rahaa 3 ruplaa, mutta 2 ruplaa tuloo toisen vuoren pestin päälle,	
1 rupla vain ylhä	1.00
takseringiraha	.12
päänpitoviikolla sait rahaa	5.00
räkninginteolla sait rahaa	2.68
Ylipään	11.00

Räkningi tehtiin 3.päivä marraskuus 1862
ja Juha sai palkkaa tänä vuonna 11.00

Jakop Arkkola

Juha olis enemmängin värtti ollut, mutta me sopima eli Juha lupas tytyä 11 ruplaan tämän huonon vuoren tähre ja minä lupasin tulevalta vuoreltakin kohtuullisen palkan jotta en minä pluutaa tulevan vuoren palkkaa sen jälkehen kun nyt sopis,kun palveliota kaupataan ruakansa erestä.

Tästä alkaa **Katariina Gustan tyttären Røngivistin** ottoja,aletaan 8.päivästä marraskuuta 1861

Sait Liisalta pestiä,	
kun menit Ylistaron porvarihin	.90
sait pääsiäismaanantaina rahaa	1.50
sait Liisalta rahaa talvella,	
itte ilmoitit jälistäpäin	0.25
takseringirahaa menöö	.08
päänpitoviikolla sait rahaa	3.00
räkninginteolla sait rahaa	2.02
Ylipään	7.75

Räkningi tehtiin 8.päivä joulukuuta 1862 ja Kaisa sai palkkaa tänä vuonna 7.75

Jakop Arkkola

Tästä alkaa piika **Marja Jaakontyttären Näkyvän** ottoja, alaataan 8.päivästä marraskuuta 1861

Liisalta sait kevättälvella rahaa	.75
sait Liisalta kangasta, josta lupasit	2.60

takseringirahaa	.08
Myllykosken Hessalta sait kaulahitten	.50
kesällä oltin flanguja viämäs, sait rahaa	.25
räkninginteolla sait rahaa	1.35
Ylipään	5.53

Räkningi tehtiin 3.päivä marraskuus 1862
Maija sai palkkaa tältä vuorelta 5.53

Jakop Arkkola

Tästä alkaa trengi **Juha Matinpoijan Örkvistin** ottoja, alaataan 8.päivästä marraskuuta 1862

Sait kesällä kaupungis pestiä	2.00 hopiaa
sait rahaa, kun oltin flanguja viämäs	.25
sait rahaa, toiskasta ostit pairan ainan	.25
sait rahaa,	
kun oltin flanguja viämäs keväällä kärryllä	.20
rahaa rikot yhtenä puhänä, jäi sullen	.15
sait lautaa, jotka maksaa	.25
päänpitoviikkojen alus sait rahaa	6.00
räkninginteolla sait rahaa	3.90
Ylipään	13.00

Jussi sai palkkaa kolmetoista ruplaa
räningi tehtiin 7.päivä marraskuuta 1863

Tästä alkaa **Katarina Gustantyttären Røngivistin** ottoja, alataan 8. päivä marraskuuta 1862

Sait pestiä Liisalta kun rupesit	1.50 hopiaa
Laurilan Hessa toi sun tröijys Kivistöstä,	
sillä aikaa sinä olit lasaretis, joka oli maksanut	-
lasaretis sait rahaa Jussilta, sokuria ostit	-
räkninginteolla sait rahaa	6.50
Ylipään	8.00

Räkningi tehtiin 27.päivä lokakuuta 1863 ja sait palkkaa tältä vuorelta 8.00

Tästä alkaa **Matti Matinpoijan Talkriinin** ottoja, alaataan 8. päivästä marraskuuta 1862

Flintan Liisallen tarvittit vähä maksaa,	
sait rahaa markan	.25 hopiaa
päänpitoviikolla sait rahaa	14.00
räkninginteolla sait	2.75
Ylipään	17.00

Räkningi tehtiin 7.päivä marraskuuta 1863

Jakop Arkkola

Sain Masalta lainnaksi 6 ruplaa 20.päivä marraskuuta 1862, annon 2 ruplaa 1 päivä maaliskuus ja 1 rupla 26.päivä kesäkuus 1864.

Tästä alkaa **Matti Talkriinin** otot 8. marraskuuta 1863

Pestiä sait kun rupesit	3.00
sait Jussilta kaupungis 8 penniä	.02
takseringiraha	.12
päänpitoviikolla sait rahaa	6.00
räkninginteolla sait rahaa	11.86
Ylipään	21.00

Masa sai tältä vuorelta palkkaa 17.50
Mun oli Masalle velkaa 3 ruplaa intressiä 50 kopeikkaa, jonka minä täs yhres makson 3.50
ylipään 21.00

jäi antamata 5 ruplaa

Tästä alkaa trengi **Juha Örkvistin**

ottoja 8.päivää marraskuuta 1863

Pestiä sait kun rupesit	2.00
sait kaupungis 1 ruplan, mutta erellisvuoren	
palkasta tuli sun saara 90 kop.,sitä jää ylhä	.10
kaupungis olit flanguja viemäs ja saatot rahan hukkaan	
josta olis tullut	3.92
takseringiraha	.12
sait Mikkelinä rahaa	3.00
toin kaupungista kaapin lukun 20 kop.,	
saranat 12 kop.	.32
sait lautoja saman verran kuin erellisvuannakin	.25
päänpitoviikolla sait rahaa	3.00
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>2.29</u>
Ylipään	15.00

Jakop Arkkola

Tästä alkaa **Susanna Jaakontyttären Myllärin**

ottoja alaataan 8.päivä marraskuuta 1863

Pestiä sat kun rupesit	1.50	hopiaa
kaulahista lunastit färjäristä sait rahaa	.75	
sait Marjanpäivän aijois rahaa	.75	
takseringiraha	.08	
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>4.50</u>	
Ylipään	7.58	

Sussa sai tältä vuorelta palkkaa 7.58

räkninki tehtiin 11.päivä marraskuuta 1864

Jakop Arkkola

Sussan räkningi 1865 marraskuun 1.päivästä

Sait pestiä	1.50	rup./kop.
Liisalta sait markan rahaa harjahan	.25	
Eilolan aukSIONILTA huurit pusurin	.65	
sait Liisalta rahaa laskiaisen erellis viikolla	1.00	
kaulahista tuotiin färjäristä,		
veljes pani meirän rahaa	14 ¾	
Valpurin aikana sait rahaa 6 markkaa	1.50	
Kolminaisuuren päivänä sait Liisalta rahaa	1.00	
kangasta saanut 1 rupl.5 kop. erestä	1.05	
takseringi jyviä saanut ½ kappaa rahassa	.08	
<u>räkninginteolla sait rahaa 3 markkaa 29 penniä .82 ¼</u>		
Ylipään 32 markkaa eli	8	ruplaa

Räkningi tehtiin 1.päivä marraskuuta 1866

Jakop Arkkola

Sussan pärinöötä maas 2 nelikkaa, mutta ei ollut hampua
niin 1 nelikolta tuloo frakti 30 kop.

Juha Örgvistin otot, aletaan 1. päivä marraskuuta 1865.

Sait pestiä kun rupesit	3.00	rupl./kop.
sait kartusin 20 kop. frappan rauras(?) 6 kop.	.26	
kuulutus luvilla olima, tohtori vei 68 kop		
ja lukkari 25 k	.93	
hollis kyyttirahaa panit 25 penniä	.06 ¼	
flanguja veit, panit rahaa 13 markkaa	3.25	
kräätärillen markinoolla 2 markkaa	.50	
karvakengän pohjat sait, jotka maksaa	37 ½	
Esa Kräätäri neuloo nahkaliivin	.20	
sait markan rahaa, karvarista nahkaa ostit	.25	
takseringi jyviä 1 kappaa rahassa	.15	

räkningin teolla sait rahaa 34 markkaa 9 penniä 8.52 ¼

Ylipään 70 markkaa

räkningi tehtiin 9.päivä marraskuuta 1866

Jakop Arkkola

Jussin 2½ nelikkaa pärinöötä maas, se on frakti 75 kopeikkaa

Liisa Harjunpää

Pestiä 6 markkaa, Annalisallen	2.50	8.50
helmet 30 penn., kamman 25 penn. Tapanina		
kaffia 1 m.		1.55
Juhlana viinaa haki 1 markk. Leenan		
häihin 1 mk.		2.00
Laskiaiviikolla multa		.30
kaupungiin menit, sait 1 mk.		1.00
Seittulle häihin sai 2 mk., Laurilan häihin 1 mk		3.0
päänpitoviikolla 6 mk., hengiraha 1 mk		
.takseeri 75 p.		7.75
räkningin teolla sai rahaa		9.90
Räktinki tehtiin 1.päivä marraskuus 1873, ei ollut lampahia niin sai 36 mk. palkkaa, lampaasta 4 mk.		
Yhteensä		40.00 markkaa

Jakop Arkkola

Liisa Saksperi 1871

Pestiä 5 mk., viarahilles kaffia ostit		
sait Liisalta 50 p.		5.50
sait Liisalta rahaa kaulahitteen 1 mk. 10p.		
Seljälän häihin 2 mk		3.10
Valtaalan häihin 2 mk.		2.00
päänpitoviikolla 15 mk.		15.00
<u>räkninginteolla sait 4 mk. 40 p.</u>		<u>4.40</u>
Yhteensä		30 markkaa

Lampahista sait

hengiraha 1 mk., taksering 30 p.		1.30
rahaa räkninginteolla	2.70	4.00
Kaikkiansa Liisa sai yhteensä		34.00 markkaa

Jakop Arkkola

Susanna Klunki 1871

Pestiä sait 6 mk. Jouluna Liisalta 1 mk.		7.00
Liisalta, Katilan paapalla jalkaas korjautit		.50
sait keväällä rahaa 2mk.		2.00
kesällä Liisalta 6 mk.		6.00
takseeringi 70 p., hengiraha 1 mk.		1.70
räkninginteolla sait		17.80
räkninki tehtiin 6.päivä marraskuuta 1872 ja sai ylipään		35.00 markkaa

Jakop Arkkola

Manta

Sai rahaa painetten hintaa		.50
Numprakan sa		.25
Sepän Liisallen kankahasta		2.10
sait rahaa heinajan erellä	2.00	
ryssältä ostit kaulahitteen, sait rahaa		1.00
päänpitoviikolla sai rahaa, kangasta osti		12.00
kenkiä parannutit, sait rahaa		2.00
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>		<u>2.15</u>
Manta sai summa		22.00 markkaa
Räkningi tehtiin 3.päivä marraskuuta 1870		
Jakop Arkkola		

Jaakop Saksperi tuli huhtik.18. päivä 1874	
½ tynnyriä rukhia äireelles	12.00
Jaskan häihin rahaa	4.00
kesällä 2 mk.,päänpiron alus 15 mk., viinaa 70 p.	17.70
pois oli tyystä 3½ päivää	2.00
<u>räkninginteolla sait</u>	<u>34.30</u>
Ylipään	70.00 markkaa

Serafija Blii tuli 8.päivä marraskuuta 1874	
Pestiä sait 8 markkaa	8.00
kevällä esti 6 mk.sitte 3 mk ,	
Jaskan häihin 3mk	12.00
päänpiron alus 10 mk	10.00
hengiraha 1 mk, takseringi 40 p.	1.40
<u>räkninginteolla sait</u>	<u>8.60</u>
Ylipään	40.00 markkaa

Serafija Blii 8.päivä marraskuuta 1875	
Pestiä 9 markkaa, juhlanan 1 mk.	10.00
kevällä 3 mk,sitten 50p. sitten 5 mk	8.50
laukkumiehellen sai	15.00
takseeringi 1 kappa rukhia	.75
<u>hengiraha</u>	<u>1.00</u>
Ylipään	35.25
päänpitoviikolla	10.00
<u>talvella jäi ylhäpanemata</u>	<u>3.00</u>
Ylipään	48.25 markkaa

Matti Talkreini marraskuun 8.päivä 1875. Määräpalkka 115 markkaa ja täyret parseelit pestiä sai kun rupes,	
Jaska vei Tromparihin	15.00
kräätäri teki meillä housut	.90
henkiraha 2 mk. takseeringi 146 p.,viiniraha 8p.	3.54

päinämaan frakti	1.60
4 tynnyriä rukhia	88.00
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>5.96</u>
Ylipään	115.00 markkaa

Räkninki tehtiin 9.päivä marraskuuta 1876

Piika **Marja Liimakka** määräpalkka 60 markkaa, kaikki parseelit ja maat, paitti villoja. Kirkkoyhön pitää päästä viikoksi, talon ruoka. Joulukuun 24.päivä 1875.

Helluntain erellä sait rahaa multa	3.00
Loviisa meni porvarihin, sait Liisalta	1.00
kirkon taksvärkkärillen sait 4 mk 20 p., mutta siitä lupasin 2 mk, kun olet itte taloon tyäs, räkninkiin tuloo	2.20
riihiaikana menit porvariin , sait 20 mk, panit siitä	4.00
suutari oli sait rahaa	1.00
kappalaasellen päivätyästä maksoon	1.00
nyysyä toin	.30
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>47.50</u>
Ylipään	60.00 markkaa

Räkningi tehtiin 9.päivä marraskuus 1876

Piika **Marja Raski** palvelut 8.päivästä marraskuuta 1875.

Pestiä sai 10 markkaa ja fällyihin 10 markkaa	20.00
talvella kökkää pirit, sait Liisalta 1 mk	1.00
kevällä kotia meni kutomaan, sai	1.50
Mutkan Liisallen siahitten palkaksi	2.00
kankaan klanssaajaaseen Liisalta sait	1.00
silmän parannuksille menit, Sait Liisalta	1.00
hengirahaa 1 mk,takseeringi 73 p	1.73
päänpitoviikolla sait rahaa	20.00
<u>räkninginteolla sait rahaa</u>	<u>3.50</u>
Ylipään	51:73

Räkninki tehtiin 8.päivä marraskuuta 1876

”Kuka tutkii ja ketä”

Edellisessä julkaisussamme kerroimme hankkeesta, jonka tavoitteena on kerätä ja myöhemmin julkaista sukututkijaluettelo, josta selviää tutkijan nimi, yhteystiedot ja henkilön tutkimusalue. Tarkoituksenamme on, että samoja henkilöitä/sukuja tutkivat henkilöt löytäisivät toisensa. Suomen Sukututkimusseurallahan tämänkaltainen palvelu on jo, mutta nimen saaminen listalle edellyttää seuran jäsenmaksun maksamista. Jos olet siis kiinnostunut antamaan henkilö- ja osoitetietosi ja tutkimusalueesi muidenkin tietoon, ilmoita siitä meille. Tulemme pitämään luetteloita ilmoittaneista.

Tutkimusalueen rajaukseksi asetamme Juuret-julkaisun alueen: Vanha Ilmajoen pitäjä, Ylistaro, Isokyrö, Vähäkyrö, Laihia ja Jurva

Tiedot julkaistaan aikanaan Juuret-julkaisussa ja Internetissä, myöhemmin ilmoitettavissa osoitteissa.

Tietojen kokoajaksi on lupautunut Liisa Hakamäki Seinäjoelta.

Liisan yhteystiedot:

Liisa Hakamäki Puskantie 23 A 8 60100 Seinäjoki

Sähköpostiosoite: liisa.hakamaki@pp.inet.fi

Annettavien tietojen oikeellisuuden takaamiseksi suositellaan edellä mainittuja yhteydenottoja.

Kustaa Alahuhta

Tositarina Prännin Erkistä

Prännin Erkinä tunnetuksi tullut Erkki Heikinpoika Fränti oli syntynyt 17.9.1842 Korttesjärvellä Fräntilän kylässä, ja kuollut 19.9.1919. Hän tuli vävyksi meidän taloon, jonka silloinen isäntä oli Kaarle Kustaa Kosola. Miksi Erkki alun perin tänne saapui ei ole tiedossani, onhan välimatka sen ajan mittapuulla mitaten melko pitkä, lähes 50 kilometriä.

Hän otti nimekseen Yliluoma, mennessään naimisiin Kaarle Kustaan tyttären kanssa, alle 20-vuotiaana. Talosta Erkki maksoi 4000 Kaarle Kustalle, sekä kuolleen vaimonsa alaikäisille lapsille: Kustaavalle ja Kaarrelle yhteensä.

Prännin Erkki oli elämäntavoiltaan juopotteleva tappelupukari, jopa niin, että kerran häneltä jäi juopottelun vuoksi ruiskin kylvämättä. Erkki joutui tappeluun Rannanjärven pojan kanssa 40-vuotiaana Yliluoman tien varrella olevan ”Isoon kiven” luona. Tappelu päättyi Rannanjärven pojan tappioon, josta itse Rannanjärvi suuttui ja lähti porukansa kanssa kosterkelle Pränniin. Erkki oli Rytinevalla Mutiin kräätarin leikkukökässä, jossa Erkin ja Rannanjärven kesken syntyi tappelu sanaharkan jälkeen. Tappelu tiimellyksessä Rannanjärvi heitti Erkin savikrooppiin ja alkoi hakata seipäällä Erkkiä hänen yrittäessään pois kroopista. Tällöin Erkki löi Rannanjärveä puukolla ensin jalkapöytään, mutta siitä ei ollut vielä apua, jonka jälkeen hän löi toisen iskun Rannanjärven rintakehään. Tämän jälkeen porukka lähti pois. Rannanjärvi kuoli heti alkumatkalla verenvuotoon.

Erkki pelästyi tekoaan ja lähti pakoon, piileskellen Korvenmäellä, Panulan tuvan vintillä. Parin päivän

kuluttua Erkki antautui etsijöilleen. Murha tapahtui 12.8.1882, jolloin Erkki oli 40-vuotias. Hän sai teostaan kahden vuoden tuomion, hätävarjelun liioittelemisesta.

Päästyään linnasta Erkki myi talonsa vävyllään Erkki Huhtalalle 4100 markalla, velkaa talossa oli 4000 markkaa. Lisäksi kauppaehtoihin kuului kova syytinki, joka maksettiin ajan tavan mukaan luontaistuotteina. Talon piti elättää lehmän talon rehuilla ja lehmän piti vaihtaa äskettäin poikineeseen lehmään, jossa se meni umpeen, kuten erellä olevasta selviää. Erkki oli 42-vuotias jääressään syytinkille.

Erkin vävy, joka oli muuttanut nimensä Yliluomaksi, kuoli kahden vuoden kuluttua, eikä leski pystynyt pitämään taloa, eikä eres isänsä kuuluisa Prännin Erkki suostunut alentamaan syytinkiään, eikä osallistunut talon töihin. Olihan siinä ”kansallissankaria” kerrakseen.

Talo myytiin vapaaehtoisella huutokaupalla ja sen huusi isoisäni Gaapriel Alahuhta eli Prännin Kaappoo kuten häntä kutsuttiin. Kaappoo oli ollut tullut vuotta aikaisemmin Amerikasta, oltuaan siellä 9 vuotta kaivoksessa Golodaron valtiossa. Velkaa talossa oli 4100 mk, joka jäi paappani vastattavaksi, samoin myös Prännin Erkin syytinki hinta, yhteensä 6875 markkaa. Rahaa paapalla oli 500 mk, joten velkaa jäi 1875 markkaa. Tämän summan hän lainasi Vaasan Ruotsalaisen lyseon kassasta (100 mk) ja loppuosan kauppias Juho Haapaojalta. Talon velat Kaappoo maksoi nikkarin töillä, tehden puuastioita myyntiin Vaasan torille. Prännin Erkin syytinkiä Kaappoo maksoi 27 vuotta.

Matti Lehtiö

Härmäläistä verenperintöä etsimässä

Artikkelin kirjoittajan omien juurien tutkiminen on viimevuosina jäänyt vähäiseksi. Pääsyyinä siihen on ollut tutkimusinnon suuntautuminen muille alueille.

Yksi tällainen tutkimatta jäänyt sukuhaara löytyy Untamalan kylän Lammin talosta, jonne 1750-luvun loppupuolella saatiin miniä Härmästä. Kun kyseessä oleva tyttönen lienee useamman muunkin henkilön sukupuussa, kannattanee hänen taustojensa selvittelyyn uhrata muutama rivi

Lammin taloon syntyi 14.8.1734 isäntäparille Antti Erkinpojalle ja Vappu Erkintyttäreille poika Matti, josta myöhemmin tuli Lammin talon isäntä. Vv. 1756-57 välisenä aikana Matti avioitui härmäläisen Kaisa Antintyttären kanssa, joka on merkitty syntyneeksi

11.9.1737. Kaisan syntymä-aikatiedon perusteella hän osoittautui Matti Antinpoika ja Liisa Antintytär Hakolan tyttäreksi, joista Matti oli Hakolan poika. Matti Hakolan vanhukset olivat Hakolan uudisasukkaat. Antti Knuutinpoika ja Marketta Juhontytär.

Sukupolvien ketju:

Antti Knuutinpoika Hakola

Hakolan tilan ensimmäinen isäntä. Mainitaan asiakirjoissa uudisviljelijänä ensimmäisen kerran 1692.

Pso Marketta Juhontytär Spännare

poika:

Matti Antinpoika Hakola pso Liisa Antintytär

tytär: *Kaisa Matintytär*

Lammin emäntä Ylistaro Untamala

Edellä esitetty sukupuu on varsin ongelmaton rakentaa, mutta tutkijan etsiessä Antti Knuutinpojan vanhempia törmätään ongelmaan. Itse asiassa ehdotonta varmuutta tähän saakka läpikäydyn aineiston pohjalta ei ole voitu esittää. Antin isäksi on kylläkin ehdotettu jossakin yhteydessä Lapuan Knuutti Liuhtaria, mutta suoritetuissa tutkimuksissa ei asiaa puoltavia todisteita ole löytynyt.

Johtolankoja Antin mahdollisesta isästä on kylläkin olemassa ja niiden perusteella vahvinta isäkandinaatin viittaa kantaa tällä hetkellä härmäläinen, sotilaan ammattiakin harjoittanut ja lopuksi hullujenhuoneeseen suljettu Knuutti Simunanpoika.

Yksi todisteensiru Knuutti Simunanpojan ja Antti Knuutinpojan yhteydestä löytyy Heikki Ylikankaan kirjoittamasta Ylihärjän historiasta s.439, jossa mainitaan Knuutti Simunanpojan tuomitun houreinhuoneeseen vaarallisena vaimolleen ja pojalleen vuonna 1693. Asiyhteydessä käy nimittäin ilmi, että Lapuan pitäjä maksoi kustannuksista 2/3 ja Knuutin poika, paikallinen uudisasukas loput 1/3. Knuutti Simunanpojalla oli siis olemassa poika, joka oli uudisasukas Härjän alueella. Vuoden 1695 veroluettelon perusteella Härjän alueella oli ainoastaan yksi patronyymiltään Knuutinpoika niminen henkilö, Hakolan uudisviljelijä Antti Knuutinpoika.

Seuraavan todisteensirun löydämme vuotta aikaisemmin Lapuan käräjiltä, vuonna 1692. Asiakirjassa asianosaisena esiintyy Antti Knuutinpoika, ja asiakirjassa todetaan Knuutti Simunanpojan viljelleen aikaisemmin uudistilaa Laturinkorvessa. Valitettavasti asiakirja ei sido Knuuttia ja Anttia isäksi ja pojaksi. Laturinkorpi on härmäläisille tuntematon paikannimi, mutta Hakolan uudistalon vuodelta 1703 peräisin olevan tiluskartan perusteella Hakolan uudistalo sijaitsi Laturinkorven reunassa. Knuutti Simunanpoika ja Antti Knuutinpoika olivat siis asuneet todistettavasti samalla alueella.

Todisteen Antin härmäläisyydestä saamme lisäksi siitä, että asiakirjojen perusteella Antilla oli kolme sisarusta, jotka asuivat, tai olivat asuneet Härmässä. Veli Kreki, jonka mainitaan Antin kanssa Naarasluoman Keskisessä, Kreki asui myöhemmin Pensalassa ja jätti ilmeisesti jälkeläisiä. Sisko Marketta, joka jäi naimattomaksi ja sisko Sofia. Sofia oli naimisissa ainakin Antti Tapaninpoika nimisen miehen kanssa. Yhteisiä lapsia tästä avioliitosta ei tiedetä, mutta Vakkuria 1600-luvun lopussa isännöinyt Tapani Antinpoika oli Sofian poikapuoli.

Lähteet:

Juuret-julkaisun arkistot/Markku Pihlajaniemi
Hillevi Tynin arkistot

Antti Knuutinpojan härmäissyntyiseen taustaan löytyy vielä yksi todiste, joka ajoittuu myös vuodelle 1692. Tällöin ilmeisesti ”asuinpaikkaa” valitseva Antti vaati Härjän Kaupin talon omistusoikeutta itselleen, perustaen vaatimuksensa vanhaan sukulaisuussuhteeseen talon asukkaiden kanssa. Tämä sukulaisuussuhde palautui 1640-luvulle.

Asiakirjan tietojen perusteella voidaan todeta Antin esivanhemman Kaupin talossa olleen joko taloa noin vuodesta 1604 alkaen isännöinyt Jaakko Nikunpoika tai hänen poikansa Erkki Jaakonpoika, joka isännöi Kauppia 1640-luvun alkuvuosina.

Jos lähemme siitä, että Antin isä oli Härjän kuolleiden luettelon mukaan vuonna 1637 syntynyt Knuutti Simunanpoika, huomaamme, että emme pysty valitettavasti rakentamaan nimien avulla suoraa sukulaisuussuhdetta Jaakko Nikunpoikaan tai hänen poikaansa Erkkiin.

Ongelman ratkaisu

Oikeastaan puolet koko kirjoituksesta on turhaa, sillä pari viikkoa artikkelin rungon kirjoittamisen jälkeen, löydettiin ratkaiseva todistekappale Antti Knuutinpojan ja Knuutti Simunanpojan sukulaisyhteyteen. Hillevi Tyni Voltista huomasi jo aikaisemmin mainitun Hakolan uudistilan tiluskartan selvitysosasta maininnan heidän sukulaisuusteestaan. Tiluskartan piirtäjä oli merkinnyt erään niityn kohdalle merkinnän, että Antti kinasteli niityn omistusoikeudesta naapurinsa kanssa. Merkinnässä Antti nimeää niityn alkuperäiseksi raivaajaksi isänsä Knuutti Simunanpojan.

Esitys jatkotutkimusten pohjaksi

Härjän alueelle näyttää asiakirjojen perusteella esiintyvän sopivana aikana ainoastaan yksi Knuutti Simunanpojan isäksi sopiva henkilö, vuonna 1577 syntynyt Simuna Nikunpoika Hilli. Simuna alkaa isännöimään Hillin taloa noin vuonna 1617, ja ilmeisesti ei ole edellisen isännän poika. Sukututkimuksiin en toki kehota ketään merkitsemään Simuna Nikunpoika Hilliä Knuutin isäksi, mutta kieltämättä Simuna Hillin patronyymi on mielenkiintoinen. Nimensä ja isännysaikansa perusteella hän nimittäin sopsi mainiosti vuonna 1557 syntyneen Jaakko Nikunpoika Kaupin veljeksi ja tällä tavalla syntyisi luonteva yhteys Kaupin ja Antti Knuutinpojan välille.

Oliko näin, näyttää aika ja asian tiimoilla toivottavasti tehtävät lisätutkimukset.

Kylkkälän kylä

Kylkkälän kylä sijaitsee Isossakyrössä Kyrönjoen etelärannalla pitäjän alapäässä. Nykyisin kylän länsiraja sijaitsee samalla pitäjänrajana Vähänkyrön pitäjää vasten. Kylkkälän kylä on siis Isonkyrön pitäjän viimeinen kylä Kyrönjoen etelärannalla Kyrönjokea alajuoksulle päin edetessä. Kylkkälän kylää ja sen asujaimistoa ei juurikaan ole käsitelty erilaisissa historiajulkaisussa – ennen Isonkyrön Alapään historiaa ”SILTOJA EILISEEN” (julkaistu v. 1999). Syynä tähän lienee se, etteivät kylkkäläläiset ole päässeet juurikaan historian lehdille hyvässä, jos ei pahassakaan. Tämän lisäksi Kylkkälä-nimen käyttö on vähentynyt oleellisesti tällä vuosisadalla, vaikka se esiintyykin edelleen vaalipiirin ja peruskoulun nimenä. Ilmiö on sikäli varsin poikkeuksellinen, että Kylkkälän alueen asutustaajama on Isonkyrön toiseksi suurin. Kylkkälän kylännimen katoaminen onkin yksi esimerkki nimistön muuttumisesta.

Syy Kylkkälä-nimen käytön vähenemiseen sai alkunsa viime vuosisadan lopulla, jolloin Seinäjoen ja Vaasan välille rakennettiin rautatie. Rautatien varteen oli alun perin tarkoitus rakentaa rautatieasema Vähänkyrön Tervajoen kylään. Paikallisen vastustuksen vuoksi asema jouduttiin kuitenkin siirtämään Isonkyrön puolelle, Kylkkälän kylään. Kun päätös rautatieaseman siirrosta tehtiin, jätettiin kuitenkin huomioimatta, että uusi asemarakennus sijaitsi eri pitäjässä ja kylässä. Rautatien virallisissa avajaisissa 29.9.1883 juna siis pysähtyi Tervajoen asemalla, joka ei sijainnut Tervajoen kylässä Vähässäkyrössä, vaan Isonkyrön Kylkkälän kylässä. Kun Tervajoen aseman yhteyteen perustettiin samanaikaisesti Tervajoen posti ja aseman alueelle syntyi vähin erin merkittävä teollisuuskeskittyminen, oli selvää, että Tervajoki-nimitys alkoi syrjäyttää alueen virallisen kylänimityksen.

Nimensä Kylkkälä lienee saanut samannimisestä, kylän ensimmäisestä talosta. Tällaista olettamusta tukee se, että talonimi on alueellamme tunnettu. Vöyrillä nimittäin tavataan Kylkäisen talo 1500-luvulla. Koska vanhimmat veroluettelot eivät enää kylässä tämän nimistä talo tunne, lienee nimi hävinnyt vanhan Kylkäisen kantatalon jakamisen yhteydessä. Alkuperäinen Kylkkälän kylä lienee sisältänyt myös Kyrönjoen pohjoisrannalla sijainneet kaksi taloa, mutta 1500-luvulla ne olivat erkautuneet ja sulautuneet osaksi pohjoisrannan kyläyhteisöä.

Kylän itäisin talo oli Keko, joka sijaitsi yksittäistalona 800 metriä varsinaisesta ydinkylästä yläjuoksulla Kyrönjoen rannalla. Vanhimmassa veroluettelossa Keko mainitaan ensimmäisen kerran Kylkkälän kylän talojen yhteydessä vuonna 1560 esiintyen sitä aikaisemmin lähinnä vastarannalla

sijaitsevien Minnilän tai Yryselän kylien taloluetteloiden yhteydessä. Talon maantieteellinen sijainti ja sen paikka veroluetteloissa tukevat sitä olettamusta, että sen syntyhistoria liittyy kiinteästi vastarannan asutukseen. Talon vakiintuminen osaksi Kylkkälän kylää syntyi veronkantajien rationaalisen verojenkeruun tuloksena. Nimensä Keko talo lienee saanut suhteestaan ympäröivään maastoon, jota korkeammalla se sijaitsi.

Jossakin vaiheessa 1500-luvun alussa Kylkkäisen kantatalo lienee jakautunut kahtia, ei kuitenkaan kahteen yhtä suureen osaan. Näistä suuremman nimeksi vakiintui Munkki ja pienemmän Tarkkanen. Munkin talo oli Tarkkasta huomattavasti suurempi ja se jaettiin uudelleen noin 1530-luvulla vielä kolmeen osaan. Kantataloa isännöi Niku Ollinpoika ja siitä jakautuneita kahta taloa Nikun kaksi poikaa: Eero ja Lauri. Vuonna 1549, kantatalo jaettiin vielä kerran: tällöin Niku lohkaisi talosta Jussi-nimiselle kolmannelle pojalleen oman itsenäisen talon. Niku Munkin kuoltua poika Jussi yhdisti talot uudelleen yhtenäiseksi. Eero Munkin talo sai hänestä nimensä Eero(la) ja Lauri Munkin talo tunnettiin myöhemmin Puotu-nimellä, muistona taloa parikymmentä vuotta isännöineestä Puotilda leskestä. Sukunimenä Eerola on edelleen käytössä, mutta Puotu nimi häviää tällä vuosisadalla.

Munkin talo sijaitsi aivan Kyrönjoen reunassa, jokirannan ja tien välissä. Eero ja Puotu sen sijaan sijaitsivat Munkin ja maantien takana, kylästä takamaalle johtavan tien varressa. Nykyisin enää Eerolan talo sijaitsee alkuperäisellä paikallaan, sillä Puotun talo siirtyi 1800-luvulla noin 400 metriä yläjuoksulle päin ja Munkin talo(t) isojaon täydennysjaoissa 1900-luvulla takamaalle. Talonnimi Munkki lienee muokkaantunut jostakin –mund-loppuisista miehennimestä, esimerkiksi Germund tai Sigismund.

Tarkkasen talon varhaisin sijaintipaikka on ongelmallinen. Ilmeisesti se sijaitsi alunperin jokirannassa Munkin talon vieressä. Tällaista ajatusta tukee se, että paikalla sijaitsi Tarkkasen talon omistama sopiva tontti vielä 1700-luvulla. Joskus 1540–50-luvulla sen sijaintipaikaksi vakiintui kylän takamaa, 200 metriä jokirannasta. Paikalla sijaitsi vielä 1750-luvulla vakinaisessa maanviljelyksessä olleen pellon takaraja. Tarkkasen talon myöhempi sijaintipaikka vaikuttaakin varsin kummalliselta, koska ei tunnu kovin mielekkäältä rakentaa taloa raivaamattoman nevan reunaan. Vanhimmissa veroluetteloissa Kylkkälässä mainitaan vielä Lauri Tolkin eli Tulkin asuma talo. Mahdollisesti Tarkkasen talonpaikan siirto liittyykin Tulkin talon vaiheisiin. Näyttää nimittäin siltä, että Tarkkasen talon uudella sijaintipaikalla kylän takamaalla sijaitsi alun perin edellä mainittu Tulkin talo. Ilmeisesti Tulkin

asutusta voidaan pitää lähinnä itsellisuontoisena eikä se historiansa missään vaiheessa omistanut merkittäviä maaomistuksia. Jos Tarkkasen asutushistoria on ongelmallinen, samaa voi sanoa Tarkkanen-nimen syntyhistoriasta. Nimelle löytyy kyllä useitakin vaihtoehtoisia selityksiä, mutta minkäänlaiseen paremmuusjärjestykseen niitä ei voi asettaa.

1600-luku ei tuonut muutoksia Kylkkälän kylän talomäärään, vaan 1500-luvulta periytyneet kantatalot säilyivät meidän päiviimme saakka. Kylkkälän kylä on kokonaispinta-alaltaan pieni, mikä lienee merkittävästi rajoittanut kantataloja kohoamasta kovin merkittävään asemaan koko pitäjän mittakaavassa. Kylässä ei

esimerkiksi ollut juurikaan mahdollisuuksia tervantuotamiseen 1600-luvulla.

Niku Munkin perhetaulu:

Niku Ollinpoika Munkki

Munkin isäntä v. 1546–66 ,(s.1400-luvun lopulla.)

Lapsia;

Lauri	Puotun isäntä	v.1546–59
Antti	Puotun isäntä	v. 1549
Eero	Eeron isäntä	v.1546–59
Jussi	Munkki II isäntä	v.1549–53
	Munkin isäntä	v.1570–91

Matti Lund

Luopajärven kummallisen perillisen arvoitus, osa 1

Ilmajoen käräjillä oli muutamaan otteeseen 1670 -luvulla esillä Jalasjärven Luopajärven talon omaisuuden hallinta Matti Lassenpoika Luopajärven toimesta. Matti Lassenpoika oli ollut isäntäväen esikoinen, joka oli lähtenyt nuoruudessaan pois kotoa, pestautunut ruotusotamieheksi, osallistunut sotakuningas Kaarle Kustaan seikkailuihin Tanskassa ja Liivinmaalla ja elätellyt itseään sodan jälkeen Ruotsissa moninaisilla ammateilla. Matin poissa ollessa hänen isänsä ja äitipuolensa sopivat talon hallinnan siirrosta, syytingistä ja testamentista tyttärensä Fiian ja vävynsä Simuna Luukkaanpojan hyväksi siinä uskossa, että Matti oli kuollut monen pitäjäläisen tavoin vieraalla maalla. Niin ei ollut siis käynyt, vaan Matti ilmaantui kuin tyhjästä ja ryhtyi Isokyrön pitäjänräätäliksi. Matti toimi myös jonkinlaisena varakirjurina, eli oli myös kirjoitustaitoinen.¹⁾

Matin ajaessa oikeuksiaan ja käsiteltäessä vanhempien testamenttia ilmeni myös, että oli olemassa nuorempi veli nimeltään Tuomas, joka ei ollut koskaan läsnä käräjäpaikalla, vaan hänen kerrottiin oleilevan palveluksessa Laihialla.²⁾

Veljekset näyttivät vieraantuneen vanhemmistaan ja siskoistaan eivätkä vierailleet syntymäkodissaan. Suurta riitaa ei kuitenkaan ollut, vaan Matti esiintyi sangen sovinnollisesti. Ehkä miehillä oli niin hyvät muistot äidistänsä, ettei elo äitipuolen helmoissa luonnistanut? Huomiota kiinnittää, että Tuomas ei esittänyt vaatimuksia Matin tai kenenkään muunkaan välityksellä.

Luopajärven isäntäsuku Jalasjärvellä

Seuraavassa on poimittuina Luopajärven talon haltijoita Nuijasodan jälkeen ja ennen Suomen sotaa.

LUOPAJÄRVI, 1/4 mantt. Ilmajoen Jalasjärvellä³⁾

Yrjänä Nisunp.(s. 1590)	1625-1650
Pk Lasse Yrjänänp.	1650-1677
Pso 1 Kerttu Matintytär Stutea	
Pso 2 Vappu Hannuntytär Ikkela	
Pso 3 Pieta (k. 1711)	
Vävy Simuna Luukkaanp. (k. 1714)	1677-1691
Pso Fiia Lassentytär (k. 1721)	
Pk Erkki Simunanp. (k. 1714)	1691-1714
Pso Susanna Heikint. Iso-Loppi	
Pk Matti Erkinp.	1716-1745
Pso (1717) Anna Pietarint. Seppälä	
Vävy Matti Tanelinp. Vuolle	1746-1771
Pso Maria Matint.	

Talon maat olivat aika laihanlaisia eikä särpimen otto lähtenyt siitä helpolla. Suvusta nousi siitä huolimatta pitäjän vaikuttajia, joilla oli harrastusta ikeen ja äkeen yläpuolellekin. Emännät hankittiin pitäjän vakaista taloista. Merkkinä hengellisistä taipumuksista oli mainittujen veljesten äiti Kerttu Matint. Lahti eli Stutea, pappissuvun tytär. Myös muissa Luopajärven liittyneissä suvuissa harrastettiin hengenviljelyä ja sisaruksia nousi säätykiertoon.³⁾

Tässä artikkelissa talon asioita ei käsitellä tätä johdatusta pitemmälle, vaan yksityiskohdat selvitetään muussa yhteydessä.

Tuomas Lassenp. Luopajärven eli Mahlan lähtöperhe:³⁾

Lasse Yrjänänp. s.1615 k.1698

Pso 1 Kerttu Matintytär Lahti eli Stutea

Pso 2 Vappu Hannuntytär Ikkela (k.1682)

Pso 3 Pieta (k.1711)

Vanh. Yrjänä Nisunpoika Luopajärvi s. 1590 k. v:n 1673 jälkeen.

1 Pson vanh: Matti Matinp. Lahti eli Stuteus s. ~1584 k. 16??.

(Vanh Matti Lassenpoika Stuteus ja Sohvi Krekintytär)

Lapset (s. Ilmajoen Jalasjärvellä):

Matti Lassenpoika Luopajärvi. (Räätäli Isossakyrössä.) s. ~1635

Fiia (Sofia) Lassentytär Luopajärvi s. ~1641 k. Ilmaj.

2.11.1721 (Simuna Luukkaanpojan puoliso)

Liisa Lassentytär (puoliso selvityksen alla)

Priita Lassentytär (Pso 1 sotilas Jaakko Heikinpoika, pso 2 Taneli Tuomaanp. Kahma)⁴⁾

Agda Lassentytär Kivistö s k. ~1707 (Lasse

Vilpunpoika Kivistön puoliso)

Tuomas Lassenpoika Mahla s. 1645 k. Laihia 1716 (taloll. Laihialla)

Anna Lassentytär Ketelä s. 1647 k. Ilmajoki 5.8.1717

(Pso 1 1676 Erkki Juhonpoika Pso 2. Heikki Krekinpoika Ketelä)

Laihian Mahla eli Mahlamäki Keskikylässä

Taloja nimeltään Mahla tai Mahlamäki sijaitsee useassa Etelä-Pohjanmaan pitäjässä ja nimeä esiintyy myös muissa maakunnissa. Siten nimi löytyy sangen monen esivanhemmista. Laihian Mahlalla on kunnia olla yksi vanhimmista sen nimisistä taloista ja siitä

lähteneet jälkipolvet kuuluvat Laihian runsaslukuisimpiin. Seuraavasta selviää taloa 1670 -luvulta alkaen asuneen suvun vaiheita.

Mahla näyttää olleen Nuijasodan jälkeen hyvin hoidettu ja vakaa 2/3 manttaalin perintötalo, josta sama suku oli saanut turvatun elannon. Mutta vuoteen 1650 tultaessa, Heikki Pertunpoika Mahlan kymmenen isännöysvuoden jälkeen, talo oli ajautunut veroautioksi kruununhylyksi. Jo keski-ikäisenä Heikki valitteli raihnaisuuttaan, vaikka elikin lähes 90 -vuotiaaksi asti. Myöskään Heikin poika Heikki ei pystynyt auttamaan maksukyvyttöntä taloa, vaan oli pakotettu sotamieheksi sen puolesta. Hän kaatui pian. Heikillä oli myös Keskikylässä asuva vävy, tytär Vapun mies Hannu, joka ei yrittänyt auttaa appeansa Mahlan pitämisessä suvulla. Vouti havaitsi pitäjänmiesten informoimana, että Tuomas Lassenpoika, joka oli tullut myös saman kylän Sorrin kotivävyksi ⁵⁾, oli pystyvä mies ja valitsi hänet Mahlan uudeksi yrittäjäksi. ⁶⁾

Tuomas Lassenpojan Mahlan haltuunotto sai lainvoiman vuonna 1681 kolmannen huudatuksen jälkeen, mutta hän oli ryhtynyt asumaan taloa jo vuonna 1677, vaikka hänet oli vielä silloin merkitty henkikirjoissa Sorrin rengiksi. Näin on pääteltävissä siitä, että häntä nimitettiin käräjillä Mahlaksi ja hän vaati vuoden 1678 alussa Mahlan vanhojen niittysarvojen palauttamista takaisin. Hän vaati Luomanperän niittyä Perttu Talsolta ja Juho Pukalta Jukajalta sekä Hirsimäen korpea Jaakko Tuomaanpoika Rinnalta Keskikylästä. Tuomas oli pyytänyt todistajaksi edeltäjänsä Heikki Pertunpojan. Tämä kertoi olevansa iältään muutaman vuoden päälle 70 ja kuulleensa autuaalta isältänsä, että mainitut maat olivat Juho Ottenpojan mittauksen aikana luettu Mahlaan. (Mittaus tapahtui vuonna 1608, jolloin Heikki oli siis vasta parin vuoden ikäinen.) ⁷⁾

Samoilla talvikäräjillä esillä olleessa toisessa jutussa paljastui myös se, missä tarkoituksessa Tuomas oli alunperin tullut Laihialle. Hän oli pestautunut sotamieheksi jo mainitun Jaakko Tuomaanpoika Rinnan talon puolesta. Mutta suunnitelmat muuttuivat ja Tuomas järjesti tilallensa toisen sotamiehen. Nyt tämä Tuomaan hankinta oli karannut, mistä Jaakko Rinta valitteli. ⁸⁾ Voimme siis päätellä, että Tuomas oli lähtenyt kotoansa isoveljen jalanjäljissä, mutta Laihian Keskikylän tilanne sitoi miehen tiukasti auran ääreen.

Syksyllä 1678 Tuomas anoi käräjiltä lupaa ottaa 2/3 manttaalia nimeltään Mahlamäki, jota Heikki Pertunpoika oli asunut jo hyvän aikaa ja joka oli aikoinaan ollut tämän täysi perintötalo. Mutta kun Heikistä oli tullut kruunun sotamies, oli hän antanut talon joutua täysin autioksi, minkä lautamiehet vakuuttivat pitävän paikkansa. Anomuksensa tueksi Tuomas vakuutti suorittavansa kruunulle kaikki hallintaoikeuden edellyttämät maksut, mutta anoi vapaavuosia sen johdosta, että talon oli annettu pahasti rappeutua ja se oli ensin laitettava kuntoon. Tuomas

esitti oikeudelle velkakirjan, jossa hänen takuumiehikseen olivat tulleet Matti Antinpoika Söörinki, Juho Eskonpoika Tuisku, Taneli Pertunpoika Viianen ja Tuomas Ollinpoika Kauppi ⁶⁾

Vuoden 1679 talvella vouti Albrekt Gerden sitten vaati 110:n kuparitaalarin maksua Heikki Pertunpojan autioksi vaipuneesta talosta, jota Tuomas Lassenpoika nyt asui. Oikeuden päätökseksi tuli pyytää maaherralta lupaa ottaa velanmaksu Heikki Pertunpojan pojan Heikin jälkeen jättämästä sotamiespalkasta. ⁹⁾

Vuonna 1681 Heikki Pertunpojan tyttären Vapun tyttäret Kaisa ja Priita Hannuntytär vaativat Heikin perillisinä 2/3 manttaalin taloa nimeltään Mahlamäki, jota nyt vieras Tuomas Lassenpoika asui. Tuomas kertoi ryhtyneensä asumaan taloa autiosta ja esitti tästä käräjätodistuksen 29.08.1678. Todistus osoitti myös, että Kaisan ja Priitan äidinisä Heikki Pertunpoika oli jättänyt talon autioksi kahteen otteeseen ja Tuomas oli tullut taattuna miehenä taloa asumaan, jonka perusteella maaherra oli myöntänyt Tuomaalle päätöksellään 25.02.1679 yhden vapaavuoden. Myös tarkastus maakirjasta osoitti Tuomaan ottaneen Mahlan autiosta. Lisäksi todettiin, että Tuomas oli hyvin hoitanut taloa. Näiden seikkojen nojalla oikeus katsoi, ettei Kaisan ja Priitan vaatimuksiin ollut perustetta. ¹⁰⁾

Talon rappiosta nostaminen oli siis edistynyt, mutta niityt vaivasivat vielä vuonna 1687, sillä Tuomas vaati Juho Matinpoika Pukalta Hirsimäen korpea ja joutui taas pyytämään Heikki Pertunpoikaa todistajaksi. Juho vastusti tätä, koska Heikki oli hänelle sanonut, ettei tiedä, oliko niitty kuulunut alkujaan Mahlaan, mutta oli ryhtynyt siitä riitelemään ja pyörtänyt sanansa sen jälkeen, kun hänen poikansa Heikki Heikinpoika oli yrittänyt niittyä itselleen. Heikki Pertunpoika kertoi, että muistaa hyvin, kuinka hän nuoruudessaan korjasi niittyä, muttei muista sitä, oliko niitty mitattu Juho Ottenpojan toimesta Mahlaan. Heikiltä kysyttiin ikää ja aikaa, jonka niitty oli ollut talolta pois, mihin tämä vastasi, että hän oli nyt noin 80 -vuotias ja niitty 60 vuotta talolta pois. Tuomas puolestaan väitti, ettei niittyä ollut huomioitu veromittauksessa, vaan se oli uudelleenotettu. Oikeus päätti suorittaa niitystä katselmuksen. ¹¹⁾

Tuomas ei vielä saanut rauhaa Heikki Pertunpojan perillisiltä, vaan vanhuksen tyttärentytär Kaisa Hannuntytär vetosi vuonna 1692 Tuomas Lassenpoika Mahlaan, että hän oli tämän 1/2 manttaalin talon perijä; ja vaikka käräjäpäätös 13.10.1681 totesi, että talo oli kruununautio, jonka Tuomas oli ottanut maaherran suomalla vapaavuodella ja käräjät olivat sillä perusteella hylänneet Kaisan edellisen kanteen, Kaisa nyt ajoi asiaa niin, että Tuomas ei ollut kanteen kohteena, vaan hän halusi riidellä kruunun kanssa perintöoikeudestansa. Oikeus katsoi, että sillä aikaa, kun Kaisa ajaa asiaansa oikeudessa, Tuomas saa asua Mahlaa esteettömästi. ¹²⁾ Tästä ei seurannut sen enempää ja muutenkin Mahlan tilanne vakiintui.

Tuomas Lassenpojan isännöysoaika päättyi vuonna 1698 äkillisesti vaikeaan tautiin, jonka takia Tuomas virui vuoteen omana koko vuoden. Onneksi vanhin poika Matti oli jo täysi-ikäinen. Tuomas kyllä toipui pitkästä sairastelustaan ja eli vielä lähes 20 vuotta syytinkiläisenä.

MAHLA eli Mahlamäki, 2/3 manttaalia, nro 20 Laihian Keskikylässä (Jukajassa)

Isännät Tuomas Tuomaanpoika Mahlaan asti:

Leski Anna	1546-1547
Matti Martinp.	1548-1573
Panu Matinp.	1580-1585
Leski Priita	1592-1598
Perttu Ollinp. Mahla	1601-1637
Pk Heikki Pertunp. Mahla (k. 1694)	1639-1669
Pso Kaarina Juhont.	
Pk Heikki Heikinp. Mahla	1670-1676
Pso Priita Tuomaant.	
Tuomas Lassenp. Luopajärvi	1678-1698
Pso Priita Lassent. Sorri	
Pk Matti Tuomaanp. Mahla	1699-1735
Pso (1699) Aune Sifferint. Lyyski (Lyyskilästä)	
Pk Tuomas Matinp. Mahla	1736-1755
Pso (1729) Liisa Jaakont. Hoppa (Keskikylästä)	
Pk Tuomas Tuomaanp. Mahla	1756-
Pso (1753) Liisa Tuomaant. Hakko (Miettylästä)	

Johdanto Tuomas Lassenp. Luopajärven eli Mahlan jälkipolveen:⁵⁾

Tuomas Lassenp. Luopajärvi s. Ilmajoella 1645 k. Laihiolla 23.08.1716

Pso ~ 1675 Priita Lassent. Sorri s. 1655 k. (haud.) 4.Bönd. 1730

Pson vanh: Lasse Niileksenp. Sorri k. 1683 ja Vappu Eskont.

Lapset:

Matti	s.00.08.1676	k.18.12.1763	Laihia
	Mahla	vihitty 17.12.1699	
Tuomas	s.00.00.1683	k.19.02.1714	Napue
	Sorri	vihitty 19.6.1710	
Taneli	s.08.03.1691		
Juho	s.22.06.1692	k.16.07.1757	Isokyrö
	Mahla	vihitty 26.6.1720	
Pentti	s.19.08.1694		
Juuseppi	s.09.03.1696	k.08.01.1750	
	Sorri	vihitty 1.12.171?	
Juho	s.03.05.1699		
Simuna	s.08.10.1700		
Maria	s.01.05.1702		

Matti Tuomaanpoika Mahlan perhe:

Matti Tuomaanps.09.1676 k.18.12.1763
pso vih. 17.12.1699
Aune Sifferint. 15.12.1672 k.23.06.1745
Laihian Lyyskin tytär

Lapset:

Priita	s.25.09.1700	k.10.08.1770	
	Krossi	vih.Judi 1724	
Matti	s.16.09.1702	k.08.12.1702	
Liisa	s.14.09.1703		
	Laiberg	vih.17.09.1730	
Tuomas	s.16.12.1707	k.05.06.1789	
	Mahla	vih.adv.su.1729	
Maria	s.12.07.1711		
Antti	s.02.11.1714		
	Mahla	vih.2.7.1736	Isokyrö
Aune	s.09.06.1718		
	Mahla	vih.30.11.1759	
Juho	s.20.06.1721	k.00.00.1758	Pomeri
	Wärre	vih.9.12.1744	

Tuomas Lassenpoika Luopajärven eli Mahlan suku Laihian Sorrissa

Laihian Keskikylän Sorri oli kulkenut isältä pojalle 1500 -luvun alusta 1600 -luvun loppuun, kuten alemmasta selviää. Tosin Lasse Niileksenpoika (Tuomas Lassenpojan tuleva appi) oli uhanut siirtyä pois vaimonsa kotitaloon ja pyysi v 1658 ulos äidinperintöä ja vaimonsa tuomia myötäjäisiä. Isä vastusti, mutta oikeus ei sitä estänyt. Isä ehti pyytää vävynsä syytinkimieheksi, mutta poika pyörsi kuitenkin suunnitelmansa ja asui Sorria ja isännöi sitä isänsä jälkeen kuolemaansa eli vuoteen 1683 asti.¹³⁾

Lasse Niileksenpojalla oli Tuomaan lisäksi toinenkin vävy Ilmajoelta eli Kurikan Miedon Krekolasta Jaakko Yrjänänpoika¹⁴⁾, joka sai Sorrin hallintaoikeuden heti apen jälkeen vuodesta 1683 alkaen. Jaakon aikana talo joutui suuriin vaikeuksiin paitsi olosuhteiden myös isännän juopottelun takia. Kruunun rästejä oli kertynyt jo vuonna 1690. Jaakko ryhdistäytyi ja maksoi välillä kruununrästit pois. Sitten tapahtui uusi lipsahdus ja Jaakko tarjosi isännöyttä vävyllensä Simuna Niileksenpoika Nyssölle Isokyrön Perälän kylästä. Hän oli talon renkinä vv. 1697-98. Simuna toimi isäntänä vuoden 1699 alussa, mutta tuskastui apen touhuun ja lähti takaisin Kyröön. Hän nimittäin anoi käräjiltä vuonna 1699, että hänen sallittaisiin erota appensa talosta kolmen vuoden renginpalkkaa vastaan ja esitti isännäksi vaimonsa nuorempaa veljeä sitten, kun tämä saavuttaa täysi-ikäisyyden. Jaakko valitti, ettei tule toimeen iäkkyytensä takia ilman vävyä ja muut lapset ovat vielä pieniä.¹⁷⁾ Jaakko yritti vielä kerran ryhdistäytyä, mutta repsahti niin, että vaimo joutui toimimaan talon

haltijana kolme vuotta ennen Jaakon kuolemaa vuonna 1708. Leski avioitui jo samana vuonna vähäkyröläisen Matti Mullon kanssa, joka otti talon vastaan, mutta häipyi kahden vuoden yrityksen jälkeen.¹⁵⁾

Vuoden 1710 talvikäräjillä ilmoitettiin, että 3/4 manttaalin Sorrille olivat kertyneet suuret velat ja isäntä Jaakko oli kuollut kaksi vuotta sitten. Lesken kerrottiin menneen uusiin naimisiin, mutta hän ei ollut kyennyt asumaan taloa, vaan oli hylännyt sen kokonaan ja antanut päästä verohylyksi. Nyt nimismies Sameli Söörinki esitti Sorrille talokatselmusta kahden lautamiehen kanssa vapaavuosien tarpeen arvioimiseksi ja talon hallinta päätettiin antaa "Tuomas Mahlaselle".¹⁶⁾ Seuraavilla käräjillä vapaavuosiksi esitettiin 1711-1714. Kysymyksessä oli Tuomas Lassenpoika Mahlan toiseksi vanhin poika, jonka kautta Sorri yritettiin pitää vanhalla suvulla.

Kun Tuomas Tuomaanpoika kaatui Napuen taistelussa 1714, talo pidettiin edelleen suvulla siten, että otettiin isännäksi Tuomaan nuorempi veli Juuseppi Tuomaanpoika Mahla ja hänestä alkaen suku jatkui jälleen talossa.

SORRI, 7/8 mt. v:een 1692, sitten 3/4 mt.,

Laihian Keskikylässä

Isännät Juuseppi Juusepinpoika Sorriin asti:

Lasse Sveninp. Sorri	1546-1563
Pk Yrjänä Lassenp.	1564-1590
Pk Olli Yrjänänp.	1591-1634
Pk Niiles Ollinp.	1636-1668
Pk Lasse Niileksenp.	1669-1684
Pso Aune Pentint.	
Vävy Jaakko Yrjänänp. Krekola	1683-1698
Pso 1 Vappu Lassent. Sorri.	
?Pso 2 Vappu Juhont.	
Vävy Simuna Niileksenp. Nyysö	1699
Pso Maria Jaakont. Sorri	
Jaakko Yrjänänp. Krekola uud.	1700-1705
Ed pso Vappu Juhont.	1706-1708
Uusi mies Matti Mullo	1708-1710
Pso Vappu Juhont. Sorri	
Tuomas Tuomaanp. Mahla	1711-1714
(Lasse Sorrin tyttären poika)	
Pso Mallu Matint. Penssooni	

Ed veli Juuseppi Tuomaanp. Mahla 1717-1748
 Pso 1 (1717) Anna Tuomaant. Laitala (k. 1729)
 Pso 2 (1730) Maria Yrjänänt. Mäki
 Pk Juuseppi Juusepinp. Sorri 1749-
 Pso (1746) Susanna Mikint. Käki

Juuseppi Tuomaanpoika Sorri ja jälkipolvi:

Juuseppi s.09.03.1696 k.08.01.1750
 pso I vih. 1.12.1717
 Anna s.? k.00.00.1729
 Tuomas Laitalan tytär
 pso II vih. alkuv. 1730
 Maria s.12.04.1696
 Yrjänä Mäen tytär
 Lapset:
 Jaakko s.19.07.1718
 Susanna s.03.11.1722
 Thorfelt vih.9.5.1742
 Juuseppi s.04.03.1726
 Sorri vih.20.4.1746
 Antti s.05.11.1730
 Priita s.23.09.1732
 Maria s.26.02.1736
 Matti s.25.07.1738 k.07.06.1808

Tuomas Lassenpoika Mahlan jälkipolvien leviäminen Pohjanmaalla

Tuomas Lassenpoika Luopajarven eli Mahlan suku lähti leviämään voimakkaasti paitsi tässä käsitellyissä Mahlassa ja Sorrissa, myös eräissä muissa Laihian ja sen naapuripitäjien taloissa. Niistä mainittakoon Keskikylän Hoppa, Hakko ja Kauppi, Torstilankylän Finkka, Jussila, Penssooni ja Tuisku, Pukkalan Krossi, Isokylän Karhu, Miska ja Nyysti, Kuppaalan Sui ja Tanttari, Kylänpään Iipponen, Mikkula, Talso ja Torkko, Lyyskilän Liukku, Miettylän Nikko ja Paavola, Vähänkyrön Saarensivun Härö sekä eräät Isokyrön ja Jurvan talot. Suvussa oli myös tunnettuja seppiä. Luon artikkelisarjan toisessa osassa johdannon näissä taloissa levinneisiin jälkipolvivaaroihin.

Lähdeviitteet ja niiden kommentoinnit:

- 1) Ilmajoen talvikäräjät 22, 23. & 24.03.1682 ES2081 S. 229
 - 2) Ilmajoen talvikäräjät 1672 ES2078.
 - 3) Isäntäluetteloon on käytetty osin Liisa Poppiuksen laatimaa Jalasjärven talonhaltijaluetteloa, osin omia käräjämerkintöjä ja SAY -tietoja. Apuna ovat olleet myös Tapio Piirron julkaisemattomat henkilötietojen koonnit Suur- Ilmajoen asukkaista 1627-1673 ja 1675-1738. Luopajärven perhetaulun lasten ikäjärjestyksessä varmoja ovat esikoinen ja kaksi nuorinta. Välissä olevien syntymävuosi on tuntematon.
 - 4) Ilmajoen käräjät 1686 kesäkuun 8, 9 ja 10 päivinä sekä 1703 elokuun 19 ja 20 päivinä. Käännös Markku Pihlajaniemi.
 - 5) Laihian SAY -rullassa vävy Tuomas Lassenpoika ja vaimo Priita ovat vv. 1678-1681 Sorrin sivulla 29 ja 2/3 manttaalin haltijoina, kun taas Tuomaan appi Lasse Niileksenpoika on samalla sivulla Sorrin 7/8 manttaalin haltijana samanaikaisesti vuoteen 1683 asti. Tuomas ja vaimo ilmaantuvat Mahlan sivulle (2/3 manttaalille) merkittyinä vasta 1686 alkaen. Mahla on merkitty vuodelle 1685 täysin autioksi. Nämä tiedot eivät pidä yhtä tässä esitettyjen käräjäntien kanssa. Tulkitsem, että henkikirjurit ovat merkinneet parin Sorriin ehkä siksi, että vaikka he ovat jo viljelleet Mahlaa, he ovat joutuneet asumaan vielä Sorrin tiloissa ennen asuinrakennuksen valmistumista.
 - 6) Laihian syyskäräjät 29. & 30.08.1678 ES2080 ss. 215-216.
 - 7) Laihian talvikäräjät 12.,13. & 14.02.1678 ES2080 s. 67.
 - 8) Laihian talvikäräjät 12.,13. & 14.02.1678 ES2080 s. 67.
 - 9) Laihian talvikäräjät 10.,11. & 12.02.1679 ES2080 ss. 63-64.
 - 10) Laihian syyskäräjät 12., 13., 14. & 15.10.1681 ES2080 ss. 317-318.
 - 11) Laihian ja Vähäkyrön käräjät 23., 24. & 25.10.1681 ES2082 s. 4.
 - 12) Laihian kesäkäräjät 2.8.1692 ES2084 ss. 101-102. ("altså och emedan Thomas intet är Måhlsäganden i denna saken skall Carin, der hon menar sig rätt hafwa, disputera medh Cronan om Börde rättigheeten, i medlertid besitter Thomas hemmanet obehindrat")
 - 13) Laihian käräjät 1.,2. & 3.07.1658 ES2030 s. 510. Armas Luukko: Laihian historia 1. s. 58.
 - 14) Ilmajoen käräjät 19.02.1708 ES2093 s. 241. Jaakko Yrjänänpojan vävy Simuna Niileksenpoika Isokyrön Perälänkylästä kertoi omasta ja anoppinsa Vappu Juhontyttären puolesta, että hänen edesmennyt appensa Jaakko Sorri oli viimeisillään kertonut, että hänen ”isänsä veljellä Tuomas Iisakinpojalla” Miedonkylästä oli jäänyt suorittamatta 54 taalaria hänen perintöosastansa, minkä takia Simuna vaati suoritusta talon nykyiseltä haltijalta ja edesmenneen Tuomaan vävyiltä Iisakki Martinpojalta. Tähän Yrjänä Nahkaluoma vakuutti valalla ja esitetyllä kuitilla veljensä lasten puolesta, että kuolinpesä oli suorittanut Jaakko Sorrille 81 taalaria tämän perintöosasta, joka oli 80 taalaria ja kaksi lehmää. Tämän ja kauppakaaren 8. luvun nojalla oikeus velvoitti maksamaan 15 taalaria kantajille Tuomaan kuolinpesästä. (Suoritusvelvollinen oli oikeammin Jaakko Sorrin veljen Tuomas Yrjänänpojan poika Iisakki Tuomaanpoika, jolta maksun suoritus siirrettiin tämän vävyille Iisakki Martinpojalle. Käräjäkirjuri on sekoittanut henkilöt.)
 - 15) Laihian käräjät 28. & 29.08.1690 ES2083 s. 510. Armas Luukko: Laihian historia 1. s. 58.
 - 16) Laihian käräjät 11. ja 12.02.1710 ES2093 ss. 197-198. (Laihian historia 1:n s. 58 mukaan uuden isännän nimi olisi ollut Tuomas Matinpöika, mutta kysymys oli Tuomas Tuomaanpoika Mahlasta!)
 - 17) Laihian talvikäräjät 27. & 28.2.1699 ES2088 s. 334.
- Vihittyjen luettelot puuttuvat Laihialla vv. 1721-1733. Aikavälin tiedot ovat Laihian srk:n tilikirjoista. Vanhimmat ikätiedot ovat ruodutusluetteloista tai käräjäpöytäkirjoista. Muilta osin Laihian ja Ilmajoen kirkonarkistoista.

Isäntäluetteloiden vuosiluvuissa olen poikennut nimetystä maaveron maksajasta, jos vertailevan asiakirjan mukaan mainittu isäntä on vainaja tai luopunut talon hallinnasta.

Uusia julkaisuja:

Ilmajoen puhtaaksikirjoitetut käräjät vuodelta 1728 7 Eur/kpl + pm
 Mielenkiintoisia tarinoita omista esivanhemmistamme ja uutta sukututkimustietoa.
 Markku Pihlajaniemen toimittamana

Ilmajoen puhtaaksikirjoitetut rippikirjat vv. 1732-38 12 Eur/kpl + pm
 Ilmajokisten esivanhempien sukututkiminen helpottuu edelleen.
 Tapio Piirron toimittamana

Ylistaron ja Isonkyrön Suomen Asutuksen Yleisluettelo vv. 1723-38 7 Eur/kpl + pm
 Erilaisista veroluetteloista koottu yhdistelmä. Luettelon avulla on mahdollisuus päästä muutama vuosi vanhimpia rippikirjoja taaemmaksi ajassa. Auttaa myös talottomien avioparien paikantamisessa. Sukututkimuksellisesti julkaisusta löytyy ainakin Reinin suvusta uutta merkittävää tietoa.
 Simo Lammin ja Matti Lehtiön toimittamana.

Varastosta löytyy edelleen myös vanhoja julkaisuja:

Ilmajoen puhtaaksikirjoitetut käräjät vuodelta 1727 7 Eur/kpl + pm
 Toimittanut: Markku Pihlajaniemi

Ilmajoen puhtaaksikirjoitetut rippikirjat vv. 1694-1720 12 Eur/kpl + pm
 Toimittanut: Tapio Piirto

Tarinaa Kaukosen talosta 4 Eur/kpl + pm
 Toimittanut: Matti Lehtiö

Vanhoja Juuret-julkaisuja a' 2,5 Eur/kpl + pm

Tilaukset: Tapani Pihlajainen Vainiontie 1C7 61500 Isokyrö tapani.pihlajainen@nic.fi

Tiedoksi kaikille:

Toimikunta on hankkinut Maanmittauslaitokselta peruskarttojen julkaisu/kopiointiluvan. Artikkeleiden yhteydessä on siis nyt luvan kanssa mahdollista julkaista karttoja, jotka helpottavat lukijoita muodostamaan paremman kokonaiskuvan artikkelin tapahtumapaikoista.

Lupanumero on ilmoitettava kuvan yhteydessä.

Julkaisulupa nro POH/J109/2003

Sukututkimuspäivä Isossakyrössä?

Isonkyrön puolella on herännyt keskustelua kutsua ihmisiä etsimään kyröläisten sukututkijoiden avustuksella omia isokyröläisiä esivanhempiaan toimistolle.

Hanke on ideointivaiheessa ja jos se toteutuu, tullaan siitä tiedottamaan paikallislehden lisäksi maakunnan valtaalehtien tapahtumapalstoilla.

Sopiva ajankohta olisi toukokuun alkupuolella. Jos asia kiinnostaa, mutta et ole alueemme sanomalehdistön lukijoita, ota yhteyttä Tarja Ollilaan huhtikuun alkupuolella (yhteystiedot löytyvät etusivulta).

Tapahtuma on ensisijaisesti tarkoitettu esivanhemmistaan kiinnostuneille henkilöille, jotka eivät vielä kuitenkaan sanottavasti harrasta sukututkimusta, mutta toki tapahtuman toteutuessa kaikki kiinnostuneet ovat enemmän kuin tervetulleita.

Etsimme toimivaa mikrofilmilukulaitetta!

Juuret-toimikunnan käyttöön. Onko sellainen tiedossasi? Ota yhteyttä lehden toimitukseen.

Port Payé
Finlande
PMM
61500/13

2